

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

KIZ ÇOCUKLARININ SPORA YÖNELİK TOPLUMSALLAŞMA SÜREÇLERİ

Meltem KIZILYALLI

**SPOR BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
DOKTORA TEZİ**

DANIŞMAN

Prof. Dr. F. Neşe ŞAHİN

ANKARA

2023

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

KIZ ÇOCUKLARININ SPORA YÖNELİK
TOPLUMSALLAŞMA SÜREÇLERİ

Meltem KIZILYALLI

SPOR BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
DOKTORA TEZİ

DANIŞMAN
Prof. Dr. F. Neşe ŞAHİN

ANKARA
2023

ETİK BEYAN

Ankara Üniversitesi

Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Doktora tezi olarak hazırlayıp sunduğum “Kız Çocuklarının Spora Yönelik Toplumsallaşma Süreçleri” başlıklı tez; bilimsel ahlak ve değerlere uygun olarak tarafımdan yazılmıştır. Tezimin fikri tümüyle danışmanım ve bana aittir. Tezde yer alan araştırma tarafımdan yapılmış olup, tüm cümleler ve yorumlar bana aittir.

Yukarıda belirtilen hususların doğruluğunu kabul ederim.

Öğrencinin Adı Soyadı: Meltem KIZILYALLI

Tarih:

İmza:

KABUL VE ONAY

Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü

Spor Bilimleri Anabilim Dalında

Meltem KIZILYALLI tarafından hazırlanan

“Kız Çocuklarının Spora Yönelik Toplumsallaşma Süreçleri” adlı tez çalışması
aşağıdaki jüri tarafından DOKTORA TEZİ olarak **OY BİRLİĞİ**/OY ÇOKLUĞU ile
kabul/ret edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi:20.01.2023

Unvanı Adı Soyadı

Jüri Başkanı

Prof. Dr. Semiyha TUNCEL

Unvanı Adı Soyadı

Prof. Dr. Ekrem Levent İLHAN

Unvanı Adı Soyadı

Prof. Dr. F. Neşe ŞAHİN

Unvanı Adı Soyadı

Doç. Dr. Burcu ERTAŞ DÖLEK

Unvanı Adı Soyadı

Dr. Öğretim Üyesi Özlem ALAGÜL

Tez hakkında alınan jüri kararı, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü
Yönetim Kurulu tarafından onaylanmıştır.

İmza

Unvan Adı ve Soyadı

Sağlık Bilimleri Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

Etik Beyan	ii
Kabul ve Onay	iii
İçindekiler	iv
Önsöz	vi
Simgeler ve Kısaltmalar	viii
Şekiller	ix
Çizelgeler	x
1.GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	7
1.3. Araştırmanın Soruları	8
1.4. Araştırmanın Önemi	9
1.5. Araştırmanın Varsayımları	10
1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları	11
1.7. Türkiye’de Kadın ve Spor	12
1.8. Teorik/ Kavramsal Çerçeve	19
1.8.1. Toplumsallaşma	19
1.8.2. Spora Yönelik Toplumsallaşma	21
1.8.3. Sosyo-Ekolojik Model	23
1.8.3.1. Bireysel Etkenler	24
1.8.3.2. Bireylerarası Etkenler	25
1.8.3.3. Çevresel Etkenler	26
2. GEREÇ VE YÖNTEM	27
2.1. Felsefi Altyapı	27
2.2. Ontolojik ve Epistemolojik Yaklaşım	31
2.3. Araştırmanın Yöntembilimi	32
2.4. Araştırmanın Stratejisi	33
2.5. Araştırmanın Zaman Boyutu	36
2.6. Katılımcılar	37
2.7. Veri Toplama Prosedürleri	40
2.7.1. Etik Süreç	40
2.7.2. Veri Toplama Süreci	40
2.8. Veri Toplama Araçları	43
2.9. Veri Analizi ve İnandırıcılık	43
2.10. Araştırmacının Öz Düşünümselliği	45
2.11. Tanımlar	47
3. BULGULAR	48
3.1. Katılımcılar	49
3.2. Sosyo-Ekolojik Model Bazında Deneyimlenen Kolaylaştırıcılar	55
3.2.1. Bireysel Kolaylaştırıcı Etkenler	56
3.2.1.1. Rol Model Alma / Özenme	57

3.2.1.2. Mutluluk	60
3.2.1.3. Öz Beceri/ Sportif Beceri Algısı	61
3.2.1.4. Güçlenme Hissi	63
3.2.1.5.Sporla İlgili Hedefler	64
3.2.2.Bireyler Arası Kolaylaştırıcı Etkenler	66
3.2.2.1.Aile ve Yakın Akrabanın Teşviki/Desteği	67
3.2.2.2. Yolu Açan Beden Eğitimi Öğretmeni ve Antrenörler	71
3.2.2.3. Hem Destek Hem de Aktif Akranlar	74
3.2.2.4.Ailenin Sporla İlişkisi	75
3.2.3. Çevresel Kolaylaştırıcı Etkenler	77
3.2.3.1. Mahallede Güvenli Spor/Oyun Alanlarının Varlığı	78
3.2.3.2.Aile Gibi Spor Kulübü	79
3.3.Sosyo-Ekolojik Model Bazında Deneyimlenen Engeller	81
3.3.1. Bireysel Engelleyici Etkenler	82
3.3.2. Bireyler Arası Engelleyici Etkenler	83
3.3.2.1. Sporla İlgilenmeyen /Negatif Etkiye Sahip Aile	83
3.3.2.2.Çevrenin Önyargısı /Etiketleme	86
3.3.3. Çevresel Engelleyici Etkenler	88
3.3.3.1. Tesis yetersizliği	88
3.3.3.2. Okullarda Spor Salonu/Ekipman Eksikliği	90
3.3.3.3. Spor Kulüplerinin Nitelik Olarak Yetersizliği	91
3.4. Sosyo Ekolojik Model Bazında Deneyimlenen Engellerle Başa Çıkma Yöntemleri	92
3.4.1. Bireyler Arası Boyutta Engellerle Başa Çıkma Yöntemleri	93
4. TARTIŞMA	97
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	102
ÖZET	107
SUMMARY	108
KAYNAKLAR	109
EKLER	125
EK-1 Ankara Üniversitesi Etik Kurul Karar Örneği	126
EK-2 Aydınlatılmış Onam Formu	127
EK-3 Demografik Bilgi Formu	128
EK-4 Görüşme Sorularından Örnekler	129
ÖZGEÇMİŞ	131

ÖNSÖZ

Kadınlar erkeklere kıyasla sporla daha az ilgilenmektedirler ve sporla ilgilenen kadınların zaman içinde sporu bırakmaları oranları nispeten daha yüksektir. Mevcut araştırmaların büyük bir bölümü kadınların ve kız çocuklarının fiziksel aktiviteye katılımlarının faydaları ve katılmalarına engel teşkil eden unsurları araştırmaya yönelik nicel yöntemlerle yapılmış çalışmalardır. Ancak spora yönelik toplumsallaşma sürecini inceleyerek, bazı kadınların ve kız çocuklarının neden spora yöneldiğini, spora yönelik toplumsallaşma süreçlerinde deneyimledikleri bireysel, bireylerarası ve çevresel etkenleri ve bu etkenlerle başa çıkma yöntemlerini nitel araştırma yöntemi ile ortaya koyan çalışma sayısı azdır. Daha fazla kadın ve kız çocuğunun spora yönelmesi için, kadınların ve kız çocuklarının spora yönelik toplumsallaşma süreçlerinin araştırılması, spora yönelme süreçlerini kolaylaştıran ve engelleyen etkenlerin belirlenmesi önemlidir. Ayrıca bu kadınların ve kız çocuklarının spora devam etmelerinde rol oynayan unsurların ve karşılaştıkları engellerle başa çıkma yöntemlerinin ortaya konması, kadınların psikolojik, fiziksel ve sosyal güçlenmelerini beraberinde getirerek, sağlıklı, özgüvenli, aktif, hayatın içinde kendine bir yer açan, toplumda görünürlüğü artan, toplumun her alanında yer alan güçlü, kararlı, ne istediğini bilen kadınlar ve nesiller yetiştirilmesinin önünü açacağı aşikârdır.

Bu tezin çıkış noktası, 40'lı yaşlarımda başında Ankara'da bir Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda vermeye başladığım Mesleki İngilizce derslerinden aldığım keyif, sporcu-öğrencilerin aktif spor yaşamları neticesinde elde ettikleri kazanımları görmem, spora alanında yüksek lisansa başladıktan sonra çevremde sporla ilgilenen kadın sayının görece az olduğunu fark etmem ve sonrasında neden bu yaşıma kadar sporla ilgilenemediğimi irdelememle başlamıştır.

Bu zorlu ama keyifli süreçte ilk andan itibaren beni destekleyen ve yolumu aydınlatan herkese teşekkürü bir borç bilirim.

Spor alanına attığım ilk adımda ve devamında beni hep destekleyen Prof. Dr. Gülfem Ersöz’e en derin ve içten teşekkürlerimi sunarım. Doktora tez konumla ilgili alanı tanımamda, akademik olarak hazırlanmamda bana fikirleri ile yol gösteren ve destek veren Prof. Dr. Canan Koca Arıtan’a teşekkürü bir borç bilirim. Bu alana adım attığım ilk andan itibaren benden akademik ve sosyal olarak desteğini esirgemeyen, her zaman beni cesaretlendiren, yüreklendiren, çıkmaza girdiğim anlarda yol gösteren danışmanım Prof. Dr. Neşe Şahin’e en derin ve içten teşekkürlerimi sunarım. Sizler olmasaydınız bu tezimi bitiremezdim.

Öğretim Görevlisi Doktor Behlül Özdedeoğlu’na desteği, akademik ve sosyal anlamda hep yanımda olduğu, en zor zamanlarımda desteği ile beni ayağa kaldırdığı, beni cesaretlendirdiği için teşekkürlerimi sunarım.

Doktora sürecimde kıymetli görüşleri ile her daim yolumu aydınlatan, fikirleri ile bana yol gösteren, akademik ve sosyal anlamda hep yanımda olan Dr. Öğr. Üyesi Özlem Alagül’e teşekkürlerimi sunarım.

Son olarak aileme teşekkür ederim. Bu zorlu süreçte her zaman yanımdaydınız ve beni desteklediniz.

SİMGELER VE KISALTMALAR

BHK	Bin Yıl Kalkınma Hedefleri
BM	Birleşmiş Milletler
DSÖ	Dünya Sağlık Örgütü
TCF	Türkiye Cimnastik Federasyonu
TSBA	Türkiye Sağlık ve Beslenme Araştırması
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
PRO	Profesyonel

ŞEKİLLER

Şekil 1.1 Tezin Problem Durumu	6
Şekil 1.2. Araştırmanın Amacı	8
Şekil 1.3. Tezde Kullanılan Sosyo-Ekolojik Model	24
Şekil 2.1. Araştırma “Soğanı	31
Şekil 2.2. Araştırmanın Basamakları	35

ÇİZELGELER

Çizelge 1.1 Türkiye’de Yıllara Göre Potansiyel Kadın Sporcu Sayısı, Lisanslı Kadın Sporcu Sayısı, Lisanlı Faal Kadın Sporcu Sayısı ve Lisanslı Faal Kadın Sporcu Sayısının Potansiyel Kadın Sporcu Sayısına Oranı	4
Çizelge 1.2. Türkiye Federasyonlara Göre Lisanslı Kadın Sporcu Sayıları (2022)	5
Çizelge 2.1. Araştırma Sürecinin Basamakları	27
Çizelge 2.2. Araştırmanın Felsefi Yaklaşımı	32
Çizelge 2.3. Katılımcılara İlişkin Demografik Bilgiler	39
Çizelge 2.4. Katılımcı Sayıları ve Görüşme Teknikleri	43
Çizelge 3.1. Sosyo-Ekolojik Model Bazında Deneyimlenen Kolaylaştırıcılar	56
Çizelge 3.2. Bireysel Kolaylaştırıcı Etkenler Temasının Alt Temalarına İlişkin Bulgular	57
Çizelge 3.3. Bireyler Arası Kolaylaştırıcı Etkenler Temasının Alt Temalarına İlişkin Bulgular	67
Çizelge 3.4. Çevresel Kolaylaştırıcı Etkenler Temasının Alt Temalarına İlişkin Bulgular	78
Çizelge 3.5. Sosyo-Ekolojik Model Bazında Deneyimlenen Engeller	81
Çizelge 3.6. Bireysel Engelleyici Etkenler Temasının Alt Temalarına İlişkin Bulgular	82
Çizelge 3.7. Bireyler Arası Engelleyici Etkenler Temasının Alt Temalarına İlişkin Bulgular	83
Çizelge 3.8. Çevresel Engelleyici Etkenler Temasının Alt Temalarına İlişkin Bulgular	88
Çizelge 3.9. Sosyo-Ekolojik Model Bazında Engellerle Başa Çıkma Yöntemlerine İlişkin Bulgular	92
Çizelge 3.10. Bireyler Arası Boyutta Engellerle Başa Çıkma Temasının Alt Temalarına İlişkin Bulgular	93

1.GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumu, amacı, soruları, önemi, varsayımları, sınırlılıklarına ek olarak araştırmaya yönelik bilgi verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Teknolojik gelişmeler, yaşam standartlarında iyileşme, nüfusun otomasyona bağlı olarak bedensel iş gücü gerektiren işlerin daha az olduğu kentlerde yoğunlaşması, ulaşımın kolaylaşması, kültürel değerler, artan sedanter davranışlar (Dünya Sağlık Örgütü, 2022) ve Covid-19 Pandemisi gibi nedenler sonucunda Türkiye’de kadın ve erkeklerin fiziksel aktivite düzeylerinde azalma olduğu görülmektedir (Doyan ve ark., 2021; Daşdanbek ve Yıldırım, 2022 ve Koca ve Fazlıoğulları, 2021). Türkiye Beslenme ve Sağlık Araştırması Raporuna (TBSA) (Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, 2019) göre Türkiye’de 15 ve üzeri yaş 12,987 katılımcı ile yapılan araştırmada, sağlıklı bir yaşam için Dünya Sağlık Örgütü’nün (DSÖ) fiziksel aktivite öneri düzeylerini yakalayamayanlara ilişkin veriler cinsiyete göre değerlendirildiğinde, önerilen fiziksel aktivite düzeyinin altında kalanların oranı 15 ve üzeri yaş grubunda erkeklerde %26.1 iken, bu durum kadınlarda %47.8’dir. DSÖ, erişkinlerin iş hayatı, ulaşım ve boş zamanlarında yaptıkları aktiviteler dâhil olmak üzere bir hafta boyunca en az orta düzeyde 150 dakika veya yüksek düzeyde 75 dakika fiziksel aktivite önermektedir (Bull ve ark., 2020).

TSBA raporu (2019) Türkiye’de her 100 kadından 47.8’inin bir hafta boyunca en az 150 dakika orta veya en az 75 dakika yüksek düzeyde aktif olmadığını göstermiştir. T.C. Sağlık Bakanlığı’nın 2011 yılında gerçekleştirdiği “Türkiye Kronik Hastalıklar ve Risk Faktörlerinin Sıklığı Çalışması” (2013, s:28) Türkiye genelinde erkeklerin %77’sinin, kadınların ise %87’sinin önerilen fiziksel aktivite düzeylerini karşılamadıklarını saptamıştır. Bu oranlar TSBA 2019 raporu ile karşılaştırıldığında erkekler lehine fiziksel aktivite düzeylerinde daha fazla bir artış olduğu görülmektedir,

ancak durum her 100 kadından 47.8'sinin bu önerileri karşılamadığı şeklindedir. Kadınların fiziksel aktivite düzeylerinde de bir artış meydana geldiği görülmektedir ancak yine de yeterli değildir.

Fiziksel hareketsizliğin bireysel, toplumsal ve ülkelerin ekonomisi açısından olumsuz etkileri oldukça fazladır (Amini ve ark., 2021). Kronik rahatsızlıkların ortak risk etmenlerinden biri olan fiziksel hareketsizlik, dünya genelindeki ölümlerin %6'sına karşılık gelmektedir ve ölüme sebebiyet veren unsurlar arasında dördüncü sırada yer almaktadır (Dünya Sağlık Örgütü, 2010). Fiziksel hareketsizliğin sebep olduğu metabolik hastalıkların sağlık harcamalarını artırdığı ve ekonomi açısından ülke ekonomilerine yük getirdiği de bir başka gerçektir (Devamani ve ark., 2019; Ding ve ark., 2016 ve Richards ve ark., 2022). Toplumsal boyuttan baktığımızda hareketsiz bir yaşam sonucunda metabolik hastalıklara yakalanma riskinin artması sebebiyle işgücü kaybı yaşanabilir, toplum sağlığının bozulabilir ve bireylerin yaşam kaliteleri düşebilir (Pratt ve ark., 2020). Bu sebeptendir ki DSÖ, Amerikan Spor Hekimliği Koleji, Amerikan Hastalık Kontrol ve Korunma Merkezi gibi kurumlar fiziksel aktivitenin artırılmasına yönelik tavsiyelerde bulunmaktadır.

Kadınların erkeklere kıyasla daha az hareket etmelerinin (Hull ve ark., 2021) temelinde bireysel, toplumsal ve çevresel faktörlerin yanı sıra toplumsal cinsiyet eşitsizliği de mühim bir role sahiptir (Gaillard ve ark., 2008; Hines, 2007; Koca ve Bulgu, 2005; Ricardo ve ark., 2022 ve Sfm ve ark., 2020) ve bu durumdan en fazla kadınlar ve kız çocukları olumsuz yönde etkilenmektedirler (Hines, 2007). Toplumsal cinsiyet eşitsizliği toplumda kadın ve erkeğe uygun görülen roller sebebiyle hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasının yanı sıra, fırsat ve kaynaklara erişimde erkekler lehine bir ayrımcılığın yapıldığı anlamına gelir (Bardakçı ve Oğlak, 2022). Dünya Ekonomik Forumu'nun (2021) Küresel Toplumsal Cinsiyet Uçurumu Raporunda, endeks puanına göre Türkiye 156 ülke arasında 133. sıradadır. Yine aynı raporda “*Ekonomiye Katılım ve Fırsatlar*” sıralamasında 140., “*Eğitimsel Kazanımlar*” sıralamasında 101., “*Sağlık ve Sağlıklı Yaşam Beklentisi*” sıralamasında 105., “*Siyasi Güçlenme*” sıralamasında 114.'dür. Raporda sunulan endeks puanlarına göre Türkiye, sıralama açısından dünya ortalamasından uzaktır (Bardakçı ve Oğlak, 2022).

Bu noktadan hareketle kadınların sadece spor alanında değil, toplumun her alanında güçlenmeye ihtiyacı olduğu açıktır. Türkiye’de kadınlar ve kız çocukları 20 yıl öncesine kıyasla fiziksel aktivitenin önemli bileşenlerinden biri olan organize sportif faaliyetlere günümüzde daha fazla katılım göstermektedirler (Anadolu Ajansı, 2022). Ancak rakamlar incelendiğinde, lisanslı faal kadın sporcu sayısının istenilen düzeyde olmadığı görülmektedir.

Bu çalışma kapsamında hesaplama yapılırken, asgari ve azami lisans çıkarma yaşı federasyonlara göre farklılık gösterdiğinden (T.C. Resmi Gazete, 2019), en geniş yaş aralığına sahip Türkiye Cimnastik Federasyonu (TCF) temel alınmıştır. TCF’nin mevzuatına göre lisans sahibi olabilmek için 3 ile 85 yaş aralığında bulunmak şartı aranmaktadır (Türkiye Cimnastik Federasyonu, 2022). Buradan hareketle, nüfusa dair mevcut Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) (2021) verileri 0-4 yaş aralığında başladığından, potansiyel kadın sporcu sayısını hesaplamak için 5-84 aralığındaki kadın nüfusu dikkate alınmıştır. Hesaplama sonucunda TÜİK (2021) verilerine göre potansiyel kadın sporcu nüfusunun (38 936 338) sadece %13,74’ü (5 352 003) lisanslı sporcudur (CİMER, 2022). Kısacası bu durum Türkiye’de lisans çıkarma yaş aralığında bulunan her 100 kadından sadece 13,74’ünün lisans sahibi olduğunu ortaya koymaktadır. Geçmişe dönük bir analiz yapıldığında, 2002 yılında lisanslı kadın sporcu sayısının 66 356 olduğu görülmektedir (Yüce ve Sunay, 2013). Gençlik ve Spor Bakanlığı (2022) verilerine göre, kadınların spora yönelik ilgisinin 2002 yılından bu yana 20 yıl içinde 80,6 kat arttığını gösterse de, lisanslı kadın sporcu sayısı 5 352 003 ve lisanslı faal kadın sporcu sayısı 1 892 340’tır. Lisanslı faal kadın sporcu sayısı potansiyel kadın sporcu nüfusuna oranlandığında, bu oran %4,86’dır. Sporun bireye ve dolayısıyla topluma kazandıracağı fiziksel, sağlık, psikolojik faydalarının ve beden okuryazarlığının yanı sıra, toplumsal ve bireysel düzeyde güçlendirici etkileri ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin giderilmesi yönünde yapacağı etki düşünüldüğünde, bu rakamın yetersiz olduğu aşikârdır. Aşağıdaki Çizelge 1.1’de Türkiye’de yıllara göre potansiyel kadın sporcu sayıları, lisanslı kadın sporcu sayıları, lisanslı faal kadın sporcu sayıları ve lisanslı faal kadın sporcu sayısının potansiyel kadın sporcu sayısına oranı verilmiştir.

Çizelge 1.1. Türkiye’de yıllara göre potansiyel kadın sporcu sayısı, lisanslı kadın sporcu sayısı, lisanslı faal kadın sporcu sayısı ve lisanslı faal kadın sporcu sayısının potansiyel kadın sporcu sayısına oranı.

	Potansiyel Kadın Sporcu Sayısı 5-84 yaş	Lisanslı Kadın Sporcu Sayısı**	Lisanslı Faal Kadın Sporcu Sayısı	Lisanslı Faal Kadın Sporcu Sayısının Potansiyel Kadın Sporcu Sayısına Oranı (%)
2002	30 136 132 *	66 356	****	****
2007	32 201 139	352 060	56 651*****	0,17
2018	37 276 000	1 646 102	261 849	0,70
2022	38 936 338***	5 352 003**	1 892 340**	4,86

(*) TÜİK 2000 yılı nüfus verileri kullanılmıştır.

(**) 14.12.2022 Gençlik ve Spor Bakanlığı CIMER başvurusu sonucunda elde edilmiştir.

(***) TÜİK 2021 yılı nüfus verileri kullanılmıştır.

(****) Rakamlara erişilememiştir.

(*****) Altun ve Koçak (2015)

Kadınların lisanslı sporcu olarak spora katılımları son 20 yılda artış gösterdiği görülmektedir. Ancak sahalarda, görsel ve basılı medyada daha fazla yer alıp, kadın ve kız çocuklarının harekete geçmesinde birer rol model olacak, onları motive edecek, kendi hak ve özgürlüklerinin farkına varmalarına yardımcı olacak, yaşam doyumlarını artıracak, kadının toplumun zihnindeki “öteki” algısını değiştirecek lisanslı kadın sporcu sayısı, potansiyel lisanslı kadın sporcu nüfusuna göre yetersizdir.

Türkiye’de 2022 yılı federasyonlara kayıtlı lisanslı kadın sporcu sayılarına baktığımızda en fazla artışın Satranç Federasyonu’nda olduğu görülmektedir (Anadolu Ajansı, 2022). Satranç branşını sırasıyla voleybol ve tekvando takip etmektedir. En az kadın lisanslı sporcunun bulunduğu federasyon 240 lisanslı kadın sporcu sayısı ile Türkiye Kaykay Federasyonudur. Türkiye Futbol Federasyonu’na kayıtlı lisanslı kadın sporcu sayısına erişilememiştir. Anadolu Ajansının (2022) yayımladığı 60 federasyona ait lisanslı kadın sporcu sayıları en yüksekten en düşüğe aşağıda Çizelge 1.2.’de verilmiştir.

Çizelge 1.2. Türkiye Federasyonlara göre lisanslı kadın sporcu sayıları (2022).

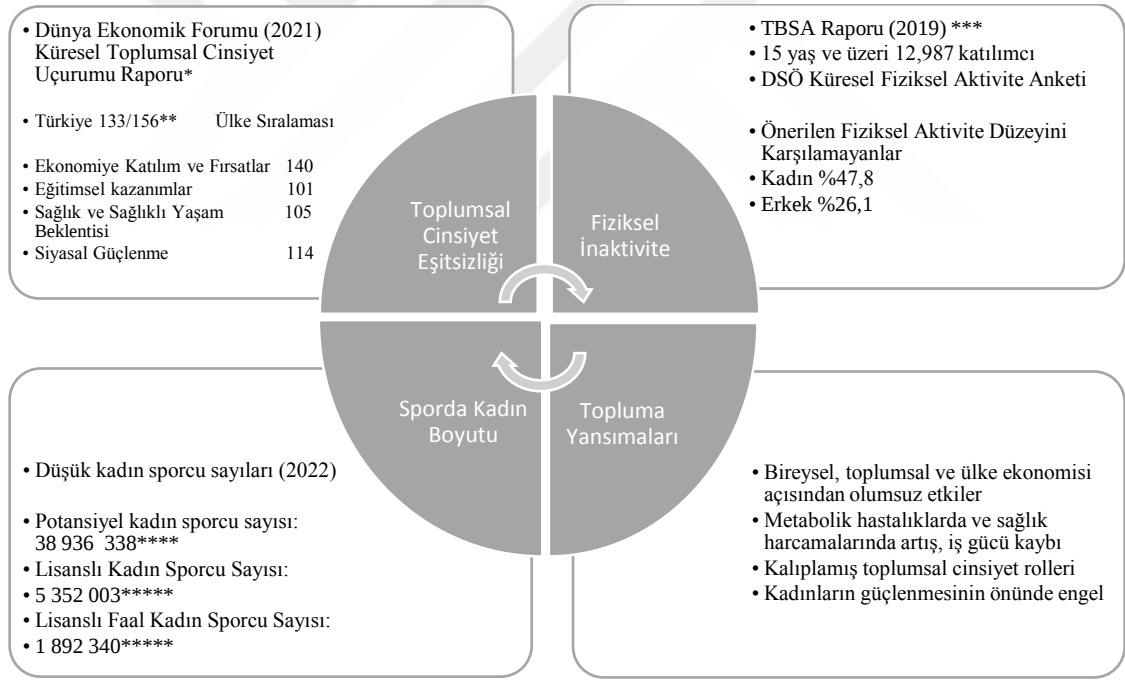
Federasyon	Kadın Lisanslı Sporcu Sayısı	Federasyon	Kadın Lisanslı Sporcu Sayısı
1.Satranç	293 434	31. Hokey	6 790
2. Voleybol	230 694	32. Eskrim	6 690
3. Tekvando	209 182	33. Buz sporları	6 639
4. Atletizm	112 150	34. Özel sporcular	5 362
5.Halk Oyunları	96 600	35. Atıcılık ve Avcılık	5 243
6.Yüzme	93 240	36. Binicilik	4 999
7.Karate	88 038	37. Su altı sporları	4 360
8.Basketbol	77 590	38. Ragbi	3 899
9.Herkes için Spor	77 098	39. Su topu	3 896
10.İzcilik	73 443	40. Bilardo	3 579
11.Cimnastik	67 335	41. Halter	3 507
12.Kick Boks	65 086	42. Geleneksel Spor Dalları	3 391
13.Masa Tenisi	60 602	43. Geleneksel Türk Okçuluk	3 280
14.Badminton	55 886	44. Gelişmekte olan spor branşları	3 106
15.Hentbol	47 614	45. Kano ve Rafting	2 912
16.Judo	43 062	46. Golf	2 814
17.Wushu kung-fu	36 632	47. Triatlon	2 738
18.Tenis	36 034	48. Modern Pentatlon	2 413
19.Bocce, bowling, dart	34 641	49. Kürek	2 344
20.Muay tahi	26 227	50. Briç	2 339
21.Boks	21 645	51. e-spor	2 319
22.Dağcılık	20 797	52. Motosiklet	2 154
23.Okçuluk	17 206	53. İşitme Engelliler	2 120
24.Vücut geliştirme ve fitness	17 162	54. Görme Engelliler	1 444
25.Dans sporları	12 073	55. Bedensel Engelliler	1 315
26.Oryantiring	11 805	56. Hava Sporları	871
27. Kayak	11 356	57. Otomobil Sporları	779
28.Güreş	10 063	58. Curling	671
29. Bisiklet	8 162	59. Kızak	499
30. Yelken	7 292	60. Kaykay	240

*Anadolu Ajansı web sitesinden alınmıştır (08.03.2022).

**Türkiye Futbol Federasyonuna bağlı lisanslı kadın sporcu sayıları elde edilememiştir.

Fiziksel hareketsizlik pandemisinin bireylerin, toplumların ve ülkelerin üzerindeki sağlık, ekonomik ve toplumsal boyutta olumsuz etkileri ve sporun bilinen fiziksel, psikolojik, toplumsal ve bilişsel faydaları göz önüne alındığında, daha fazla

kadın ve kız çocuğunun spora yönlendirilmesinin gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Mevcut rakamlar Türkiye’de lisanslı faal kadın sporcu sayısının potansiyel kadın sporcu sayısına göre az olduğunu ortaya koymaktadır. Bu durum kız çocuklarının spora yönelik toplumsallaşma süreçlerinde bir problem olduğunu göstermektedir. Lisanslı faal kadın sporcu sayılarının artırılabilmesi için kızların çocukluk ve ergenlik döneminde spora yönelik toplumsallaşma süreçlerinde algıladıkları bireysel, bireylerarası ve çevresel etkenleri araştırmanın gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, erkek egemen bir alan olan, erkekler tarafından inşa edilen ve erkeğe özgü görülen spor alanında organize sporlara katılan kadın sporcuların sayısının artması, toplumun kadına ve kız çocuklarına bakış açısını değiştirmesi, fiziksel hareketsizliğin azaltılması ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasında büyük bir rol oynayacaktır. Bu tezin problem durumu aşağıdaki Şekil 1.1’de görselleştirilmiştir.

Şekil 1.1. Tezin problem durumu.

* Dünya Ekonomik Forumu (2021) Küresel Toplumsal Cinsiyet Uçurumu Raporu

**Bardakçı ve Oğlak, 2022

*** Türkiye Beslenme ve Sağlık Araştırmaları Raporu (2019)

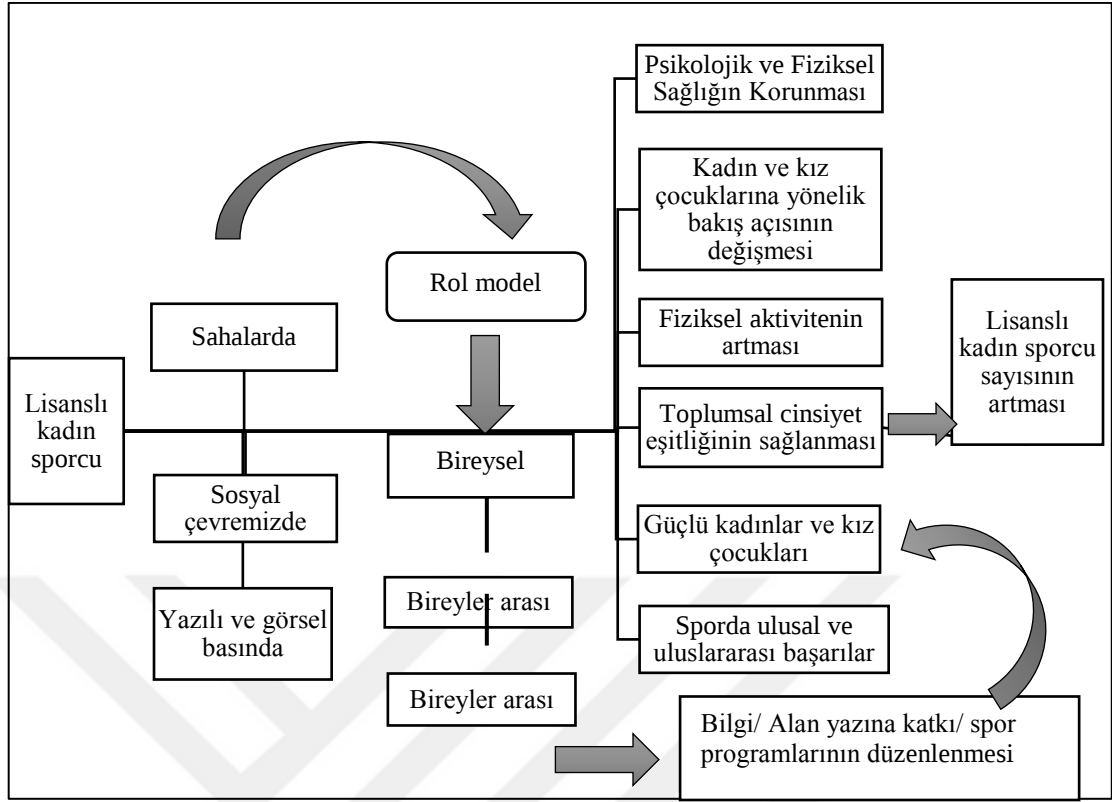
**** TÜİK 2021 yılı nüfus verileri kullanılmıştır.

***** 14.12.2022 Gençlik ve Spor Bakanlığı CİMER başvurusu sonucunda elde edilmiştir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Feminist yorumlayıcı felsefenin yön verdiği nitel araştırma yaklaşımı ile desenlediğim bu araştırmanın amacı, yaşadıkları çevre için birer rol model teşkil edebilecek lisanslı faal kadın sporcuların çocukluk ve ergenlik dönemde spora yönelik toplumsallaşma süreçlerine etki eden kolaylaştırıcı ve engel teşkil eden bireysel, bireylerarası ve çevresel etkenleri keşfetmek ve karşılaştıkları engellerle başa çıkma yöntemlerini, toplumsal cinsiyet ve retrospektif bakış açısı ile kadınların penceresinden anlamaktır.

Bu tez özelinde lisanslı kadın sporcuları birer rol model olarak aldım. Sahalarda, yazılı ve görsel basında ve sosyal çevremizde faal kadın sporcuların varlığı, onları birer rol modele dönüştürerek, daha fazla kadın ve kız çocuğunun spora ve fiziksel aktiviteye katılmalarına vasıta olabilecekleri fikrine sahibim. Rol model olarak ele aldığım lisanslı faal kadın sporcuların çocukluk ve ergenlik dönemlerinde deneyimledikleri bireysel, bireylerarası ve çevresel kolaylaştırıcı ve engelleyici etkenleri ve bu engelleyici etkenlerle başa çıkma yöntemlerini toplumsal cinsiyet lensinden araştırmak, sürece ilişkin bilgi edinmeyi sağlayarak alan yazına katkı sağlayacağı kanaatindeyim. Elde edilen bilgi kadın ve kız çocuklarına yönelik spor programlarının uygun şekilde düzenlenmesine ve spor politikalarının geliştirilebilmesine olanak tanıyabilir. Alan yazındaki araştırma sonuçlarına göre düzenlenecek spor programları ve spor politikaları, kadın ve kız çocuklarına yönelik bakış açısının değişmesi, fiziksel aktivitenin artması, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması, güçlü kadınlar ve kız çocukları ve sporda ulusal ve uluslararası başarılar elde etmek için bir araç olarak kullanılabilir. Ayrıca tüm bu girişimler lisanslı kadın sporcuların sayısının artmasına katkı sağlayabilir. Bu sebeple rol model olarak gördüğüm lisanslı faal kadın sporcuların spora yönelik toplumsallaşma süreçlerinde deneyimledikleri kolaylaştırıcı, engelleri ve bu engellerle başa çıkma yöntemlerinin nitel yöntemlerle, kadınların penceresinden toplumsal cinsiyet perspektifinden araştırılmasına gerek olduğunu düşünmekteyim. Aşağıdaki Şekil 1.2.'de araştırmanın gerekçesi ve amacı görselleştirilmiştir.

Şekil 1.2. Araştırmanın Amacı.

1.3. Araştırmanın Soruları

İlgi duyduğumuz, merak ettiğimiz bir konu ile ilgili alan yazına baktığımızda konu ile ilgili araştırma sonuçları bulamıyorsak veya mevcut kaynaklar merak ettiğimiz konuya ilişkin kapsamlı bir cevap veremiyorsa, bunun sebebi konu ile ilgili alan yazında bir açık olmasından dolayıdır. İşte bu noktada araştırmacı ilgisini çeken konu ile ilgili bir araştırma projesi tasarlayıp, ortaya özgün bir çalışma koymayı hedefler (Reay, 2014). Kültürel ve çevresel bağlamın toplumsal normları ve toplumsal cinsiyet rollerini belirlediği fikrinden hareketle (Koca ve Bulgu, 2005), lisanslı faal kadın sporcuların sayısının az olmasının altında yatan sebepleri sosyo-ekolojik model bağlamında araştırmak, bu duruma ilişkin çözümleri belirlemede yol gösterici olabilir. Bu noktadan hareketle bu teze yön veren araştırma sorusu şu şekildedir;

Lisanslı faal kadın sporcuların çocukluk ve ergenlik dönemlerinde spora yönelik toplumsallaşma süreçlerine etki eden kolaylaştırıcı ve engel teşkil eden bireysel, bireylerarası ve çevresel etkenler ve bu engellerle başa çıkma yöntemleri nelerdir?

Araştırmanın amacına yönelik olarak belirlediğim alt araştırma soruları şu şekildedir;

S1. Lisanslı faal kadın sporcular çocukluk ve ergenlik döneminde spora yönelik toplumsallaşma süreçlerinde bireysel, bireylerarası ve çevresel düzeyde deneyimledikleri kolaylaştırıcıları nasıl betimlemektedirler?

S2. Lisanslı faal kadın sporcular çocukluk ve ergenlik döneminde spora yönelik toplumsallaşma süreçlerinde bireysel, bireylerarası ve çevresel düzeyde deneyimledikleri engelleri nasıl betimlemektedirler?

S3. Lisanslı faal kadın sporcular çocukluk ve ergenlik döneminde spora yönelik toplumsallaşma süreçlerinde bireysel, bireylerarası ve çevresel düzeyde deneyimledikleri engellerle başa çıkma yöntemlerini nasıl betimlemektedirler?

1.4. Araştırmanın Önemi

Fiziksel hareketsizliği azaltmaya, toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamaya ek olarak kadınların ve kız çocuklarının spora yönelik ilgi ve katılımlarını arttırmak ve uygun spor programlarını hayata geçirmek için, bu tez özelinde rol model olarak görülen lisanslı faal kadın sporcuların spora yönelik toplumsallaşma süreçlerini araştırıp, bireysel, bireylerarası ve çevresel etkenleri belirleyerek, spora nasıl ve/veya neden yöneldiklerini ve bu süreçte deneyimledikleri kolaylaştırıcı ve engelleri ve bu engellerle başa çıkma yöntemlerini toplumsal cinsiyet lensinden ortaya koymaya yönelik çalışmalara ihtiyaç olduğu kanaatindeyim.

Türkiye’de yapılan araştırmaların büyük bir kısmı nicel desende olup, kadınların ve kız çocuklarının spora, fiziksel aktiviteye ve boş zaman etkinliklerine katılım motivasyonları, fiziksel aktivite düzeyleri, belirli bir branşa yönelme sebeplerini () karşılaştıkları engelleri (Arslan ve ark., 2021; Aycan ve Yıldız, 2016; Emir ve ark., 2022; Güler, 2022; Kitiş ve Gümüş, 2015; Togo, 2019; Yalçın ve ark., 2020; Yaşartürk ve ark., 2016; Yıldırım ve Sunay, 2009; ve Yılmaz ve Ulaş, 2016) araştırmaya yöneliktir. Buna karşın kadın ve kız çocuklarının spora, fiziksel aktiviteye ve boş zaman etkinliklerine katılımı araştıran sınırlı sayıda nitel yöntemle yapılmış araştırma bulunmaktadır (Aşçı ve ark., 2008; Canbaz ve Koca Arıtan, 2020; Görgülü, 2019; Koca ve ark., 2009; Koca ve Demirhan 2005 ve Öztürk ve Koca, 2017).

Alan yazında kız çocuklarının spora yönelik toplumsallaşma süreçlerinde deneyimledikleri bireysel, bireyler arası ve çevresel kolaylaştırıcı ve engel teşkil eden etkenleri ve bu etkenlerle başa çıkma yöntemlerini nitel yaklaşımla, toplumsal cinsiyet penceresinden ve kadınların penceresinden anlatacak çalışmaların sayısı sınırlıdır. Sporun kısa ve uzun vadede bireysel ve toplumsal faydaları dikkate alındığında, nitel araştırma yöntemi kullanılarak yapılan çalışmaların kadınların spor alanına girişleri ve fiziksel aktiviteye daha fazla katılımı, güçlenmeleri ve kendilerini gerçekleştirmeleri yolunda gerekli adımların atılması için yol gösterici olabileceği, alan yazındaki boşluğu doldurabileceği ve alan yazına katkı sağlayabilir.

1.5. Araştırmanın Varsayımları

Araştırmaya ilişkin varsayımlarım şu şekildedir:

- Araştırmada gönüllük esasına göre yer alan katılımcıların, görüşmeler sırasında araştırmacının sorularını dürüstlük ve samimiyetle cevapladıkları varsayılmıştır.
- Araştırmada yer alan katılımcıların Kişisel Bilgi formundaki sorulara dürüstlükle cevap verdikleri varsayılmıştır.

- Araştırmada yer alan katılımcıların e-posta yoluyla gerçekleştirilen e-görüşmelerde kullanılan açık uçlu sorulara dürüstlük ve samimiyetle cevapladıkları varsayılmıştır.

1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmaya ilişkin sınırlılıklar şu şekildedir:

- Araştırma takım ya da bireysel, bir spor branşında en az 2 yıllık lisans sahibi olduğunu beyan eden kadın sporcularla sınırlıdır.

- Araştırma 18 yaş ve üzeri kadın sporcularla sınırlıdır.

- Araştırmanın veri toplama süreci COVID-19 pandemisi sonrasına denk geldiğinden, bu durum araştırmanın veri toplama sürecine ilişkin bir sınırlılık olarak görülebilir.

- Nitel araştırma modelinde tasarlanan bu tez Ankara’da yaşayan kadın sporcularla sınırlıdır.

- Yüz yüze veya Zoom platformu üzerinden video konferans yoluyla görüşmeyi kabul etmeyen katılımcıların, e-posta yoluyla yapılan e-görüşmelerdeki açık uçlu sorulara verdikleri cevapların bazılarını yeterince anlaşılır ve açıklayıcı değildir. Bu da araştırmacı tarafından sınırlayıcı bir durum olarak görülmüştür.

- Araştırma retrospektif bir yapıda olduğundan, katılımcıların geçmişe yönelik soruları cevaplarırken, bazı soruları net bir şekilde cevapla(ya)madıkları, bazı soruların cevaplarını hatırla(ya)madıkları durumlar olabileceği ve bunun da veri kaybına sebep olabileceği araştırmacı tarafından sınırlayıcı bir durum olarak görülmüştür.

1.7. Türkiye’de Kadın ve Spor

Spor, toplumsal cinsiyet eşitliğini teşvik etmek ve kadınların ve kız çocuklarının güçlenmesi için güçlü platformlardan biridir.

Thomas Bach

Uluslararası Olimpiyat Komitesi Başkanı (11 Mart 2020)

Kadınların lehine bir toplumsal değişim/dönüşüm ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasında neden kadınlara, özellikle de spor yapan kadınlara ve kız çocuklarına ihtiyaç var? Politik ve kültüre özgü uygulamalar, erkeklerin düzenlediği politika ve pratikler, ataerkil düzen, din, yaşanan bölge, gelenek ve görenekler, toplumsal cinsiyeti gözetken bütçeleden uzak bir anlayış, aile yapısı ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğini artıran pratikler; kadınların toplumla bütünleşmesi, toplumda kendilerine bir yer ve alan edinmeleri, gelişmeleri, güçlenmeleri ve görünür olmalarının önündeki engellerden bazılarıdır (Bingöl, 2014; Bardakçı ve Oğlak, 2022; Demircöz 2016; Şahan ve Akbulut, 2020 ve Vatandaş, 2011). Toplumsal cinsiyet eşitsizliği bugün dünyada birçok toplumu ve dolayısıyla kadın ve kız çocuklarının yaşamlarını direkt etkilemektedir (Bardakçı ve Oğlak, 2022).

Tarihsel boyuttan baktığımızda toplumsal cinsiyet kavramı, kadınların ve kız çocuklarının toplum yaşamında etkin bir rol oynamaları, karar verici pozisyonlarda yer almaları, eğitim ve öğretim faaliyetlerine katılmaları, sağlık hizmetlerinden faydalanmaları, ekonomik ve kültürel yaşamda aktif rol almaları, iş bulmaları, kendilerini geliştirmeleri, eşit ücret almaları, yoksulluk ve açlıktan, fiziksel ve psikolojik şiddetten uzak, güvenli alanlarda yaşamlarının önünde engel teşkil etmektedir (Demircöz, 2016; Hanlon ve ark., 2019; Özçatal, 2011 ve Pekel, 2019). Bu noktada toplumsal bütünleşmenin sağlanabilmesi, sağlıklı nesiller yetiştirilmesi, ulusların ve ülkelerin kalkınması, ayrımcılığın kaldırılması, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasında, yaşamları üzerinde söz sahibi olan kadın ve kız çocuklarının yetişmesinde spor da önemli ve ayrıcalıklı bir yere sahiptir (BM Kadın Birimi Türkiye Ofisi, 2021 ve Çelik ve Yenilmez, 2019). Birleşmiş Milletler Örgütü (BM) 2001 yılında sporu önemli bir kaldıraç olarak görmüş ve bireyin, toplumun ve ülkenin

kalkınmasının yanı sıra küresel manada gelişmeyi hedefleyen Bin Yıl Kalkınma Hedeflerine (BKH) ulaşmada yürütülen çalışmalara destek olabilecek bir araç olarak kabul etmiştir (Beutler, 2008).

Bu noktadan sonra sporun değiştirici, birleştirici ve dönüştürücü rolü, toplumsal gelişim ve değişim üzerine çalışan bilim insanlarının ilgi alanına daha fazla girmeye başlamıştır. Willis (2000) kalkınmayı “insanların seçeneklerini genişletmek”, Brady (2005), ise BM BKH’den hareketle sporu, “*eğitim, kalkınma, sağlık ve barışın teşviki*”nde kullanılabilecek bir araç olarak ifade etmiştir. Bugün ise “*kalkınma*” kelimesi zaman içinde gelişerek, kız çocukları ve kadınlar için “*güçlenme*” ve “*ilerleme*” gibi anlamları da içermektedir (Hayhurst ve ark., 2021).

Son 20 yıl içinde spor, birçok uluslararası kurum ve kuruluşun ajandasına girmekle kalmamış, aynı zamanda hükümetlerin de sağlıklı toplumlar ve sağlıklı nesiller yetiştirme ve Bin Yıl Kalkınma Hedeflerinin gerçekleştirilmesinde, ajandalarında üst sıralara aldıkları önemli bir kavram ve araç haline dönüşmüştür.

Sporda kadınlar için rol modellerin önemi yadsınamaz. Hatta bunun erdemli bir döngü olduğu bile ileri sürülebilir. Ne kadar çok kadın, sporcu, antrenör, gazeteci ve karar verici pozisyonlarda liderlik rolleri üstlenirlerse, o kadar çok kadın sadece sporda değil tüm mesleklerde toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin üstesinden gelinebileceğini görecektir.

Uluslararası Çalışma Örgütü, 2006

“Kadınların lehine bir toplumsal değişim/dönüşüm ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasında neden kadınlara, özellikle de spor yapan kadınlara ve kız çocuklarına ihtiyaç var?” sorusuna tekrar dönersek, harekete geçme, ilgi duyma, adanmışlık, motivasyon geliştirme ve karar verme süreçlerinde, genelde bireylerin rol modellere ihtiyaçları vardır. Meier (2015) kadın sporcu rol modellerin topluma 9 farklı alanda örnek teşkil edebileceklerinden bahseder, bunlar “*katılım, liderlik, bir konuyu savunma, cinsiyet klişelerine meydan okuma, ilham, etik, koruma ve önleme, medya ve ilişkili şirketler ve geri verme*” olarak ifade edilebilir. Vescio ve ark., (2003)

Avustralya’da 25 iyi uygulama örneklerini araştırdıkları çalışmada rol modeller, ergenlik dönemindeki kızların fiziksel aktivite ve spor programlarına katılımlarını arttıran önemli bir bulgu olarak ortaya çıkar. Yine Avustralya’da yapılan bir başka çalışmada topluma örnek olacak rol modellerin eksikliğinin kızların spora katılımının önündeki kritik bir engel olduğu bulunmuştur (Commonwealth of Australia, 2006).

Toplumsal değerler ve normlar toplumlara ve kültürlere göre değişiklik gösterdiğinden, “*kültürle ilişkili rol modellerin eksikliği*” kadınların ve kız çocuklarının fiziksel aktivite ve spora yönelmelerinin ve ilgilenmelerinin önünde özellikle önemli bir engel olarak tanımlanmaktadır (UN 2007, s:18). Kalkınma ve Barış için Spor Uluslararası Çalışma Grubu (2008, s:162) hükümetlere yönelik yaptığı tavsiyelerde kadın sporcu rol modellerin ön plana çıkarılmasının önemine vurgu yapmıştır. Kadın sporcu rol modellerin sayısı arttıkça, toplum içindeki görünürlükleri artacak, yazılı/görsel basında başarıları ile daha fazla yer alacaklar, takipçi ve beğenen sayıları artacak, isimleri daha fazla insan tarafından bilinir olacak, zamanla kadına atfedilen cinsiyetçi kalıp yargılar ortadan kaldırılarak, toplumsal cinsiyet eşitsizliği açmazının kırılabileceği görüşündeyim. Rol modeller bireylere örnek olurlar, başarıları ve başarısızlıkları denediklerinin göstergesidir, eylemleri ile bireyleri motive ederek denemeye teşvik ederler, bireyler için ilham kaynağı ve denedikleri takdirde başarabilme ihtimallerinin olduğunu birer göstergesidirler.

Meier (2015) sadece herkes tarafından tanınan sporcu bireylerin etkili rol modeller olmadığını, sıradan bir bireyin de rol model olabileceğine vurgu yapar. Bailey ve ark. (2005), bireyleri spor yapmaya yöneltecek etkili rol modellerin aile bireylerinden, yerel kulüplerde oynayan sporculardan veya okul ortamlarından da çıkabileceklerini ileri sürmüşlerdir. Aynı şekilde Meier (2005), bireyleri etkileyen rol modellerin özellikle ünlü ve tanınmış kişiler olmaları gerekmediğinin altını çizer. Alanda çalışan birçok bilim insanı, tanınmış rol modellere kıyasla, mücadeleci, vazgeçmeyen ve kararlı bir yapıya sahip bir rol modeli gözlemleyen bireylerin, daha iyi performans sergilemeleri ve motivasyonun devamlılığına yardımcı olan *öz düzenleme becerilerini* kazanmaları olasılıklarının yüksek olduğuna dikkat çekmektedirler (Kitsantas ve ark., 2000; Singh ve ark., 2006 ve Weiss ve ark., 1998).

Meier (2005), kadın sporcu rol modellerin kadınların ve kız çocuklarının spora katılmalarını kolaylaştıracağına altını çizerken, bu sporcuların spor yapma yoğunluklarının, uzun vadede spora adanmışlıklarının yanı sıra bireyin rol modellerle ilişkilendirdiği kültürel ve bireysel benzeşmelerin, kadınların ve kız çocuklarının spora ilgi duymalarını ve yönelmelerini teşvik edebileceğini belirtmektedir. Kalkınma ve Barış için Spor Uluslararası Çalışma Grubu (Right to Play, 2008, s:153) elit düzeyde kadın sporcu rol modellerin toplumun algılarına ve tutumlarına meydan okuma konusundaki önemine vurgu yapmaktadır:

Olimpiyatlar gibi yüksek profilli spor etkinliklerine katılan kadın sporcuları izlemek, kızların ve kadınların kapasitelerine ilişkin kadın ve erkeklerin algılarını dönüştürebilir. Elit kadın sporcular, elde ettikleri başarılarla sporun kadınlar için biyolojik ve toplumsal olarak uygun olmadığı yanlışlığını ortadan kaldırabilirler. Olimpiyat madalyalı bir sporcu (...) ulusal gururu harekete geçirir, birlik ve başarıya duygusunu besler. Bir de bu sporcu kadınsa, kadınların neler başarabileceklerinin vücut bulmuş bir göstergesi olur.

Fiziksel hareketsizliğin dünya genelinde bir pandemiye dönüştüğü günümüzde (Kohl ve ark., 2012; Prat ve ark., 2020 ve Varela ve ark., 2021), kadın sporcu rol modeller sporcu kimliklerini kullanarak toplumun, özellikle kadınların ve kız çocuklarının fiziksel aktivite ve spora yönelmesi ve spor alanında kadın varlığının pekiştirilmesi ve kadın ve kız çocuklarının güçlenmesi açısından da etkin bir rol oynayabilirler. Dünya genelinde ve Türkiye özelinde son yıllarda, teknolojik gelişmelere, yaşam standartlarının ve sosyo-ekonomik yapının değişmesine bağlı olarak ve özellikle Covid-19 pandemisi sonrasında, kadınların ve erkeklerin daha az hareket ettikleri ve sedanter yaşam tarzının hakim olmaya başladığı gözlemlenmektedir (Bulguroğlu ve ark., 2021; Hall ve ark., 2021; Tural, 2020). Dahası toplumsal cinsiyet eşitsizliği, sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel faktörler gibi sebeplerin özellikle kadınların ve kız çocuklarının fiziksel açıdan aktif bir yaşam tarzı benimsemelerinin önündeki engellerden bazılarıdır (Telford ve ark., 2016).

Türkiye’de toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin toplumsal bir alan olan spor alanında olumsuz yansımalarını görmek mümkündür. Toplumsal cinsiyet, kadına ve erkeğe

atfedilen rollerin toplum tarafından şekillendirilmesi ve algılanmasına yönelik bir kavramdır (Koca ve Bulgu, 2005). Koca ve Bulgu (2005) kültürel bir pratik olan sporun, toplumsal cinsiyet bağlamından ayrı olarak incelenemeyeceğini belirtmişlerdir. Bu görüşü destekler nitelikte Koca ve Demirhan (2005) bazı spor branşları kadına uygun görülürken, bazı branşların erkeklere uygun görülmesinin toplumsal cinsiyet düzeninin görünür bir sonucu olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca Koca ve Demirhan (2005) tarafından yapılan çalışmada katılımcılar, bireylerin toplumsal cinsiyetlerine uygun spor branşlarını tercih etmeleri gerektiğini ifade etmişlerdir, ayrıca çalışmada katılımcıların kadınlar için kuvvet ve kas gücü gerektirmeyen cimnastik, tenis, voleybol, yüzme gibi branşları, erkekler için ise boks, halter ve güreş gibi branşları uygun gördükleri sonucuna ulaşılmıştır. Yine Kavasoglu ve Yaşar (2016) çalışmalarında kadın sporcuların spor branşı tercihleri sebebiyle toplumsal cinsiyet kalıp yargılar yüzünden baskı ve engellemelerle karşılaştıkları bulgusuna ulaşmışlardır. Bu durum kadının toplumda “öteki” algısını da güçlendirmektedir. Kadınların sporcuların ayrımcılığa maruz kaldıkları bir başka alan ise medyadır. Alpay ve Orta (2022) medyada kadına yönelik cinsiyetçi söylemleri araştırdıkları çalışmalarında, kadın sporcuların toplumsal kalıp yargılar yüzünden medyada başarılarından ziyade fiziksel özellikleri ile ön plana çıkarılıp, güçsüz ve zayıf olarak gösterildiklerini, erkek sporcuların ise başarılarının ön plana çıktığını ve güç ve kuvvet kelimeleri ile özdeşleştirildiklerini bulmuşlardır. Son yıllarda popüler hale gelen e-spor alanında kadın e-spor oyuncularının yaşadıkları deneyimleri araştırdıkları çalışmalarında Alp ve ark., (2020) e-spor alanında da toplumsal cinsiyet normlarının hakim olduğunu ve diğer spor branşlarında olduğu gibi kadın e-spor oyuncularının “küfür, hakaret ve dışlanma” gibi olumsuz durumlarla karşılaştıkları sonucuna ulaşmışlardır. Toplumsal cinsiyet kalıp yargıları kadın spor yöneticilerine yönelik algıları da olumsuz yönde etkilemektedir. BM Kadın Birimi Türkiye Ofisi (2021) raporuna göre Türkiye’de 2020 yılında 65 spor federasyonundan sadece 3 spor federasyonunda kadın başkan bulunmaktadır. Sağır (2021) çalışmasında kadın spor yöneticilerinin iş yaşamlarında cinsiyetleri yüzünden çeşitli engellemelerle karşılaştıklarını bulmuştur. Koca ve Öztürk (2015) Türkiye’deki spor organizasyonlarında kadın yöneticilere yönelik cinsiyetçi algıları araştırdıkları çalışmada çalışanların genelde erkek spor yöneticilerini tercih ettikleri ve erkek

Çalışanların kadın yöneticilere yönelik olumsuz bir tutuma sahip oldukları bulgusuna ulaşmışlardır. Toplumsal cinsiyeti yüzünden kadın hakemlerin de ayrımcılığa maruz kaldığını gösteren çalışmalar bulunmaktadır. zkar (2018) alışmasında, katılımcıların yakın çevrelerinden kıyafetleri ve yaptıkları iş ile ilgili olumsuz tepki aldıklarını, spor alanında çalışanların ise kadın hakemlerin cinsiyetleri sebebiyle hakemlikte kötü bir performans sergileyecekleri algısına sahip oldukları bulgusuna ulaşmıştır. Sponsorluk kadın sporcuların cinsiyetleri bağlamında karşılaştıkları bir başka sorundur. Yeşilyurt ztrk (2022) alışmasında erkek sporcu ve takımların sponsorluk bulmada sorun yaşamazken, kadın sporcu ve takımların genellikle kadın ürünleri üreten firmalardan sponsorluk buldukları sonucuna ulaşmıştır. Bu durum kadınların spora devam etmeleri için gerekli maddi kaynaklara erişmede toplumsal cinsiyetleri yüzünden dezavantajlı konumda olduklarının bir göstergesidir. Sporda kadınların cinsiyetleri yüzünden dezavantajlı konumda oldukları bir başka alanı ise antrenrlktr. BM Kadın Birimi Türkiye Ofisi (2021) raporuna göre Türkiye’de 2020 yılında 59 spor federasyonuna bağlı çalışan antrenörler arasında kadınların oranı %28’dir (79,310). Kurt Yılmaz ve Sürgevil (2020) alışmalarında kadın antrenörlerin yetersizlikle suçlandıkları, ocuk sporcularla çalıştıklarında başarılı olabilecekleri, başarılarından çok “kadın” olmalarının ön plana çıkarılmasından rahatsız oldukları bulgusuna ulaşmışlardır. Görüldüğü zere Türkiye’de kadın ve spor ilişkisini belirleyen temel unsurlardan biri toplumsal cinsiyettir. Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve kadınların ve kız çocuklarının güçlenmesi için sporu bir araç olarak kullanıp, kadınların toplumun her alanında görünür olmaları sağlanmalıdır, rol model olarak gördüğüm lisanslı faal kadın sporcuların sayısının arttırılması, bu amaca hizmet edebilir.

Alan yazına baktığımızda özellikle okul çağındaki kız çocuklarının, fiziksel aktivite ve spora giriş kapısı olarak görülen okullardaki beden eğitimi derslerine ve okul dışı sportif faaliyetlere katılımlarının azaldığı, deneyimledikleri engeller sebebiyle de sporu bırakma ihtimallerinin arttığı görülmektedir (Casey ve ark., 2009; Cowley ve ark., 2021; Eime ve ark., 2010 ve Lazarowicz ve ark., 2021). Özellikle ergenlik dönemde kız çocuklarının sporu bırakma eğilimlerinin yüksek olduğunu ortaya koyan çalışmalar bulunmaktadır (Craike ve ark.,2009; Crane ve Temple, 2015 ve Fraser ve ark.,2008).

Sporun bireye kazandırdığı fizyolojik, psikolojik ve sosyolojik olumlu etkileri alan yazın tarafından tanımlanmışken (Malm ve ark., 2019; Pascoe ve ark., 2020 ve Snedden ve ark., 2019) ve kadınların ve kız çocuklarının spora ilgilerinin ve spor yapmaya başlamalarında çocukluk ve ergenlik dönemi büyük öneme sahipken, geniş perspektiften baktığımızda toplumsal değişim/dönüşüm ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin kırılması için hedefleri olan, takım çalışması ve iş birliğine yatkın, fiziksel ve psikolojik yönden güçlü, karar verici mekanizmalarda yer alan, kendini ifade eden, kendini gerçekleştiren, özgüvenli, azimli, liderlik duyguları gelişmiş, potansiyelinin farkında olan, hakları için mücadele eden daha fazla kadın ve kız çocuğunun spora yönlendirilmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Ancak bu noktada kadınların ve kız çocuklarının spora yönelmeleri, devam etmeleri için gerekli motivasyonun, koşulların ve şartların oluşturulması, kolaylaştırıcıların, engellerin ve bu engellerle başa çıkma yöntemlerinin araştırılıp, ortaya konması gerekmektedir.

Feminist yorumlayıcı paradigmanın felsefi alt yapıyı oluşturduğu bu araştırma özelinde takım veya bireysel spor yapan, lisanslı faal kadın sporcuları, sporu hayatlarının merkezine yerleştiren rol modeller olarak ele aldım. Çalışmayı retropsektif bir yapıda, toplumsal cinsiyet lensinden planladım çünkü araştırmacı olarak bu kadınların, çocukluk ve ergenlik dönemlerinde spora başlayan ve sporda sebat eden, spora kendini adayan, sporu hayatın merkezine koyan, sporu bir gelecek ve/veya meslek olarak gören ve tüm yaşamını yaptığı spora göre düzenleyen bireyler olarak görmekteyim. Araştırmacı olarak deneyimlerin, algıların, durum ve olayların evrensel kanunlarla açıklanabileceğini ileri süren pozitivist bir yaklaşımla ortaya konamayacağını, kadınların deneyimlerinin kadınların sesinden ve penceresinden bütüncül bir yaklaşımla anlaşılabilceğini düşünmekteyim ve bu doğrultuda araştırma sorularını toplumsal cinsiyet kavramından yola çıkarak tasarladım. Çalışmaya katılan lisanslı faal kadın sporcuların çocukluk ve ergenlik dönemlerinde spora yönelik toplumsallaşma süreçlerinde yaşadıkları deneyimleri kadınların pencerelerinden görmek, sürece ilişkin daha fazla bilgi sahibi olmamıza ve alan yazına katkı sağlayarak, spor programlarının düzenlenmesine, katılımın artırılmasına yönelik gerekli önlemlerin alınması ve müdahalelerin yapılmasına imkan tanıyabilir.

Daha fazla kadın ve kız çocuğunun spora ilgi duymaları ve yönlenmeleri için, kendilerinden önce gelen sporcu kadınların yaşadıkları deneyimleri ortaya koymak, süreci anlatmak, kolaylaştırıcı ve engelleri ve bu engellerle başa çıkmak yöntemlerini ortaya çıkarmanın spor programlarını tasarlayanlar/hazırlayanlar, antrenörler, beden eğitimi öğretmenleri, spor kulüpleri ve Gençlik ve Spor Bakanlığı için yol gösterici olabileceğini öngörmekteyim. Kadın sporcu sayısının artması toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve fiziksel hareketsizliğin sebep olduğu olumsuz etkilerin azaltılmasına/ ortadan kaldırılmasına hizmet edebilir.

1.8. Teorik/ Kavramsal Çerçeve

Bu bölümde araştırmaya yön veren teorik ve kavramsal çerçeveye ilişkin bilgiler sunulacaktır.

1.8.1. Toplumsallaşma

“Toplumsallaşma” veya “sosyalleşme” kavramı, bireylerin toplumsal rolleri, topluma ait değerleri, kuralları ve davranış şekillerini öğrendikleri, yaşam boyu devam eden karmaşık bir süreç olarak tanımlanmaktadır (Baltacı ve Uysal, 2012 ve Kenyon ve McPherson, 1973 s:303). Kuczynski ve ark. (2014, s:135), toplumsallaşmayı yaşam boyu devam eden bir süreç olarak tanımlarlar çünkü birey, değişimin hiç sonlanmadığı bir toplumsal yapının içinde, o yapıya ayak uydurabilmek için sürekli kendini yeniler, değişir, sahip olduğu fikirler ve değerler ve davranış kalıpları zaman içinde değişebilir. Coakley (2015, s:52) toplumsallaşmayı “*diğerleri ile etkileşime geçtiğimizde ve yaşadığımız dünyayı tanımaya başladığımızda ortaya çıkan aktif öğrenme ve toplumsal gelişim süreci*” olarak tanımlar. Stevenson (2005, s:80) toplumsallaşmanın tek taraflı olmadığını, bireyin pasif bir şekilde çevresinin kendisini şekillendirmesine izin vermek yerine, aktif bir şekilde sürece katılıp, çevresi ile etkileşime girdiğini ve bulunduğu toplumun kurallarını öğrendiği bir süreç olarak tasvir eder. Coakley (2015, s:52) toplumsallaşma sürecinde “*bireylerin bazı seçimler*

yaptıklarını ve bu seçimlerin içinde bulunduğumuz bağlama, bize sunulan seçeneklere ve kaynaklara bağlı olduğunun” altını çizer. Bireylerin toplumsallaşma süreçlerine etki eden çok sayıda faktör vardır, bunlar toplumsal sınıf, cinsiyet, ırk, anne-baba, yakın çevre, kardeş(ler), din, okul, spor kulüpleri, gelenek ve görenekler, antrenör, sosyo-ekonomik durum, yazılı ve görsel basın, rol modeller, statü ve kültür bu etkenlerden bazılarıdır.

Toplumsallaşma sürecini inceleyen araştırmalarda en sık başvurulan teorilerden biri Bandura’nın *Sosyal Öğrenme Kuramı*’dır. Bandura (1977) insanların, etraflarında gözlemledikleri bireylerin davranışlarını modelleme yaparak öğrendiklerini, bu davranışlara ilişkin zihinlerde bir tutum oluştuğunu ve benzer bir ortamda kaldıklarında içselleştirdikleri davranışın kendi eylemlerine yol gösterici olduğunu ileri sürer. Coakley’e göreyse (2015, s:52) içinde kültür, etkileşim ve yapısal teorileri barındıran *sosyal etkileşim modeli* bireyin kendini sürecin içine kattığı, aktif rol aldığı, seçimlerini yaptığı, çevresinden etkilendiği ve aynı şekilde etkilediği bir sürece işaret eder. Stevenson (2005,s:80) etkileşimci yaklaşımda “*bireylerin sosyal dünyalarını oluşturmada aktif rol aldıklarını- karar aldıklarını, seçeneklerini değerlendirdiklerini, öz düşünümsel olduklarını (içinde bulundukları durum ve başka insanlarla ilgili bir değerlendirme yapabilme)- ve kendileri için en iyi olanı yapma arzu ile motive olduklarını*” ileri sürer.” Coakley (2015, s:52) etkileşimci yaklaşımı kullanan araştırmacıların bireyin spor deneyiminin detaylı bir resmini çekip, spora başlama sürecine ilişkin bilgi elde ederek, bu verileri bireyin içinde bulunduğu bağlamla ilişkilendirmeye çalıştığını ileri sürer. Spora yönelik toplumsallaşma da, toplumsallaşmanın alt boyutlarından biridir ve bireyin içinde bulunduğu toplumun değerleri, kuralları ve bakış açısını anlayarak ve çevresinde bulunan bireylerle etkileşimde bulunarak spora yönelik ilk ilgisinin oluştuğu ve devam ettiği sürece atıfta bulunur.

1.8.2. Spora Yönelik Toplumsallaşma

Brustad (1992) spor toplumsallaşması sürecini üç boyutta ele alır, bunlar “*spora yönelik toplumsallaşma*”, “*spor yoluyla toplumsallaşma*” ve “*sporu bırakarak toplumsallaşma*”dır. Spora yönelik toplumsallaşma süreçte bireyin spora yönelik ilk ilgisini oluşturan psikolojik ve toplumsal etkenler üzerine odaklanır (Brustad, 1992). Spor yoluyla toplumsallaşma sporla ilgilenme neticesinde ortaya çıkan olumlu ve olumsuz sonuçlar ve spora katılmanın sonucunda bireyin kazandığı tutum, bilgi, davranış ve değerler bütünü olarak ifade edilebilir (Brustad, 1992 ve Coakley, 2015, s:52). Sporu bırakarak toplumsallaşma ise spora katılım şeklini değiştirme veya sporu bırakma olarak ifade edilebilir (Coakley, 2015, s:52). Bu araştırma özelinde kadınların ve kız çocuklarının spora yönelik toplumsallaşma süreçleri inceleneceğinden diğer süreçlerle ilgili detaya girilmemiştir.

Bireylerin spora olan ilgilerinin nasıl ve neden ortaya çıktığı ve bireylerin spora yönelik toplumsallaşma süreçleri 1960’lardan bu yana hem sosyoloji hem de spor psikolojisinin ilgi alanına girmiştir (Greendorfer, 1977; Greendorfer ve Lewko, 1978; Weiss ve Barber, 1995; Kenyon, 1970; Kenyon ve McPherson, 1973 ve Spreitzer ve Snyder (1976)). Spora yönelik toplumsallaşma yaklaşımı bireylerin erken yaştan itibaren spora yönelik ilgilerinin nasıl oluştuğu ve devam ettiği ile ilgilenir ve burada odak noktası süreçtir (Brustad, 1992; Coakley, 2015, s:52).

Kenyon ve McPherson (1973) spor toplumsallaşması sürecini sekiz boyutta incelemişlerdir:

- 1- Elit sporcunun toplumsallaşması,
- 2- Elit altı sporcunun toplumsallaşması,
- 3- Spor tüketicisinin toplumsallaşması,
- 4- Spor üreticisinin toplumsallaşması,
- 5- Spor liderinin toplumsallaşması,

- 6- Sporda yeniden toplumsallaşma, (*spordan spora (bir spor dalından diğerine geçiş; spordan spor yapmamaya (spor bırakarak spor yapmayan kişi rolüne girme); sporun içinde bir rolden diğerine geçiş (belirli bir spor dalına rol değişimi);
- 7- Sporda toplumsallaşma ve toplumsal değişim,
- 8- Spor yoluyla toplumsallaşma.

Coakley (1993), Kenyon ve McPherson'ın (1973) “toplumsal rol-toplumsal sistem” modelinde toplumsallaşma sürecinde sporla ilişkili bir rol benimseyen bireyin (antrenör, seyirci, spor yöneticisi, sporcu vb.) bu rolü öğrenme sürecinin 3 başlık altında incelenebileceğini ileri sürer, bunlar “*bireysel özellikler*”, “*önemli diğerleri (significant others)*” ve “*toplumsal durumlar*”dır. 1990'lara kadar nicel yaklaşımla yapılan ve toplumsal rol-toplumsal sistem” modelini benimseyen araştırmalar bireylerin spora yönelme davranışlarını etkileyen faktörleri şu şekilde açıklamışlardır: (a) spora yönelik toplumsallaşma *önemli diğerlerinin* (significant others) desteği ve teşviki ile bağlantılıdır, (b) toplumsallaşma sürecinde diğerlerinin ve sistemin yaptığı etki *toplumsal cinsiyete, sosyo-ekonomik statüye, yaşa, coğrafi konuma, spor programının türüne ve kültüre* göre değişiklik göstermektedir (Coakley, 1993). Bu model farklı ve karmaşık toplumsal etkilerin bireylerin spora yönelmelerinde etkili olduğunu ileri sürer. Coakley ve White (1992) nitel yaklaşımla desenledikleri çalışmalarında etkileşimci yaklaşım modelini kullanmışlar ve bireylerin spora yönelik toplumsallaşma sürecinde pasif olmadıklarını ve hayatının farklı dönemlerinde spora katılımı ilgili aldıkları kararların toplumda spora verilen önem, bireyin hedefleri ve genel kabullerle ilgili olduğunu belirtmişlerdir. Yine Akcan ve Bulgu (2012) nicel desende yaptıkları çalışmalarında ailenin, akranların, okulun sunduğu olanakların, okuldaki öğretmenlerin yanı sıra, içinde yaşanılan çevre ve medya araçlarının bireyin spora yönelmesinde etkin rolleri olduğunu belirtmişlerdir.

Bu tez özelinde spora yönelik toplumsallaşma sürecinin araştırılmasında Kenyon ve McPherson'ın (1973) *toplumsal rol-toplumsal sistemin* işlevselci yaklaşıma sahip olması ve Bandura'nın (1977) *sosyal öğrenme kuramının*, bireyi pasif öğrenen ve öğrendiklerini uygulayan konumda görmesi, araştırmacı olarak *her bireyin gerçekliği*

farklıdır düşüncemle uyumlu olmadığından bu teorileri tercih etmedim çünkü bu modeller işlevselci bir bakış açısına sahiptir ve bireyin aktif, yaratıcı ve hatta direnen yanını göz ardı eder (Theberge, 1984). Bu sebeple katılımcıların spora yönelik toplumsallaşma süreçlerini etkileyen karmaşık ve çok katmanlı etkenlerin ortaya çıkarılmasında sosyo-ekolojik model tercih ettim.

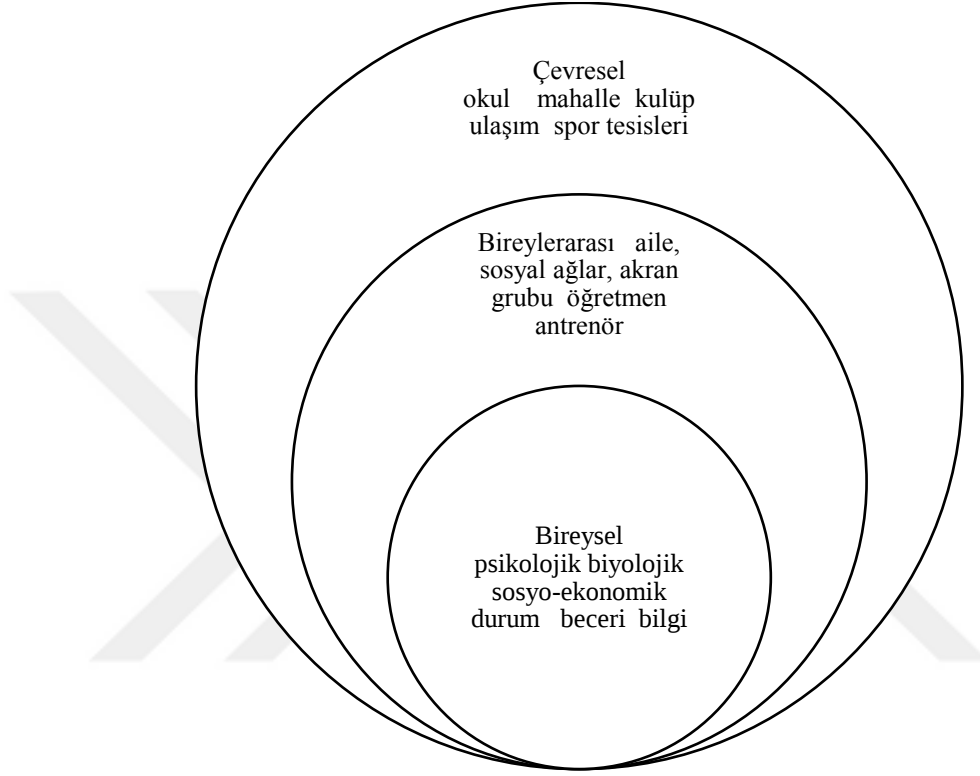
1.8.3. Sosyo-Ekolojik Model

Kadınların ve kız çocuklarının fiziksel aktivite düzeylerinde meydana gelen azalma ve hareketsiz yaşam, bilim insanlarını fiziksel aktivite ve spora katılımı kolaylaştıran ve engelleyen sebepleri araştırmaya sevk etmiştir (Wetton ve ark., 2013; Casey ve ark., 2009; O'Reilly ve ark. 2018 ve Öztürk ve Koca, 2017). Sosyo-ekolojik modele göre fiziksel aktivite ve spora katılımı olumlu veya olumsuz yönde etkileyen sebepler *bireysel* (bilişsel/duygusal boyut), *bireylerarası* (akran/aile/yakın çevre), *çevresel* (mahalle/okul) olabilir (Sallis ve ark., 2015). Sosyo-ekolojik model çok boyutlu ve iç içe geçmiş toplumsal etkilerin kadın ve kız çocuklarının sporla ilgilenmeleri ve spora yönelmeleri, yapmak istedikleri branşa ilişkin karar verme süreçlerini, bu süreçte deneyimledikleri kolaylaştırıcı ve engelleri incelemek açısından kullanışlı bir modeldir (Coakley ve White, 1992; Mitchell ve ark., 2015).

Bu araştırmada sosyo-ekolojik modelin 3 altı boyut kullanılmıştır, bunlar sırasıyla bireysel, bireylerarası ve çevresel etkenlerdir. Bu boyutların bireylerin spora yönelik toplumsallaşma süreçleri üzerine etkileri olduğunu gösteren araştırmalar bulunmaktadır (Boulton ve ark., 2018; Casey ve ark., 2009; Devis-Devis ve ark., 2015; Eime ve ark., 2015 ve Hu ve ark., 2021). Araştırmada sosyo-ekolojik modelin, katılımcıların spora yönelik toplumsallaşma süreçlerine etki eden karmaşık ve çok kapsamlı ilişkilerin ve toplumsal etkilerin anlaşılmasına yardımcı olacağı görülmüştür.

Bu araştırmada özelinde McLeroy ve ark. (1998) tarafından geliştirilen sosyo-ekolojik model temel alınmış ve çalışmaya uyarlanmıştır. McLeroy ve ark., (1998) fiziksel aktiviteye ilişkin davranışın 5 farklı düzeyde tarafından etkilendiğini ileri

sürmüşlerdir. Bunlar (1) bireysel faktörler, (2) bireylerarası faktörler, (3) örgütsel faktörler, (4) topluluk faktörleri ve (5) politik faktörler olarak gruplandırılmıştır (McLeroy ve ark., 1998). Bu tezin kurgulanmasında kullanılan sosyo-ekolojik model aşağıdaki Şekil 1.3.'de verilmiştir.

Şekil 1.3. Tezde Kullanılan Sosyo-Ekolojik Model. McLeroy ve ark.,'dan (1988) adapte edilmiştir.

1.8.3.1. Bireysel Etkenler

Bireysel düzeyde faktörler kişinin demografik özelliklerini, bilişsel düzeyini, tutum, davranış ve inançlarını ve psikolojik özelliklerini içermektedir. Devis-Devis ve ark. (2015) algılanan yetkinliğin bireylerin aktif bir yaşam sürmelerinde etkin olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca bireyin psikolojik özelliklerine bağlı olarak yapılan spordan zevk almak, benlik saygısı, algılanan yetkinlik spora yönelmeyi etkileyen faktörler arasındadır. (Andersen ve ark., 2019; Biddle ve ark., 2005; Moradi ve ark., 2020 ve Slutzky ve Simpkins, 2009). Bireyin öz yeterlik algısı da spora yönelmeyi etkileyen faktörlerden biridir (Diaz ve ark., 2019 ve Peers ve ark., 2020) . Dishman ve

ark., (2005) bireyde oluşan eğlence duygusunun birey tarafından hissedilebilir olmasından ötürü bu duygunun davranışa yansiyarak, hareket etmenin bir anlık karşılığı olduğunu belirtmişlerdir.

Bireyin sosyo-ekonomik durumu da spora yönelmesini etkileyen faktörler arasındadır (Eime ve ark., 2018 ve Post ve ark., 2018). Sosyo-ekonomik düzeyi yüksek olan bireylerin spora daha fazla katıldıklarını gösteren çalışmalar mevcuttur (White ve McTeer, (2012). Duncan ve ark. (2002) sosyo-ekonomik olarak iyi bir durumda olma ile fiziksel olarak aktif olma arasında bir ilişki olduğunu belirtmişlerdir. Ailelerin sosyo-ekonomik durumu bireylerin sportif faaliyetlere katılmasında, spor malzemelerini edinmesinde, ulaşımında ve bireyin sportif beceriler kazanmasında belirleyici olabilir (Öztürk ve Koca, 2017). Öte yandan ailenin sosyo-ekonomik durumu ile bireyin spora katılımı arasında bir ilişki olmadığını ortaya koyan çalışmalar da bulunmaktadır (Nielsen ve ark., 2012; Pot ve ark., 2016).

1.8.3.2. Bireylerarası Etkiler

Alan yazında bireyler arası düzeyde bireyin spora yönelik toplumsallaşmasına etki eden faktörler arasında aile, kardeşler, yakın akrabalar, öğretmen/antrenör ve akran grubunun, bireyin spora yönelik toplumsallaşma sürecine etkisi olduğunu gösteren çalışmalar bulunmaktadır (McLeroy ve ark., 1988 ve Raudsepp ve Virra, 2000). McLeroy ve ark., (1988) ebeveynlerin, kardeşlerin, akran gruplarının, komşuların, iş yerindeki arkadaşların kısaca sosyal çevremizde bulunan herkesin, bireyin davranışlarına yönde etki ettiğini ileri sürmüşlerdir. Sheridan ve ark., (2014) ergen sporculara verilen toplumsal desteği inceledikleri sistematik derlemede ebeveynlerin, antrenörlerin ve akranların önemli bir yere sahip olduklarını bulmuşlardır. Weiss ve Wiese-Bjornstal (2009) spor yapan ergen bireylerin antrenörleri ve ebeveynleri arasında olumlu ve bilgisel dönüt içeren, uygun rol modellemenin yapıldığı ve sporcuya destek ve sorumluluk veren tarzda etkileşim olduğunda, olumlu ve gelişimsel sonuçlar ortaya çıkabileceğini ileri sürmüşlerdir. Ayrıca sosyal ilişki kurduğumuz bireylerin duygusal ve lojistik destek, tutum ve

davranış geliştirme, cesaretlendirme, bilgi sunma, yeni bağlantılar kurma ve toplumsal rolleri öğrenme düzeyinde etkisi olduğu söylenebilir (Beets ve ark., 2010; Duffey ve ark., 2021; McLeroy ve ark., 1998; Öztürk ve Koca, 2017; Öztürk ve Koca, 2019 ve Reimers ve ark., 2019). Wheeler (2012) aile kültürünün bireyin spora yönelmesinde önemli bir kriter olduğunu belirtmiştir. Strandbu ve ark., (2019) “ailenin spor kültürü” ile spora yönelik ilginin oluşması ve kulüp sporlarına katılım arasında güçlü bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadırlar. Ancak ergenlik döneminde ailenin spor kültürü ve spora katılım oranları arasındaki ilişki incelenirken, toplumsal cinsiyetin de göz önünde bulundurulması gerekmektedir (Strandu ve ark., 2019).

Bireyler arası etkileşim spora yönelik toplumsallaşma sürecinde hem olumlu hem de olumsuz etkilere yol açabilir. Örneğin, Abadi ve Gill (2019) kadın ve kız çocuklarının yaptıkları spor branşlarının kendilerine uygun olmadığını söyleyen yakın çevrelerinin baskısı ile bırakmak zorunda kaldıklarını ileri sürmüştür.

1.8.3.3. Çevresel Etkenler

Alan yazında çevre koşullarının fiziksel aktiviteyi azaltan ve kısıtlayan bir etkisinin olduğunu ortaya koyan çalışmalar mevcuttur (Foster ve ark., 2004). Okullarda spor alanlarının ve ekipmanların bulunması, mahallenin spor yapma açısından güvenli bir yer olması, mahallede kolay gidip gelebilecekleri spor kulüplerinin çeşitliliğinin olması çevresel faktörler arasında sayılabilir (Dollman ve Lewis, 2010). Humpel ve ark., (2002) çevresel etkenlerin fiziksel aktivite ile ilişkisinin neredeyse hiç anlaşılmadığını, ulaşılabilirlik, çevrede bulunan fırsatlar, güvenli çevre, spor yapılacak alanlar, mahalle ortamı gibi unsurların bireylerin hareket etmesini veya hareketsiz olmasını etkileyen unsurlar arasında sıralamışlardır.

2. GEREÇ VE YÖNTEM

Bu bölümde felsefi altyapı, araştırmanın yaklaşımı, yöntemi, stratejisi, zaman boyutu, tekniği, araştırmacının duruşu, katılımcılar, veri toplama araçları, veri toplama süreci, verilerin analizi ve araştırmanın geçerliği ve güvenilirliğine ilişkin bilgiler yer almaktadır. Araştırmanın sürecinin basamakları Çizelge 2.1’de verilmiştir.

Çizelge 2.1.Araştırma sürecinin basamakları.

Felsefi Altyapı	Yorumlayıcı Paradigma Feminist Paradigma
Yöntembilim	Nitel Araştırma/Retrospektif
Strateji	Betimleyici Durum Çalışması
Katılımcılar	• Amaçlı Örneklem/Ölçüt Örneklem • 18 yaş ve üzeri kadın sporcular • En az 2 yıllık lisans sahibi • Düzenli antrenmanlara katılan • Takım /Bireysel spor
Veri Toplama Araçları	• Demografik Bilgiler Formu • Görüşme Formu
Veri Analizi ve Raporlaştırma	• Görüşme Formlarının Hazırlanması • Veri Analizi (İçerik Analizi) • Bulguların açığa çıkarılması • Raporlaştırma

2.1. Felsefi Altyapı

Huff (akt. Creswell ve Poth, 2018,s.53), bir araştırmada araştırmacının felsefi bakış açısının araştırmaya ilişkin hedeflerini ve sonuçlarını yönlendirmedeki önemine dikkat çeker. Huff ‘a göre (akt. Creswell ve Poth, 2018,s.53), felsefi varsayımlarımız merak ettiğimiz konuya ilişkin problemimizi ve araştırma sorularımızı şekillendirir ve

dolayısıyla sorularımıza yanıtlarken bilgiyi üretme yöntemimizi de etkiler. Yazan (2015), araştırmacının bilginin doğası ve üretimine ilişkin görüşlerinin, bir başka deyişle epistemolojik bakış açısının konu seçimi, seçtikleri konunun kavramsallaştırılması, uygulanması ve rapor edilme şekli dahil sürecin her adımına sirayet ettiğini ileri sürer. Saunders ve ark., (2019, s:130), araştırma felsefesi belirli bir konuya ilişkin anlayış geliştirmek veya belirli bir probleme cevap bulmaya yarayan araştırmacının sahip olduğu inanç ve varsayımların tümü olduğunu ileri sürmüşlerdir. Araştırmanın amacı, araştırmanın türü ve gerçekliğin nasıl olduğuna dair bakış açısı araştırmacının dünya görüşüne göre farklılık gösterir (Merriam ve Tisdell, 2015, s:1). Bu araştırmada insan davranışının ve toplumun evrensel kanunların hakim olduğu yöntemlerle araştırılmasına vurgu yapan pozitivist bakış açısı yerine, toplumsal gerçekliği anlamak için bireylerin eylemlerini, motivasyonlarını ve inançlarını anlamının veya yorumlamanın önemli olduğunu vurgulayan feminist yorumlayıcı bakış açısı benimsenmiştir.

Feminist araştırmanın temelinde kadınlara, içinde bulundukları bağlamda karşılaştıkları farklı türden baskılardan kurtulmalarına, kendilerini güçlendirmelerine, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına yardımcı olabilecek araştırmalar yapmak vardır (Landman, 2006; Turhanoğlu ve ark., 2018) . Bu bağlamda “görünmeyeni görünür kırmak, ötekileştirileni merkeze almak, önemsizi önemli yapmak, kadınları erkekler için nesne konumundan çıkarıp, özne olarak görmek” feminist araştırmanın temelini oluşturmaktadır (Reinharz ve Davidman,1992, s.248).

Feminist araştırmalarda araştırmacının dünya görüşü ve konumu (cinsiyet, sınıf, ırk, yaş vb.), inandıkları ve deneyimledikleri araştırma sürecini doğrudan etkiler. Bu çalışmada araştırmacı olarak feminist bir dünya görüşüne sahip olduğumdan kadının toplumsal alandaki konumunun erkek egemen toplum anlayışına göre belirlendiğini, kadının dünyasının sınırlarının erkek egemen toplumlar tarafından çizildiğini, ataerkil yapı ve düşünce sisteminin kadınların hayatlarını ve eylemlerini kısıtladığı düşüncesindeyim. Feminist bakış açım hem bu araştırmanın tasarlanmasında ve araştırmaya yön veren soruların oluşturulmasında hem de araştırma yönteminin seçilmesinde etkin bir rol oynamıştır. Ayrıca katılımcıların deneyimlerini feminist

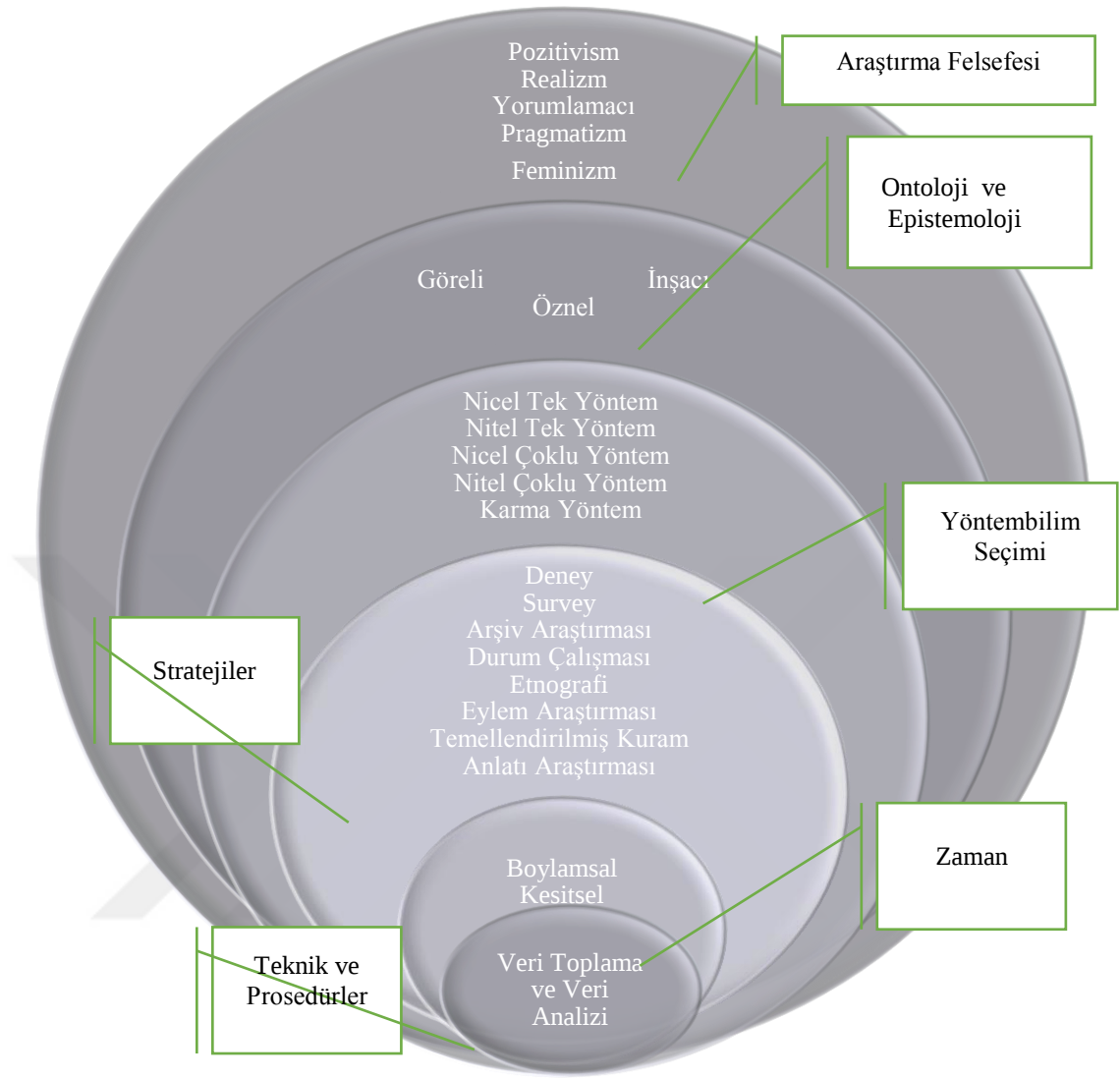
açından inceleyerek elde edeceğim bilginin farklı bir bakış açısı ile ele alınıp, spor alanında sayıca az ve öteki konumundaki sporcu kadınların yeni ve temellendirilmiş politika ve pratikler üretme yoluyla yeni kadın sporcuların yetişmesinde kullanılabileceğini düşünmekteyim.

Yorumlayıcı felsefe “katılımcıların kendi deneyimlerinin farkında olduklarını ve düşünce şekillerini, adanmışlıklarını ve duygularını kendi hikayeleriyle, olabildiğince detaylı, kendi kelimeleri ile araştırmacıların anlayabilmesi için bir imkan sunduğu” (Reid ve ark., 2005, s:20) için bu çalışmanın felsefi alt yapısını oluşturmaktadır. Araştırmacı olarak bu bakış açısını benimseyip katılımcıların anlatılarını inceleyerek, bu anlatılardan katılımcıların penceresinden bakarak anlam oluşturmaya çalıştım.

Yorumlayıcı felsefe insanın ve insanın içinde yaşadığı sosyal dünyanın pozitivist yaklaşımlarla ele alınamayacağını, çünkü her bir bireyin farklı bir kültürel geçmişe sahip olduğunu, farklı koşullar altında ve farklı zamanlarda farklı anlamlar ürettiklerini ve bunun sonucunda zihinlerinde farklı toplumsal gerçeklikler yarattıklarını ve deneyimlediklerini savunur (Saunders ve ark., 2019). Yorumlayıcı araştırmanın amacı bireyin sosyal dünyası ve bu dünya ile ilişkili bağlamlarla ilgili yeni, daha zengin anlayışlar ve yorumlar ortaya koymaktır (Saunders ve ark., 2019). Bu tez bağlamında bir araştırmacı olarak kadın sporcuların her birinin farklı kültürel geçmişe sahip olduğunu, farklı koşul ve zamanlarda farklı anlamlar ürettiklerini kabul ederek, spora yönelik toplumsallaşma sürecine bu kadın sporcular pencerelerinden bakacağım. Örneğin, bu tez özelinde kadın sporcuların spora yönelik toplumsallaşma süreçlerinde her birinin sporla tanışma, spora başlama, yaptıkları spor branşları, deneyimledikleri kolaylaştırıcılar ve engeller ve hatta engellerle başa çıkma yöntemlerinin farklı olduğu görüşünü benimsedim. Bir araştırmacı olarak bu çalışmada ortak deneyimlere odaklanmayacağım, çünkü ortak deneyimlere odaklanmak kadın sporcular arasındaki farklılıkların zenginliğinin ve bireysel ortamlarına ilişkin değişikliklerin gözden kaçırılmasına hatta kaybolmasına neden olacaktır.

Saunders ve ark. (2019), bireyler arasında etkileşiminin bitmeyen, devam eden bir süreç olması sebebiyle, araştırmacının bireylerin kendi gerçekliklerini nasıl deneyimlendiklerini anlayabilmek için bir durumu tarihsel boyut, coğrafi konum ve sosyo-kültürel bağlamı da dahil olmak üzere detaylı bir şekilde incelemesi gerektiğini ileri sürerler. Deneyimlerin farklı olduğunu kabul eden bir araştırmacı olarak ben bu çalışmada sosyal davranışa yön veren evrensel gerçekleri ve kanunları ortaya koyup, genelleme yapmak yerine, araştırma sırasında elde ettiğim verileri bireylerin deneyimlediği farklı sosyal gerçeklikleri açıklamama yardımcı olacak şekilde kullanacağım.

Bu araştırmanın gereç ve yöntem kısmını planlarken Saunders ve ark. (2019) tarafından geliştirilen araştırma “soğanı” adapte ettim ve faydalandım. Adapte edilmiş Saunders ve ark., tarafından geliştirilen araştırma “soğanı” aşağıda Şekil 2.1’de verilmiştir:

Şekil 2.1. Araştırma “Soğanı”. Mark Saunders, Philip Lewis and Adrian Thornhill’den (2019) adapte edilmiştir.

2.2. Ontolojik ve Epistemolojik Yaklaşım

Yorumlayıcı bakış açısını benimsemiş bir araştırmacı olarak çoklu gerçeklikler olduğunu, bu gerçekliklerin karmaşık olduğunu, her bireyin deneyiminin kendi kültürel yapısından kaynaklı farklı olduğunu, bu sebeple her katılımcının verisinden anlam oluşturmaya odaklanacağımdan, ontolojik olarak çoklu gerçekliklerin varlığını kabul ederek, epistemolojik olarak da inşacı bir bakış açısına sahibim. İnşacı anlayışa göre doğru ve anlam dış dünyada bir yerde değildir, öznenin dünya ile ilişkisi

sonucunda yaratılır. Ontolojik açıdan spora yönelik toplumsallaşma olgusunun çoklu gerçeklikler barındırdığı fikrini benimsiyorum çünkü her birey içinde bulunduğu bağlama göre gerçekliği farklı deneyimler ve algılar. Ontolojik olarak çoklu gerçeklikler olduğu ve epistemolojik olarak bilgiye öznel anlamlardan ulaşabileceğimi ve araştırmamda hem katılımcılarım hem de benim değerlerimin araştırmanın çerçevesini belirlediğinin farkındayım. Aşağıda çizelge 2.2’de araştırmanın felsefi yaklaşımı verilmiştir.

Çizelge 2.2. Araştırmanın felsefi yaklaşımı. Mark Saunders, Philip Lewis and Adrian Thornhill (2012).

	Yorumlayıcı Felsefe
Ontoloji: araştırmacının gerçeğin doğası veya varlığına ilişkin görüşü	Gerçek sosyal olarak inşa edilir, Öznel, Değişebilir, Çoklu
Epistemoloji: Araştırmacının kabul edilebilir bilginin ne olduğuna ilişkin görüşü	Öznel anlamlar ve sosyal olgu, Bir durumun detaylarına, bu detayların arkasındaki gerçekliğe ve eylemlere yön veren öznel anlamlara odaklanır.
Aksiyoloji: Araştırmacının, araştırmada değerlerin rolüne ilişkin görüşü	Araştırma değere bağlıdır, araştırmacı araştırılan şeyin bir parçasıdır, ayrılmaz ve bu nedenle öznel olacaktır.
Veri Toplama Teknikleri	Küçük gruplar, derinlemesine araştırma, nitel

2.3. Araştırmanın Yöntembilimi

Bu araştırmada sporcu kadınların ergenlik döneminde ve devamında spora yönelik toplumsallaşma süreçlerine etki eden kolaylaştırıcı ve engel teşkil eden bireysel, bireylerarası ve çevresel etkenleri araştırmak ve karşılaştıkları engellerle başa çıkma yöntemlerini kadınların penceresinden ortaya konması hedeflenmiştir. Araştırma, bir süreci incelemeye yönelik olduğundan ve sürecin başlangıcına ilişkin sorular içerdiğinden doğası gereği retrospektif sorular içermektedir ve özellikle kadınların spora ilk başladıkları dönemlerde ve devam eden süreçte yaşadıkları deneyimler, fiziki çevre, onları çevreleyen kişiler ve spor hayatlarına yön veren politikalara odaklanmaktadır.

Nitel araştırmalarda araştırmacı insanların deneyimlerini nasıl yorumladıkları, kendi dünyalarını nasıl inşa ettikleri ve deneyimlerine nasıl bir anlam yükledikleri ile ilgilenir (Merriam ve Tisdell, 2015 ve Yazan, 2015). Juritzen ve ark. (2017) göre “nitel araştırma genellikle insanların sosyal dünyalarını nasıl anlamlandırdıkları ve eylemlere, olaylara kararlara, insanlara, değerlere ve tanımlara yükledikleri anlamlarla ilgilenen yorumlayıcı bir yaklaşımdır”. Nitel araştırmanın bilgiyi genellemek gibi bir amacı yoktur, pozitivistin evrensel kanunları veya mekanizmaları ile ilgilenmez, genelleme gibi bir amacı yoktur, aksine araştırmacının ilgi duyduğu konuya ilişkin süreçlere, araştırılan bireylerin zihnindeki anlamlara, deneyimlere ve olaylara odaklanır (Juritzen ve ark.,2017).

Nitel araştırma yaklaşımını benimseyen araştırmacı tek bir gerçeklikten ziyade çoklu gerçeklikler olduğuna inanır ve çok katmanlı gerçekliği derinlemesine ve bütünsel olarak anlamaya çalışır (Streubert Speziale ve Carpenter, 2007,s.20; Creswell, 2013 ve Ritchie ve ark., 2013). Yaklaşımın doğası gereği araştırmacı sürece herhangi bir müdahalede bulunmadan araştırmasını yürütür ve bulgularını katılımcıların zengin yorumları ile destekleyerek sunmayı hedefler (Creswell ve Poth, 2018).

Bu noktadan hareketle, bu tez bağlamında, insanların yaşamlarının toplumsal, kültürel ve tarihsel unsurları arasındaki bağlantıları ortaya çıkarabilmek ve belirli eylemlerin gerçekleşebildiği bağlamları görebilmek için bireylerin “yaşanmış deneyimlerini” araştırmak gerekmektedir bu amaçla bu araştırmada nitel araştırma modeli benimsenmiştir.

2.4. Araştırmanın Stratejisi

Araştırmada, kadın sporcuların ergenlik dönemi ve devamında spora yönelik toplumsallaşma süreçlerini, bu süreçte deneyimledikleri kolaylaştırıcı ve engelleri ve bu engellerle başa çıkma yöntemlerini anlamak için bu karmaşık ve çok katmanlı sürece ilişkin kapsamlı bilgi elde etmek hedeflenmiştir. Bu amaç doğrultusunda spora

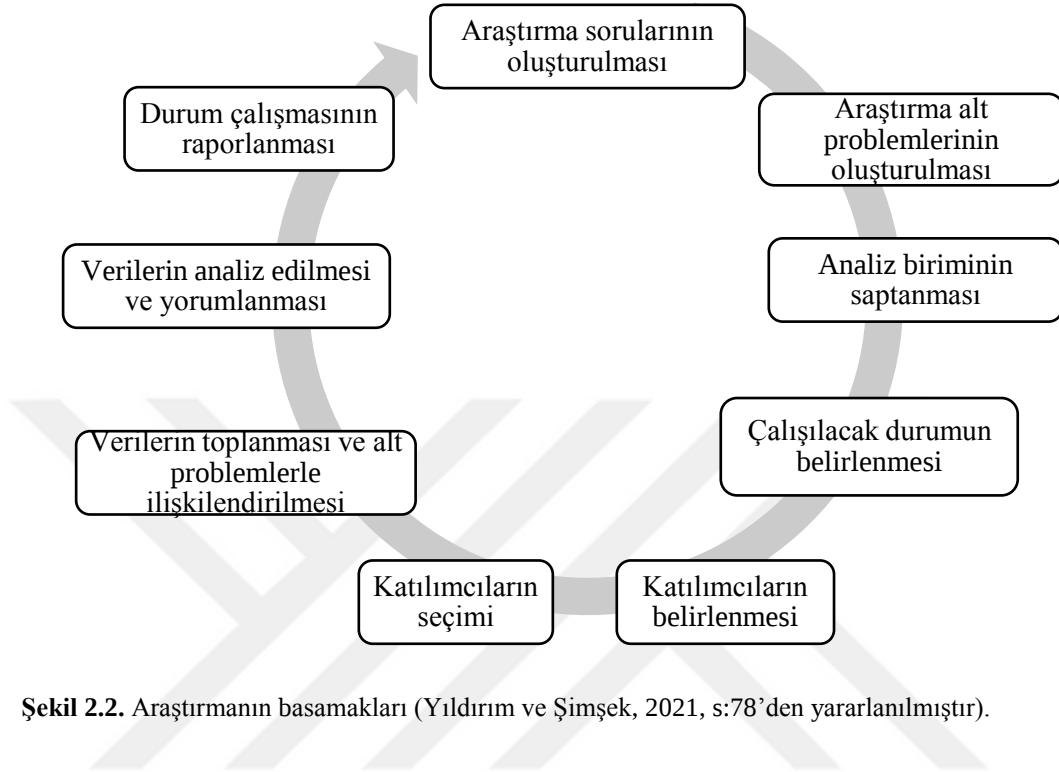
yönelik toplumsallaşma olgusunu incelemek amacıyla nitel araştırma stratejilerinden durum çalışması kullanılmıştır.

Durum çalışması nitel araştırmalarda sıklıkla kullanılan yöntemlerden biridir (Yazan, 2015). Yıldırım ve Şimşek'e göre (2021,s.70) durum çalışmasının en belirgin özelliği "bir veya birkaç durumu derinlemesine araştırmaktır". Merriam'a göre (1998, s:xiii) nitel durum çalışması "bir program, bir kurum, bir kişi, bir süreç veya bir toplumsal birim gibi sınırlı bir olgunun yoğun, bütünsel bir tanımı ve analizidir". Durum çalışması stratejisini benimseyen bir araştırmacı merak ettiği olguya ilişkin süreçleri yürütülen görüşmelerden topladığı verileri zengin ve yoğun bir anlatımla ortaya koyabilir. Creswell ve Poth'a göre (2018) durum çalışması araştırmalarında araştırmacı tanımlamak ve analiz etmek istediği belirli bir durum seçer ve bu durumu belirli parametrelerle sınırlandırır.

Durum çalışması araştırmaları sınırlı olguyu ele alır ve bu olguyu bağlamından koparmadan, detaylı ve yoğun bir şekilde sunar. Bu noktada araştırmacı merak ettiği olgunun bağlamını sınırlandırarak, bilgiyi keşfetmeyi hedefler. Bu çalışmada spora yönelik toplumsallaşma olgusu lisanslı kadın sporcular özelinde sınırlandırılmıştır. Bu bağlamda amaç incelenecek birimi sınırlandırarak, bu birim özelinde spora yönelik toplumsallaşma sürecine ilişkin detaylı bir portre çizilmesi amaçlanmıştır.

Merriam'a göre durum çalışması epistemolojik açıdan inşacıdır, bir programın, bir kişinin, bir sürecin bütüncül ve zengin bir tanımını sunar, belirli bir duruma odaklanır, çalışılan olguya ilişkin zengin bir betimleme yapar, okuyucuya çalışan konu ile ilgili bilgi verir (akt.Yazan, 2015). Bu noktadan hareketle kadınların spora nasıl yöneldikleri ve toplumsallaşma sürecine ilişkin detayların ortaya çıkarılmasında birincil kaynaktan veri toplanmıştır. Olgunun, gerçekliği deneyimleyenlerin gözünden anlaşılması, bu araştırmanın en önemli unsurlarından biridir. Bu çalışma özelinde, spora yönelik toplumsallaşma olgusu bireylerin anlamlandırmaları ve deneyimleri incelenerek, hem spora yönelmelerinde etkin olan faktörler (neden) hem de spora yönelik toplumsallaşma sürecinin nasıl yaşandığına (nasıl) dair detaylı bir araştırma yapılmıştır.

Yıldırım ve Şimşek (2021) durum çalışması planlanırken araştırma deseninin sürecini şöyle sıralamıştır:

Şekil 2.2. Araştırmanın basamakları (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s:78’den yararlanılmıştır).

Şekil 2.3.’de görüldüğü üzere, öncelikle araştırmacının merak ettiği olguya ilişkin araştırma sorusu belirlenmiştir. Hemen akabinde alt problemler belirlenmiş, analiz birimi olarak lisanslı kadın sporcular ve incelenecek “durum” ise spora yönelik toplumsallaşma sürecine etki eden sosyo-ekolojik faktörler olarak belirlenmiştir. Türkiye’de kadınların spora yönelik toplumsallaşma süreçleri yaşadıkları coğrafi bölgeye, sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel durumlarına, yaşadıkları çevreye, mensubu oldukları çekirdek ve geniş aileye, arkadaş çevrelerine ve diğer değişkenlere göre farklılık göstermektedir. Bu sebeple araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden kadın sporcuların bu durumu, incelenmeyi gerektiren bir konu olarak görülmüştür.

Durum çalışmasının benimsenmesindeki amaç spora yönelik toplumsallaşma sürecine ilişkin ortam, birey, olay ve süreç gibi etkenleri bütüncül bir bakış açısı ile araştırarak toplumsallaşma olgusunu nasıl etkiledikleri araştırılmasıdır (Yıldırım ve

Şimsek, 2021). Merriam'a göre (2015) durum çalışması gerçek olaylarla ilişkilidir ve bir olgunun zengin ve bütünsel bir bakış açısı ile ele alınmasını gerektirir. Bu araştırma özelinde araştırmacı olarak incelenen olgu üzerinde herhangi bir etkim yoktur, araştırmacı olarak spora yönelik toplumsallaşma olgusuna ilişkin bir bakış açısını, bu olguyu deneyimleyen kadın sporcuların penceresinden anlamaya çalışacağım. Bu sayede bireylerin zihinlerinde oluşturdukları anlamlar aracılığıyla kodlar ve temalar oluşturup, spora yönelik toplumsallaşma olgusu açıklamaya çalışacağım.

Çalışmada bireylerin toplumsal bir gerçeklik olan spora yönelik toplumsallaşma olgusuna yükledikleri anlamlara odaklanacağımdan, araştırma yaklaşımı olarak nitel araştırma yöntemi benimsendim ve katılımcıların duruma (spora yönelik toplumsallaşma) ilişkin algıları ve deneyimleri betimlemeyi hedeflediğimden, araştırma betimsel durum deseni olarak planlanladım. Bu yaklaşım teori geliştirme veya deneyimlerin anlamını yorumlamaktan ziyade, deneyimleri doğrudan betimlemeye yöneliktir. Araştırma bağlamında, katılımcıların deneyimlerine ilişkin algıları, spora başlama ve sonrasındaki süreci betimlemek açısından gereklidir.

2.5. Araştırmanın Zaman Boyutu

Bu çalışmada kadın sporcuların çocukluk ve ergenlik dönemde spora yönelik toplumsallaşma sürecinde deneyimledikleri kolaylaştırıcılar ve engeller ve bu engellerle başa çıkma yöntemlerini incelemeyi hedeflediğinden araştırma doğası gereği bir süreci incelemeye yöneliktir ve araştırmanın amacıyla da uyumlu olarak toplumsal cinsiyet lensi ile hazırlanmış retrospektif sorular içermektedir. Spora yönelik toplumsallaşma anlık veya kısa bir zamanda tamamlanan bir eylem olmayıp, devam eden bir süreçtir ancak bu tez özelinde lisanslı faal kadın sporcuların çocukluk ve ergenlik dönemine odaklanılacağından retrospektif sorularla bu süreçte yaşadıkları bireysel deneyimler, fiziki çevre, onları çevreleyen kişilerle olan etkileşimlerine odaklanılacaktır.

2.6. Katılımcılar

Nitel araştırmanın bilgiyi genellemek gibi bir amacı yoktur, pozitivist evrensel kanunları veya mekanizmaları ile ilgilenmez, aksine araştırmacının ilgi duyduğu konuya ilişkin süreçlere, araştırılan bireylerin zihnindeki anlamlara, deneyimlere, olaylara ve anlam örüntülerine odaklanır (Juritzen ve ark.,2017; Yıldırım ve Şimşek, 2021, s.70). Merriam'a göre (akt. Yazan, 2015) bir durum çalışmasında analiz birimin seçilmesi için önce kriterler belirlenmeli ve katılımcılar bu kriterlere göre seçilmelidir. Bu çalışmaya dahil edilecek katılımcılar belirlenirken araştırma sorusundan hareketle amaçlı örnekleme yöntemleri arasından araştırma sorusu doğrultusunda ölçüt örnekleme türü kullanılmıştır. Merriam ve Tisdell (2015, s:98) amaçlı örnekleme yöntemi araştırmacının anlamayı, keşfetmeyi ve araştırdığı konuya ilişkin bir iç görüşü kazanmayı hedeflediğini bu yüzden amacına uygun olarak bilgiyi detaylı ve çeşitli şekilde elde edebileceği bir katılımcı grubu seçmesi düşüncesine temellenir. Yıldırım ve Şimşek'e göre (2021, s:120) ölçüt örneklemede temel mantık araştırmacının merak ettiği konuya cevap verebilecek katılımcıların özelliklerini, önceden belirlediği bir dizi ölçüte göre seçmesidir.

Çalışma grubuna dahil edilecek katılımcılar belirlenirken ölçüt örnekleme yöntemine uygun olarak çeşitli kriterler belirlenmiştir. Bu kriterlerden ilki katılımcıların 18 yaş ve üzeri kadınlardan oluşmasıdır. Araştırmacı olarak bir üniversitede öğretim görevlisi olmam, 18 yaş ve üzeri spor yapan kadın bireylere ulaşmanın daha kolay olacağı fikrinden hareketle belirlenmiştir. İkinci olarak katılımcıların veri toplama sürecinde bir spor branşında en az 2 yıllık lisansa sahip amatör veya profesyonel sporcu olmaları kriteri benimsenmiştir. Bu kriter araştırmacı olarak, sporcunun azmi ve kararlılığı sayesinde yaptığı spor branşına devam etmesinin bir göstergesi olarak görmemdir. Kadın sporcunun antrenmanlara düzenli bir şekilde katılması ise üçüncü kriter olarak belirlenmiştir. Bu kriter kadın sporcunun sadece lisans sahibi olmakla kalmayıp, sporu hayatının merkezine aldığı ve kendini yaptığı spora adanmışlığının bir göstergesi olarak görülmüştür. Buradan hareketle bu çalışmanın katılımcıları bir spor branşında en az 2 yıllık lisans sahibi olan, düzenli antrenmanlara katılan ve 18 yaş ve üzeri lisanslı faal kadın sporculardan oluşmaktadır.

Nitel araştırmalarda öne çıkan bir diğerk unsur çalışma grubuna dahil edilecek katılımcı sayısının belirlenmesidir. Araştırmacının merak ettiğı konuya bağılı olarak duruma ilişkin çeşitli ve detaylı bilgi edinme ilkesi çalışmaya dahil edilecek katılımcıların sayısının belirlenmesinde bir ölçüttür (Creswell, 2013; Yin, 2016; Başaran, 2017) ancak çalışma grubunun, araştırmacının yönetebileceğinden büyük olması araştırmayı çıkmaza sokabilir. Baltacı'ya göre (2018) nitel araştırmaların doğası gereğı örneklemin sayısından ziyade niteliğı ön plana çıkar. Bu doğrultuda araştırmacı veriler doyum noktasına ulaşp artık yeni bir bilgi elde edemediğı noktada görüşmeleri sonlandırmıştır. Ayrıca araştırmacı alanda daha önce yapılan durum çalışması desenli araştırmaları inceledim ve katılımcı sayılarına dair bir fikir edindim. Bu çalışma 29 katılımcıdan oluşmaktadır. Katılımcılara ilişkin demografik bilgiler aşağıdaki Çizelge 2.3. Verilmiştir.

Çizelge 2.3. Katılımcılara ilişkin demografik bilgiler.

K	Yaş	İlk spor branşı	Spor Branşı	Statü	Lisans Yılı	Haftalık Antrenman sayısı	Anne Eğitim Düzeyi ve Mesleği	Baba Eğitim Düzeyi ve Mesleği	Alenin Gelir Durumu	Alte Spor
Ayşe	20	Taekwondo	Taekwondo	Elit Altı	4	4	İlkokul Ev Hanımı	Ortaokul Elektrik Ustası	Orta	X
Fatma	19	Voleybol	Boks	Amatör	6	5	Lise Ev Hanımı	Lise İşletmeci	Orta	Voleybol Hentbol yüzme futbol
Zeynep	19	Kick Boks	Kick Boks Muay Thai	Amatör	6	3-5	Lise Ev Hanımı	İlkokul Esnaf	Orta	X
Dilek	24	Voleybol	Ragbi	Amatör	5	3	Ortaokul Aşçı	Ortaokul Serbest	Orta	Voleybol
Şahika	19	Pentatlon	Voleybol	Pro.	5	3	İlkokul Ev Hanımı	İlkokul Aşçı	Orta	Atletizm
Belda	21	Basketbol	Buz Hokeyi	Pro.	9	4	Üniversite Ev Hanımı	Üniversite Hakim	Orta	X
Aslı	22	Basketbol	Ragbi	Amatör	3	3	Lise devam Ev Hanımı	Lise Serbest	Orta	Basketbol masa tenisi
Nurdan	21	Jimnastik	Tenis	Pro.	6	5	Üniversite Öğretmen	Üniversite Serbest	Orta	X
Hülya	21	Taekwondo	Taekwondo	Pro.	13	5	Ortaokul Fabrika İşçisi	Ortaokul Oto Boyacısı	Orta	X
Perihan	21	Badminton	Badminton	Pro.	5	3	Lise Ev Hanımı	Lise Kitapçı	Orta	Belirtmedi
Pınar	22	Jimsantik	Badminton	Pro.	10	6	İlkokul Ev Hanımı	İlkokul Kaynakçı	Orta	Futbol
Serpil	22	Kick Boksa	Ragbi	Pro.	10	3	Lise Ev Hanımı	Üniversite Emekli	Orta	Futbol
Merve	20	Cimnastik	Ragbi- Taekwondo- Basketbol	Pro.	12	4-5	İlkokul Ev Hanımı	İlkokul Oto Boyacısı	Orta	X
Ferda	21	Tekerlekli Paten	Buz Pateni	Pro.	10	6	Üniversite Öğretmen	Üniversite İşsiz	Orta	Voleybol
Şebnem	19	Futbol	Ragbi- Kick Boks	Pro.	5	3	İlkokul Ev Hanımı	İlkokul Emekli	Orta	X
Deniz	25	Voleybol	Ragbi	Amatör	3	2	Lise Aşçı	Lise Emekli	Orta	X
Gülşah	24	Masa Tenisi	Flag Futbol	Pro.	15	4	Lise Ev Hanımı	Üniversite Mühendis	Yüksek	Masa tenisi Tennis
Burcu	22	Voleybol	Ragbi	Amatör	7	3	Ortaokul Ev Hanımı	Lise Makine Teknisyeni	Yüksek	Basketbol Wing-tsun vücut geliş.
Özlem	26	Atletizm	Ragbi	Pro.	12	3-4	Lise Ev Hanımı	Üniversite Emekli Mali Müşavir	Orta	Futbol
Buket	20	Futbol-Futsal	Ragbi	Amatör	5	2	Üniversite Ev Hanımı	Üniversite Serbest	Orta	X
Sevgi	21	Basketbol	Basketbol	Elit Altı	3	5	Ortaokul Serbest Meslek	Ortaokul Konfeksiyon	Orta	X
Gül	22	Cimnastik	Voleybol	X	6	6-7	Lise Kreş Öğr.	Lise Şirket sahibi	Orta	X
Suna	22	Yüzme	Voleybol	X	9	3	Lise Ev Hanımı	Lise Otopark Görevlisi	Orta	X
Gözde	29	Atletizm	Voleybol	X	14	3	Lise Aşçı	Üniversite Fabrikada çalışıyor	Orta	X
Rengin	21	Futbol	Futbol	Pro.	8	1	Ortaokul Ev hanımı	Lise Şoför	Orta	X
Doğa	18	Cimnastik	Güreş	Amatör	5	5	Ortaokul Ev hanımı	Lise Marangoz	Orta	X
Hande	23	Voleybol	Boks	Elit	14	6-7	Lise Bir iş yerinde çalışıyor	İlkokul Şoför	Orta	Boks Basketbol
Damla	19	Kick boks	Kick boks Ragbi	Pro.	5	3	İlkokul Ev hanımı	Ortaokul Emekli	Orta	X
Nesrin	21	Yüzme	Tenis	Amatör	14	3	Üniversite Kimya Müh.	Üniversite Kimyager	Orta	Atletizm Tennis Basketbol Halter

2.7. Veri Toplama Prosedürleri

Nitel araştırmalarda araştırmaya katılan kişi sayısından ziyade araştırmanın niteliği ön plandadır (Baltacı, 2018). Araştırmanın veri toplama aşamasında veri doygunluğuna ulaşmak araştırmacının yeni katılımcılar arayışını sonlandırmasında önemli bir kriterdir (Merriam, 2015). Bu doğrultuda araştırma planlanırken katılımcı sayısı net bir şekilde belirlenmemiş, katılımcılardan elde edilen veriler eş zamanlı olarak değerlendirilmiş ve katılımcıların spora yönelik toplumsallaşma süreçlerinde deneyimledikleri kolaylaştırıcılar ve engeller ve bu engellerle başa çıkma yöntemleri konusunda benzer sebeplerin tekrar etmeye başladığı görülünce, veri toplama süreci sonlandırılmıştır.

2.7.1. Etik Süreç

Bu çalışma öncesinde Ankara Üniversitesi Etik Kurul Başkanlığı'na başvurulmuş ve Sayı: 56786525-050.04.04./27801 kararı ile etik izin alınmıştır. Görüşmeler öncesinde katılımcılardan, araştırmaya gönüllü katıldıklarına dair onam formu alınmıştır. Katılımcıların gizliliğine önem verildiğinden, çalışmada her katılımcıya Ayşe, Fatma, Buket gibi bir rumuz verilmiştir.

2.7.2. Veri Toplama Süreci

Araştırmanın verileri, en az 2 yıldır bir spor branşında lisansa sahip, amatör veya profesyonel, 18 yaş ve üzeri, düzenli antrenmanlara katılan ve sporu hayatının merkezine alan aktif spor yapan 29 kadın sporcudan yüz yüze, e-posta yoluyla gönderilen açık uçlu görüşme aracı ve internet ortamında video konferans vasıtasıyla elde edilmiştir. Araştırmanın başlangıcında tüm görüşmelerin yüz yüze yapılması kararlaştırılmıştır ancak süreçte karşılaşılan zorluklar farklı veri toplama tekniklerini işe koşturmuştur.

Bu araştırma özelinde veri toplama süreci uzun sürmüştür, 19 katılımcı e-posta yolu ile gönderilen açık uçlu soruların bulunduğu görüşme formunu yanıtlanmışlardır, 6 katılımcı ile internet üzerinden video konferans yolu ile görüşmeler yapılmıştır ve 4 katılımcı ile yüz yüze görüşmeler yürütülmüştür. Veri toplama süreci 9 ay kadar sürmüştür. Veriler, Ocak 2022-Eylül 2022 tarih aralığında yaklaşık 9 ay içinde toplanmıştır. Bu süreçte görüşme yapmak için katılımcılardan randevuların alınması ve görüşme sürecinin yürütülmesi aşamasında çok ciddi zorluklarla karşılaşmıştır. Veri toplama sürecinin uzun olmasının ikinci sebebi ise bu sürecin araştırmacının tez yazma aşamasında başlayan Covid-19 pandemisinin hemen ertesine denk gelmesidir. Covid-19 pandemisi sırasında Türkiye genelinde uzun süreli kapanmalar yaşanmıştır. Bu kapanmalar insanların hayatlarını çok yönlü olarak etkilemiş ve yaklaşık 1,5 yıl süren dönemlik kapanmalar, açılmalar ve kısıtlamalar sonucunda sosyal hayatın büyük bir kısmı felce uğramıştır. Kısıtlamaların kalkması ile birlikte insanlar kısıtlamalarla geçen süreyi kapatmak adına yaşama daha fazla katılmışlar ve günlük yaşamdaki aktiviteleri daha fazla artmıştır bu sebeple katılımcıların bir kısmı araştırmacının yüz yüze görüşme teklifine günlük programlarının yoğun olması sebebi ile olumsuz yanıt vermişlerdir.

Araştırmacı olarak Ocak 2022-Eylül 2022 döneminde bir köprü kurucu vasıtası ile araştırmanın ölçüt kistaslarını sağlayan kadın sporculara ulaşmaya çalıştım. Telefon ve eposta ile ulaştığım bireylere öncelikle araştırmanın konusu ve içeriğinden bahsettim ve gönüllü olarak katılıp katılamayacaklarını sordum. Ön görüşmeler sonucunda ulaşılan 29 birey arasından 10'u bu tip bir çalışmaya ayıracak zamanlarının olmadığı gerekçesi ile teklifi geri çevirirken, 19'u yüz yüze görüşme için zamanlarının olmadığı ancak sorular e-posta yoluyla gönderilirse bilgisayar ortamında soruları cevaplayabileceklerini bildirmişlerdir. Bu katılımcılara soruları e-posta yoluyla gönderdim ve yanıtları en erken 15 gün en geç 3 ay içerisinde topladım. Linabary ve Hamel'a göre (2017) nitel yaklaşımın benimsendiği araştırmalarda asenkron e-posta görüşmeleri feminist araştırmalarda farklı avantajlar sağlamaktadır. Bunlardan ilki yüz yüze veya telefonla görüşmenin yapılamadığı durumlarda katılımcıya ulaşabilmek, ikincisi ise katılımcının vereceği yanıtlar, yanıtlama hızı, verdiği yanıtlar üzerinde düşünme fırsatı verebilme imkanı, üçüncüsü araştırma sürecinde ortaya çıkabilecek

güç hiyerarşisini ortadan kaldırma ve son olarak da geleneksel yöntemlere göre daha yansıtıcı/dönüşlü (reflective/reflexive) bir görüşme imkanı sağlamasıdır. (Linabary ve Hamel, 2017). Bampton ve ark.,'ına göre (2013) e-posta görüşmelerinin sağladığı bazı avantajlardan ilki zaman ve maddi kaynaklar açısından hem katılımcıya hem de araştırmacıya avantaj sağlaması, ikincisi katılımcının bilgisayar ortamında yanıtladığı veri toplama aracının, ses kaydında olduğu gibi metne dökülmeden küçük düzeltmelerle analize hazır olması ve daha sonrasında araştırmacı ve katılımcı arasında, araştırmacının sorular sorması gerektiğinde e-posta trafiğinin devam etmesine imkan sağlamasıdır. Meho (2006) e-posta yoluyla gerçekleştirilen asenkron, derinlemesine görüşmelerin doğası gereği yarı yapılandırılmış olduğunu belirtmiştir. Köprü kurucu vasıtasıyla ulaşılan ve yüz yüze görüşmeyi kabul eden 4 katılımcı ile katılımcılara uygun gün ve saatlerde görüşme için planlanmış, ancak kimi zaman araştırmacı kimi zaman da katılımcılardan kaynaklı gecikmelerle yüz yüze görüşmelerin tamamlanması uzun sürmüştür. Araştırmacı olarak çalıştığım kurumda ulaştığım 6 katılımcı zamanlarının olmadığını gerekçe göstererek, internet ortamında video konferans üzerinden görüşmeyi kabul ettiler. Janghorban ve ark. (2014) nitel çalışmaların internet üzerinden senkron (eş zamanlı zamanlı) ve asenkron (eş zamanlı olmayan) şeklinde iki şekilde yürütülebileceğini ifade etmişlerdir. Bu görüşmeler katılımcı ve araştırmacı için uygun olan zamanlarda gerçekleştirilmiştir. Ayrıca, katılımcılar görüşme öncesinde bilgilendirilerek ve izin alınarak ses kaydı alınmıştır.

Internet üzerinden video konferans yoluyla 6 katılımcıdan elde edilen ses verileri, sesle yazma özelliğine sahip Google Dokümanlar aracılığıyla yazıya dönüştürülmüştür. E-posta yoluyla gönderilen ve katılımcının yanıtladıktan sonra araştırmacıya gönderdiği veri toplama aracındaki açık uçlu sorulara verilen yanıtlar araştırmacı tarafından titizlikle okunmuş, yeterli açıklamanın olmadığı ve araştırmacının verilen yanıtlardan bazılarını daha detaylandırmak istediği durumlarda katılımcılara e-posta üzerinden ulaşılmaya çalışılmıştır ancak 5 katılımcıdan 2'si e-postalarına geri dönmüştür. Yüz yüze yapılan görüşmeler sırasında hem ses kaydı alınmış hem de Google Dokümanlar aracılığıyla görüşmeler yazıya dönüştürülmüştür. Katılımcı sayıları ve görüşmek teknikleri aşağıdaki Çizelge 2.4'te verilmiştir.

Çizelge 2.4. Katılımcı sayıları ve görüşme teknikleri.

Veri Toplama Süreci	Ocak 2022-Eylül 2022
29 Katılımcı	
* 19 katılımcı	E-posta
* 6 katılımcı	Video Konferans
* 4 katılımcı	Yüz yüze

Yüz yüze ve internet ortamında video konferans yoluyla yürütülen görüşmeler öncesinde görüşmenin kayda alınmasının gerekçesi katılımcılara net bir şekilde ifade edilmiş ve katılımcıların izni alınarak görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

2.8. Veri Toplama Araçları

Veri toplama sürecinde geliştirdiğim ve akabinde alandan bir uzman ve bir dil uzmanı öğretim görevlisinden görüş alarak iyileştirdiğim yarı- yapılandırılmış görüşme soruları işe koşulmuştur. Görüşme sorularını oluştururken alan yazındaki kaynaklardan (Arıtan ve Öztürk, 2014; Eime ve ark., 2015 ve Ross, 2018), sosyo-ekolojik modelden, yüksek lisans tezimin araştırma ve yazma sürecinde elde ettiğim deneyim ve bilgi birikiminden faydalandım. Son haliyle kadın sporcuların spora yönelik toplumsallaşma süreçlerini anlamayı ve detaylandırmayı hedefleyen görüşme formu iki bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde katılımcıların demografik bilgilerini elde etmeye yönelik soruları içermektedir. İkinci kısım ise 3 bölümden oluşmaktadır, bunlar sırasıyla spora yönelik toplumsallaşma sürecini irdeleyen bireysel, bireylerarası ve çevresel durumları içeren bölümlerdir.

2.9. Veri Analizi ve İnandırıcılık

Veri analizi süreci birçok araştırmacı için sancılı bir süreçtir. Araştırmaya başlamadan önce katılımcı sayısı belirlenmemiştir bunun en önemli sebebi nitel araştırmalarda, araştırmacı veri doygunluğuna ulaştığını ve verilerin kendini

tekrarlamaya başladığını düşündüğünde görüşmeleri sonlandırabilme seçeneğinin olmasıdır. Verilerin analizi sürecinde a) e-posta, yüz yüze görüşme ve internet üzerinden yapılan görüşmeleri yazıya dönüştürdüm b) ham veride kolaylaştırıcı ve engelleyici etkenler ve bu zorlaştırıcı etkenlerle başa çıkma yöntemlerine değinen deneyimleri kodladım c) hazırladığım kod listesinden yola çıkarak alt temaları belirledim ve alt temalarla teorinin barındırdığı temalar arasında anlamlı bir ilişki kurdum ve alt temaları bireysel, bireyler arası ve çevresel boyut temaları altında grupladım. Verilerin ve analizin inandırıcılığını artırmak için araştırmacı çeşitlemesi yönteminin uygun olacağı görüşünden hareketle, ham veriler araştırmacı ve alana hakim bir uzman tarafından bağımsız olarak okundu ve kodlandı. Daha sonra hazırlanan kod listesi üzerinde birlikte çalıştık, alt kategoriler üzerinde uzlaştık ve alt temalar ve temaların doğru eşleştirilmesi için, görüş birliği sağlanana kadar veriler üzerinde çalıştık.

Veri analizi sürecinde bilgisayar ortamında yazıp, e-posta ile gönderilen yanıtları okudum ve kodlamaya başladım. İnternet üzerinden video konferans yoluyla yapılan görüşmelerde ses kaydına ek olarak sesli yazma özelliğine sahip Google Dokümanlar kullandım ve görüşme bitiminde bilgisayar ortamında görüşme sırasında yazıya dökülmeyen eksik kısımları tamamladım ve düzelttim. Yüz yüze görüşmeler sırasında ses kaydı aldım ve sesli yazma sistemi Google Dokümanlar vasıtasıyla görüşmeyi yazıya dönüştürdüm, yazım hatalarını görüşme kayıtlarını dinleyerek düzelttim. Verilerin düzenlenmesi ve sonrasında yürütülen satır satır okuma ile verilerin içine girdim ve kavramlara aşına oldum.

Nitel çalışmalarda hem tümevarımsal hem de tümdengelimisel mantık bir arada çalışabilir, hem betimsel hem de içerik analizi eş zamanlı işe koşulabilir (Yıldırım ve Şimşek,, 2021, s:242). Bu araştırmada ham verinin analizinde ve anlaşılmasında en esnek ve kullanışlı bir yöntem olan “içeri analizi” ve “betimsel analiz” kullanılmıştır. Betimsel analiz genellikle araştırmaya yön veren kavramsal yapının araştırma öncesinde net bir şekilde belirlendiği araştırmalarda, içerik analizi ise verileri dikkatli bir şekilde okuyarak ve kodlayarak önceden belirlenen kavramsal yapıda bulunmayan kodlara erişilmesidir (Yıldırım ve Şimşek, 2021,s:243). Bu çalışmada zengin bir

içerik sunabilmek adına katılımcıların özgün cümleleri doğrudan alıntılanarak betimsel analiz tekniğinden faydalandım. Ayrıca eldeki veriyi daha düzenli sunabilmek adına içerik analizi tekniği kullanıldım ve verideki örüntü ilişkilerine ve kavramlara ulaşabilmek için kod, alt tema ve temaların bulunmasına hizmet eden içerik analizinden faydalandım.

Veri inandırıcılığı için Lincoln ve Guba (1985, aktaran Yıldırım ve Şimşek, 2021, s:290) derinlemesine veri toplanması ve uzman incelemesi yöntemleri ile inandırıcılığın sağlanabileceğini öne sürmüşlerdir. Araştırmacı veriye aşına olarak, veriyi içselleştirerek, satır aralarını okuyarak katılımcının bile farkında olamadığı örüntüleri ortaya çıkarabilir. Uzman incelemesi yöntemi ise araştırmacının tüm çalışmanın desenini, bulguları ve sonuçları bir uzmana gönderir, uzman çalışmanın basamaklarını eldeki materyallere göre inceler ve araştırmacıya dönüt verir (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s:290). Burada amaç araştırmanın kendi içinde tutarlı ve geçerli olmasını sağlamak için uzman kişinin araştırmanın tüm basamaklarını değerlendirmek ve dönüt vermektir (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s:291).

2.10. Araştırmacının Öz Düşünümselliği

Merriam'a göre (1998) “gerçeklik nesnel bir varlık değildir, aksine, gerçekliğin birden çok yorumu vardır”. Araştırmacı olarak ben de gerçekliğin öznel olduğunu, kişiye, zamana ve bağlama göre değiştiğini ve kişilerin deneyimlerinden elde ettikleri bakış açısı ve deneyimlerine yükledikleri anlamların ancak katılımcıların penceresinden bakarak yapılacak bir araştırma sonucunda, olguya ilişkin bilginin katılımcı ve araştırmacı tarafından birlikte inşa edilebileceğine inanıyorum.

Bu araştırma aslında araştırmacı olarak kendini sorguladığım bir dönemin sonucunda ortaya çıkmıştır. 2008 yılında Ankara’da bir beden eğitimi ve spor yüksek okulunda Mesleki İngilizce dersleri vermeye başladığım sırada sporla tanıştım. Sporun ne kadar keyifli ve eğlenceli bir aktivite olduğunu, öğrencilerin çoğunluğunun spor yapmaktan keyif aldığını ve adanmışlık düzeylerinin çok fazla olduğunu fark

ettim. Spora yönelik farkındalığının artması ile birlikte o güne kadar neden bir spor branşı ile uğraşmadığımı veya fiziksel olarak ne kadar aktif olduğumu sorgulamaya başladım. Bu sorgulama sırasında ilkokul yıllarıma döndüm ve beden eğitimi derslerini ve nasıl hissettiğimi hatırlamaya çalıştım. Okuduğum ilkokulda spor salonu yoktu ve beden dersi saatinde sadece havanın iyi olduğu günlerde bahçeye çıkıp oynardık, hava kötü olduğunda ise sınıfta başka bir ders işlenirdi. Aklımda kalan bir başka durum ise okulda soyunma odası olmadığı için sınıfta üzerimizi değiştirdiğimizi hatırladım. Kızlar erkekler ayrı giyinirdik, kızlar giyinirken sınıfın kapısını dışarıdan biri girmesin diye hep bir arkadaşımız tutardı. Bende bıraktığı his huzursuzluktu. Ortaokul ve liseyi aynı okulda okudum. Okulumuzun çok büyük bir spor salonu vardı, 500 kişilik bir tribünü, soyunma odaları, duşları ve tuvaletleri vardı. Spor salonu her zaman soğuktu. Beden eğitimi derslerinde çoğunlukla öğretmenlerimiz boş bırakırlardı. Ders olmadığı zamanlarda spor salonunun kapısında hep bir zincir ve ucunda asma kilit olurdu. Kız arkadaşlarım arasında sporcu veya sporla ilgilenen biri yoktu. Erkekler teneffüslerde bahçede futbol maçı yaparlardı. Okulun bir basketbol bir de voleybol takımı vardı ama hatırladığım kadarıyla okuldan sonra geç saatlerde antrenman yaparlardı, bu sebeple fazla karşılaşmazdık.

Neden sporla ilgilenmediğimi sorguladığımda aklıma 6. sınıfta beden eğitimi öğretmenimiz bize derste voleybol branşının kurallarını öğreteceğini, voleybol takımı kuracağımızı söylemesi geldi. Bizden şort ve tişört almamızı istemişti. Biz o şort ve tişörtleri aldık ama giyemedik çünkü veliler şortlar kısa olduğu için itiraz etmişlerdi. Daha sonrasında da voleybol takımı kurulmadı. Mahallemde spor yapan, bana rol model olabilecek kişiler var mıydı diye sorguladığımda, aklıma kimse gelmedi. Mahallemde spor kulüpleri de yoktu veya vardı benim hiç dikkatimi çekmemişti. Bulduğum şehirde bir tane futbol stadyumu vardı. O stadyuma senede 1 kere okulla, 19 Mayıs kutlamalarında giderdik. Evde ise tek çocuktum, babam sadece televizyonda futbol maçları izlerdi, gençliğinde boş zamanlarında arkadaşları ile futbol oynamış. Annem sporla hiç ilgilenmezdi.

Tüm bunları düşününce beni spora yöneltecek, sporla ilgilenmemi sağlayacak herhangi bir uyarıcı, herhangi bir araç, bir rol model, bir imkan olmadığını anladım. Ayrıca toplumsal baskıların da çok fazla olduğunu fark ettim.

Kadınlar yeterli imkan ve olan sunulduğunda, rol modeller olduğunda, gerekli motivasyon sağlandığında, kadının spor yapmasına ilişkin önyargılar kırıldığında istediği her şeyi yapabilir diye düşünüyorum. Bu çalışmada da aslında topluma rol model olan lisanslı faal kadın sporcularla çalışmak istedim çünkü onların deneyimlerini, nasıl bir ortamda büyüdüklerini, çevrelerinde ve okullarında spora imkanlarının neler olduğunu, spor yaparken çevreden nasıl tepkiler aldıklarını, hangi zorluklarla karşılaştıklarını, bu zorluklarla nasıl başa çıktıklarını araştırmak istedim.

2.11. Tanımlar

Bu çalışma özelinde *spor* kavramı takımla veya bireysel yapılan, kuralları olan, rekabete dayalı, mücadele ve fiziksel güç gerektiren bir aktivite olarak ele alınmıştır. Engel kavramı “spor ve fiziksel aktiviteye katılımı zorlaştıran ya da sporu/fiziksel aktiviteyi bıraktıran herhangi bir neden” (KASFAD, 2012,s.18) olarak ele alınmıştır. Kolaylaştırıcı kavramı bireyi motive eden, bireyin harekete geçişini kolaylaştıran, deneyim, inanç ve tutum, arkadaş/akran, aile/anne baba/ yakın akraba, sosyal çevre, sosyo-ekonomik seviye, etnik yapı, fiziki çevre, cinsiyet ve ihtiyaçları içinde barındırır (Emir ve ark., 2022).

3. BULGULAR

Bu araştırmanın amacı, lisanslı faal kadın sporcuların çocukluk ve ergenlik döneminde spora yönelik toplumsallaşma süreçlerine etki eden kolaylaştırıcı ve zorlaştırıcı bireysel, bireylerarası ve çevresel etkenleri keşfetmek ve karşılaştıkları engellerle başa çıkma yöntemlerini, retrospektif bir bakış açısı, toplumsal cinsiyet lensinden, kadınların penceresinden anlamaktır. Bu bölümde sırasıyla araştırma soruları, katılımcılara ilişkin demografik bilgiler, sosyo-ekolojik model bazında kolaylaştırıcılar ve engeller ve bu engellerle başa çıkmak yöntemlerine ilişkiler bulgular sunulmuştur.

Bu amaca yönelik olarak belirlenen araştırma soruları şu şekildedir;

S1. Lisanslı faal kadın sporcular çocukluk ve ergenlik döneminde spora yönelik toplumsallaşma süreçlerinde bireysel, bireylerarası ve çevresel düzeyde deneyimledikleri kolaylaştırıcıları nasıl betimlemektedirler?

S2. Lisanslı faal kadın sporcular çocukluk ve ergenlik döneminde spora yönelik toplumsallaşma süreçlerinde bireysel, bireylerarası ve çevresel düzeyde deneyimledikleri engelleri nasıl betimlemektedirler?

S3. Lisanslı faal kadın sporcular çocukluk ve ergenlik döneminde spora yönelik toplumsallaşma süreçlerinde bireysel, bireylerarası ve çevresel düzeyde deneyimledikleri engellerle başa çıkma yöntemlerini nasıl betimlemektedirler?

3.1. Katılımcılar

Ayşe: 20 yaşındadır. 4 yıldır lisanslı sporcudur. Kendini elit altı sporcu olarak tanımlamıştır. İlk dendiği ve şu anda yaptığı spor branşı Taekwondo'dur. Anne ilkokul mezunu ve ev hanımıdır, baba ortaokul mezunu ve elektrik ustasıdır. 2 kardeşir. Ailesinde kendisinden başka spor yapan yoktur. Ekonomik durumunu orta olarak belirtmiştir. 4 yıldır düzenli antrenman yapmaktadır ve haftada 4 gün antrenmanlara katılmaktadır.

Fatma: 19 yaşındadır. 6 yıldır lisanslı sporcudur. Kendini amatör sporcu olarak tanımlamıştır. İlk dendiği spor branşı voleyboldur ve şu anda boks ile ilgilenmektedir. Anne lise mezunu ve ev hanımıdır, baba lise mezunu ve işletmecidir. 2 kardeşir. Aile bireyleri voleybol, hentbol, yüzme, güreş, badminton ve futbolla ilgilenmektedirler. Ekonomik durumunu orta olarak belirtmiştir. 6 yıldır düzenli antrenman yapmaktadır, ve haftada 5 gün antrenmanlara katılmaktadır.

Zeynep: 19 yaşındadır. 6 yıldır lisanslı sporcudur. Kendini amatör sporcu olarak tanımlamıştır. İlk dendiği spor branşı kick boks'tur ve şu anda kick boks ve muaythai ile ilgilenmektedir. Anne lise mezunu ve ev hanımıdır, baba ilkokul mezunu ve esnaftır. 2 kardeşir. Ailesinde kendisinden başka spor yapan yoktur. Ekonomik durumunu orta olarak belirtmiştir. 7,5 yıldır düzenli antrenman yapmaktadır ve haftada 3-5 gün antrenmanlara katılmaktadır.

Dilek: 24 yaşındadır. 5 yıldır lisanslı sporcudur. Kendini amatör sporcu olarak tanımlamıştır. İlk dendiği spor branşı voleyboldur ve şu anda ragbi branşı ile ilgilenmektedir. Anne ortaokul mezunu ve aşçıdır, baba ortaokul mezunu ve serbest meslek sahibidir. 3 kardeşir. Ailesinde kız kardeşi voleybol oynamaktadır. Ekonomik durumunu orta olarak belirtmiştir. 2 yıldır düzenli antrenman yapmaktadır ve haftada 3 gün antrenmanlara katılmaktadır.

Şahika: 19 yaşındadır. 5 yıldır lisanslı sporcudur. Kendini profesyonel sporcu olarak tanımlamıştır. İlk dnediği spor branşı pentatlondur ve şu anda voleybol oynamaktadır. Anne ilkokul mezunu ve ev hanımıdır, baba ilkokul mezunu ve aşçıdır. 2 kardeşir. Ailesinde kardeşi atletizm ile ilgilenmektedir. Ekonomik durumunu orta olarak belirtmiştir. 5-6 yıldır düzenli antrenman yapmaktadır ve haftada 3 gün antrenmanlara katılmaktadır.

Belda: 21 yaşındadır. 9 yıldır lisanslı sporcudur. Kendini profesyonel sporcu olarak tanımlamıştır. İlk dnediği spor branşı basketboldur ve şu anda buz hokeyi ile ilgilenmektedir. Anne üniversite mezunu ve ev hanımıdır, baba üniversite mezunu ve hâkimdir. 2 kardeşir. Ailesinde başka spor yapan yoktur. Ekonomik durumunu belirtmemiştir. 5 yıldır düzenli antrenman yapmaktadır ve haftada 4 gün antrenmanlara katılmaktadır.

Aşlı: 22 yaşındadır. 3 yıldır lisanslı sporcudur. Kendini amatör sporcu olarak tanımlamıştır. İlk dnediği spor branşı basketboldur ve şu anda ragbi ile ilgilenmektedir. Anne lise öğrenimine devam etmektedir ve ev hanımıdır, baba lise mezunu ve serbest meslek sahibidir. 4 kardeşir. Ailesinde abisi basketbol ve masa tenisi ile ilgilenmektedir. Ekonomik durumunu orta olarak belirtmiştir. 3 yıldır düzenli antrenman yapmaktadır ve haftada 3 gün antrenmanlara katılmaktadır.

Nurdan: 21 yaşındadır. 6 yıldır lisanslı sporcudur. Kendini profesyonel sporcu olarak tanımlamıştır. İlk dnediği spor branşı cimnastiktir ve şu anda tenis ile ilgilenmektedir. Anne üniversite mezunu ve öğretmendir, baba üniversite mezunu ve serbest meslek sahibidir. 2 kardeşir. Ailesinde başka spor yapan yoktur. Ekonomik durumunu orta olarak belirtmiştir. 7 yıldır düzenli antrenman yapmaktadır ve haftada 5 gün antrenmanlara katılmaktadır.

Hülya: 21 yaşındadır. 13 yıldır lisanslı sporcudur. Kendini profesyonel sporcu olarak tanımlamıştır. İlk dnediği spor branşı taekwondo ve şu anda da taekwondo ile ilgilenmektedir. Anne ortaokul mezunu ve fabrika işçisidir, baba ortaokul mezunu ve oto boyamacısıdır. 2 kardeşir. Ailesinde başka spor yapan yoktur. Ekonomik

durumunu orta olarak belirtmiştir. 13 yıldır düzenli antrenman yapmaktadır ve haftada 5 gün antrenmanlara katılmaktadır.

Perihan: 21 yaşındadır. 5 yıldır lisanslı sporcudur. Kendini profesyonel sporcu olarak tanımlamıştır. İlk dendiği spor branşı badminton ve şu anda da badminton ile ilgilenmektedir. Anne lise mezunu ve ev hanımıdır, baba lise mezunu ve kitapçı işletmektedir. 3 kardeşdir. Ailesinde spor yapan olup olmadığını belirtmemiştir. Ekonomik durumunu orta olarak belirtmiştir. 5 yıldır düzenli antrenman yapmaktadır ve haftada 3 gün antrenmanlara katılmaktadır.

Pınar: 22 yaşındadır. 10 yıldır lisanslı sporcudur. Kendini profesyonel sporcu olarak tanımlamıştır. İlk dendiği spor branşı jimnastik ve şu anda da badminton ile ilgilenmektedir. Anne ilkokul mezunu ve ev hanımıdır, baba ilkokul mezunu ve kaynakçidir. 3 kardeşdir. Ailesinde kardeşinin futbol oynadığını belirtmiştir. Ekonomik durumunu orta olarak belirtmiştir. 10 yıldır düzenli antrenman yapmaktadır ve haftada 6 gün antrenmanlara katılmaktadır.

Serpil: 22 yaşındadır. 10 yıldır lisanslı sporcudur. Kendini profesyonel sporcu olarak tanımlamıştır. İlk dendiği spor branşı kick boks ve şu anda da ragbi ile ilgilenmektedir. Anne lise mezunu ve ev hanımıdır, baba üniversite mezunu ve emeklidir. 2 kardeşdir. Ailesinde babasının futbol oynadığını belirtmiştir. Ekonomik durumunu orta olarak belirtmiştir. 10 yıldır düzenli antrenman yapmaktadır ve haftada 3 gün antrenmanlara katılmaktadır.

Merve: 20 yaşındadır. 12 yıldır lisanslı sporcudur. Kendini profesyonel sporcu olarak tanımlamıştır. İlk dendiği spor branşı cimnastik ve şu anda da ragbi-taekwondo ve basketbol ile ilgilenmektedir. Anne ilkokul mezunu ve ev hanımıdır, baba ilkokul mezunu ve oto boyama işi ile ilgilenmektedir. 4 kardeşdir. Ailesinde başka spor yapan yoktur. Ekonomik durumunu orta olarak belirtmiştir. 11 yıldır düzenli antrenman yapmaktadır ve haftada 4-5 gün antrenmanlara katılmaktadır.

Ferda: 21 yaşındadır. 10 yıldır lisanslı sporcudur. Kendini profesyonel sporcu olarak tanımlamıştır. İlk deneğiği spor branşı tekerlekli paten ve şu anda da buz pateni ile ilgilenmektedir. Anne üniversite mezunu ve öğretmendir, baba üniversite mezunudur ve işsiz olarak belirtmiştir. 2 kardeştir. Ailesinde kardeşinin voleybol oynadığını belirtmiştir. Ekonomik durumunu orta olarak belirtmiştir. 6 yıldır düzenli antrenman yapmaktadır ve her gün 2 kez kendi başına antrenman ve haftada 4 gün antrenmanlara katılmaktadır.

Şebnem: 19 yaşındadır. 5 yıldır lisanslı sporcudur. Kendini profesyonel, hayatını spora adanmış biri olarak tanımlamıştır. İlk deneğiği spor branşı futbol ve şu anda da ragbi ve kick boks ile ilgilenmektedir. Anne ilkokul mezunu ve ev hanımıdır, baba ilkokul mezunudur ve emeklidir. 3 kardeştir. Ailesinde başka spor yapan yoktur. Ekonomik durumunu orta olarak belirtmiştir. 5 yıldır düzenli antrenman yapmaktadır ve haftada 3 gün antrenmanlara katılmaktadır.

Deniz: 25 yaşındadır. 3 yıldır lisanslı sporcudur. Kendini amatör sporcu olarak tanımlamıştır. İlk deneğiği spor branşı voleybol ve şu anda da ragbi ile ilgilenmektedir. Anne lise mezunu ve aşçıdır, baba lise mezunudur ve emeklidir. 3 kardeştir. Ailesinde başka spor yapan yoktur. Ekonomik durumunu orta olarak belirtmiştir. 1 yıldır düzenli antrenman yapmaktadır ve haftada 2 gün antrenmanlara katılmaktadır.

Gülşah: 24 yaşındadır. 15 yıldır lisanslı sporcudur. Kendini profesyonel sporcu olarak tanımlamıştır. İlk deneğiği spor branşı masa tenisi ve şu anda da flag futbol ile ilgilenmektedir. Anne lise mezunu ve ev hanımıdır, baba üniversite mezunudur ve elektrik elektronik mühendisidir. 2 kardeştir. Ailesinde babasının masa tenisi, abisinin kort tenisi ile ilgilendiğini belirtmiştir. Ekonomik durumunu yüksek olarak belirtmiştir. 15 yıldır düzenli antrenman yapmaktadır ve haftada 4 gün antrenmanlara katılmaktadır.

Burcu: 22 yaşındadır. 7 yıldır lisanslı sporcudur. Kendini amatör sporcu olarak tanımlamıştır. İlk deneğiği spor branşı voleybol ve şu anda da flag futbol ile

ilgilenmektedir. Anne ortaokul mezunu ve ev hanımıdır, baba lise mezunudur ve makine teknisyenidir. 2 kardeştir. Ailesinde abisi basketbol, babası ise wing-tsun ve vücut geliştirme ile ilgilenmektedir. Ekonomik durumunu yüksek olarak belirtmiştir. 4 yıldır düzenli antrenman yapmaktadır ve haftada 3 gün antrenmanlara katılmaktadır.

Özlem: 26 yaşındadır. 12 yıldır lisanslı sporcudur. Kendini profesyonel sporcu olarak tanımlamıştır. İlk denediği spor branşı atletizm ve şu anda da ragbi ile ilgilenmektedir. Anne lise mezunu ve ev hanımıdır, baba üniversite mezunudur ve emekli mali müşavirdir. 2 kardeştir. Ailesinde abisi futbol ile ilgilenmektedir. Ekonomik durumunu orta olarak belirtmiştir. 5 yıldır düzenli antrenman yapmaktadır ve haftada 3-4 gün antrenmanlara katılmaktadır.

Buket: 20 yaşındadır. 5 yıldır lisanslı sporcudur. Kendini amatör sporcu olarak tanımlamıştır. İlk denediği spor branşı futbol ve futsal ve şu anda da ragbi ile ilgilenmektedir. Anne ve babasının eğitim düzeyini belirtmemiştir. Anne ev hanımı baba serbest meslek sahibidir. 3 kardeştir. Ailesinde başka sporla ilgilenen yoktur. Ekonomik durumunu belirtmemiştir. 3 yıldır düzenli antrenman yapmaktadır ve haftada en az 2 gün antrenmanlara katılmaktadır.

Sevgi: 21 yaşındadır. 3 yıldır lisanslı sporcudur. Kendini elit altı sporcu olarak tanımlamıştır. İlk denediği spor branşı basketbol ve şu anda da basketbol ile ilgilenmektedir. Anne ortaokul mezunu ve serbest meslek sahibidir, baba ortaokul mezunu ve konfeksiyon sektöründe çalışmaktadır. 2 kardeştir. Ailesinde başka sporla ilgilenen yoktur. Ekonomik durumunu orta olarak belirtmiştir. 3 yıldır düzenli antrenman yapmaktadır ve haftada en az 5 gün antrenmanlara katılmaktadır.

Gül: 22 yaşındadır. 6 yıldır lisanslı sporcudur. Sporcu kategorisine dair bir bildirimde bulunmamıştır. İlk denediği spor branşı jimnastik ve şu anda da voleybol ile ilgilenmektedir. Anne lise mezunu ve kreş öğretmenidir, baba lise mezunu ve inşaat üzerine bir şirket sahibidir. 2 kardeştir. Ailesinde başka sporla ilgilenen yoktur. Ekonomik durumunu orta olarak belirtmiştir. 7-8 yıldır düzenli antrenman yapmaktadır ve haftada 4-5 gün antrenmanlara katılmaktadır.

Suna: 22 yaşındadır. 9 yıldır lisanslı sporcudur. Sporcu kategorisine dair bir bildirimde bulunmamıştır. İlk dendiği spor branşı yüzme ve şu anda da voleybol ile ilgilenmektedir. Anne lise mezunu ve ev hanımıdır, baba lise mezunu ve otopark görevlisidir. 2 kardeşir. Ailesinde başka sporla ilgilenen yoktur. Ekonomik durumunu orta olarak belirtmiştir. 12 yıldır düzenli antrenman yapmaktadır ve haftada ortalama 9 saat antrenmanlara katılmaktadır.

Gözde: 29 yaşındadır. 14 yıldır lisanslı sporcudur. Sporcu kategorisine dair bir bildirimde bulunmamıştır. İlk dendiği spor branşı atletizm ve şu anda da voleybol ile ilgilenmektedir. Anne lise mezunu ve aşçıdır, baba üniversite mezunu ve fabrikada çalışmaktadır. 3 kardeşir. Ailesinde başka sporla ilgilenen yoktur. Ekonomik durumunu orta olarak belirtmiştir. 14 yıldır düzenli antrenman yapmaktadır ve haftada ortalama 3 gün antrenmanlara katılmaktadır.

Rengin: 21 yaşındadır. 8 yıldır lisanslı sporcudur. Kendini profesyonel sporcu olarak tanımlamıştır. İlk dendiği spor branşı futbol ve şu anda da futbol ile ilgilenmektedir. Anne ortaokul mezunu ve ev hanımıdır, baba lise mezunu ve şofördür. 3 kardeşir. Ailesinde başka sporla ilgilenen yoktur. Ekonomik durumunu orta olarak belirtmiştir. 6 yıldır düzenli antrenman yapmaktadır ve haftada 1 gün antrenmanlara katılmaktadır.

Doğa: 18 yaşındadır. 5 yıldır lisanslı sporcudur. Kendini amatör sporcu olarak tanımlamıştır. İlk dendiği spor branşı jimnastik ve şu anda da güreş ile ilgilenmektedir. Anne ortaokul mezunu ve ev hanımıdır, baba lise mezunu ve marangozdur. 4 kardeşir. Ailesinde başka sporla ilgilenen yoktur. Ekonomik durumunu orta olarak belirtmiştir. 2 yıldır düzenli antrenman yapmaktadır ve haftada 5 gün antrenmanlara katılmaktadır.

Hande: 23 yaşındadır. 14 yıldır lisanslı sporcudur. Kendini elit sporcu olarak tanımlamıştır. İlk dendiği spor branşı voleybol ve şu anda da boks ile ilgilenmektedir. Anne lise mezunu ve bir iş yerinde çalışmaktadır, baba ilkokul mezunu ve şofördür. 4 kardeşir. Ailesinde kız kardeşi boks ve basketbol ile ilgilenmektedir. Ekonomik

durumunu orta olarak belirtmiştir. 10 yıldır düzenli antrenman yapmaktadır ve haftada 6-7 gün antrenmanlara katılmaktadır.

Damla: 19 yaşındadır. 5 yıldır lisanslı sporcudur. Kendini profesyonel sporcu olarak tanımlamıştır. İlk denediği spor branşı kick bokstur ve şu anda da kick boks ve ragbi ilgilenmektedir. Anne ilkokul mezunu ve ev hanımıdır, baba ortaokul mezunu ve emeklidir. 3 kardeşir. Ailesinde başka sporla ilgilenen yoktur. Ekonomik durumunu orta olarak belirtmiştir. 5 yıldır düzenli antrenman yapmaktadır ve haftada 3 gün antrenmanlara katılmaktadır.

Nesrin: 21 yaşındadır. 14 yıldır lisanslı sporcudur. Kendini amatör sporcu olarak tanımlamıştır. İlk denediği spor branşı yüzme ve şu anda da tenis ile ilgilenmektedir. Anne üniversite mezunu ve kimya mühendisidir, baba üniversite mezunu ve kimyagerdir. 2 kardeşir. Ailesinde annesi atletizm, ablası tenis ile ilgilenmektedir. Babası eski basketbolcudur ve halterle ilgilenmektedir. Ekonomik durumunu orta olarak belirtmiştir. 12 yıldır düzenli antrenman yapmaktadır ve haftada 3 gün antrenmanlara katılmaktadır.

3.2. Sosyo-Ekolojik Model Bazında Deneyimlenen Kolaylaştırıcılar

Bu bölümde 1 numaralı araştırma sorusuna yönelik bulgular sunulmuştur. 1 numaralı araştırma sorusu şu şekildedir: Lisanslı faal kadın sporcular çocukluk ve ergenlik dönemde spora yönelik toplumsallaşma süreçlerinde bireysel, bireylerarası ve çevresel düzeyde deneyimledikleri kolaylaştırıcıları nasıl betimlemektedirler? Sosyo-ekolojik Model Bazında Deneyimlenen Kolaylaştırıcılara ilişkin bulgular Çizelge 3.1.'de verilmiştir.

Çizelge 3.1. Sosyo-ekolojik model bazında deneyimlenen kolaylaştırıcılar.

Sosyo-Ekolojik Model Bazında Deneyimlenen Kolaylaştırıcı Etkenler	Temalar	Alt Temalar
	Bireysel Kolaylaştırıcı Etkenler	Rol Model Alma/ Özenme
		Mutluluk
		Öz Beceri/Sportif Beceri Algısı
		Güçlenme Hissi
		Sporla İlgili Hedefler
	Bireyler Arası Kolaylaştırıcı Etkenler	Aile ve Yakın Akrabanın Teşviki /Desteği
		Yolu Açan Beden Eğitimi Öğretmeni ve Antrenörler
		Hem Destek Hem de Aktif Akranlar
		Ailenin Sporla İlişkisi
	Çevresel Kolaylaştırıcı Etkenler	Mahallede Güvenli Spor Alanlarının Varlığı
		Aile Gibi Spor Kulübü

3.2.1. Bireysel Kolaylaştırıcı Etkenler

Bu bölümde kadın sporcuların spora yönelik toplumsallaşma süreçlerinde deneyimledikleri bireysel kolaylaştırıcı etkenler sunulmuştur. Araştırmada bireysel kolaylaştırıcı etkenler teması altında rol model alma/özenme/hayranlık, mutluluk, öz beceri/sportif beceri algısı, güçlenme hissi ve sporla ilgili hedefler olmak üzere 5 alt tema bulunmuştur. Katılımcıların ifadelerinden elde edilen kodlarla oluşturulan bireysel kolaylaştırıcı etkenler temasının alt temaları Çizelge 3.2.'de görselleştirilmiştir.

Çizelge 3.2. Bireysel kolaylaştırıcı etkenler temasının alt temalarına ilişkin bulgular.

Katılımcılar	Rol Model Alma/Özenme	Mutluluk	Sportif Beceri Algısı	Güçlenme Hissi	Sporla İlgili Hedefler
Ayşe	✓		✓		
Fatma	✓		✓		✓
Zeynep	✓				
Şahika	✓	✓			✓
Aslı	✓				
Hülya	✓				
Perihan	✓				
Serpil					✓
Ferda			✓		✓
Şebnem	✓			✓	
Gülşah					✓
Burcu	✓				✓
Özlem	✓	✓	✓		
Sevgi		✓	✓		
Suna			✓		
Gözde			✓	✓	✓
Rengin					✓
Doğa	✓				✓
Hande					
Damla		✓		✓	

3.2.1.1. Rol Model Alma / Özenme

Katılımcıların görüşleri incelendiğinde çocukluk ve ergenlik dönemlerinde hayranlık duydukları/ özendikleri bir sporcu olduğu ve bu sporcuyu kendilerine rol model aldıkları görülmektedir. Örneğin Ayşe spora ilk başladığı dönemde çevresinde spor yapan bireyler olduğunu ancak sosyal medyada takip ettiği sporcuların kendisini teşvik ettiğinden şöyle bahsediyor: “Çevremde çok fazla spor yapan yoktu fakat sosyal medyada takip ettiğim sporcular beni teşvik etti. Örneğin, kendi branşımda sporcu olan İrem Yaman. Onun gibi dünyada iki kez şampiyon olmak hayallerimin de ötesinde. Kişiliğiyle beraber çok sevdiğim bir insan”. Katılımcıların ifadelerinden rol model olarak seçtikleri sporcuların karakterlerinden, gösterdikleri çabadan, antrenman tarzlarından ve kariyer planlamalarından etkilendikleri ve bu rol modellerin kızların spora devam etmelerinde önemli bir kolaylaştırıcı etken olduğuna ilişkin katılımcıların ifadeleri aşağıdaki verilmiştir.

Şahika: “Sürekli rol modellerim oldu... Gerek kişilik özellikleri gerekse sporcu kariyerleri beni etkiler ve yakından takip ederim.”

Aslı: *“Kobe Bryant’ı izlemek beni daha iyi olmaya ve daha çok antrenman yapmaya teşvik ediyordu.”*

Şebnem: *“Benim en başından beri hayranı olduğum mükemmel bir sporcu var; Muhammed Ali Clay. Hem karakteriyle hem de sporcu ahlakıyla beni büyüylüyor resmen.”*

Burcu: *“Tenis oyuncusu Rafael Nadal’ı örnek bir sporcu olarak görüyorum. Çok iyi niyetli bir insan olmasıyla beraber başarılarının her geçen gün üstüne koyması, tutkusu, her bir puan için gösterdiği çaba, devamlılığı ve hırsı onu benim için rol model haline getirdi.”*

Hülya: *“Olimpiyat Şampiyonu Servet Tazegül. Son olimpiyat şampiyonu olan ve gerçekten iyi bir sporcuyu yendiğini gördüğümde, istedikten sonra bahane asla olmayacağını gördüm.”*

Zeynep spora başladığında rol modelinin kendi branşından bir sporcu olduğunu ve rol model aldığı sporcunun tekniklerini çalışarak sportif becerilerini geliştirmeye çalıştığından bahsediyor:

Zeynep: *“Tabii ki rol modelim vardı, kendi branşımdan bir sporcuydu ve onun tekniklerini öğrenmeye çalışarak kendimi geliştirmeye çalışıyordum.”*

Doğa ise spora cimnastik ile başlamış daha sonra bir süre boks ile ilgilenmiş ancak izlediği bir filmde etkilenerек güreşe başlamaya karar vermiş ve güreşi hayatının merkezine almış:

Doğa: *“2018-2017 senesi geçiş zamanı, yılbaşı falandı. O dönem okulda hocamız bize bir film izletti “Dangal” diye. İlk kez o filmde çok etkilendim ve o film bana çok dokunmuştu yani. O filmde sonra çok araştırdım, güreşi*

araştırdım, filmdeki sanatçılara kadar her şeyi araştırmıştım yani. Beni çok etkilemişti.”

Katılımcılardan bazılarının ise ailede spor yapan diğer bireylere özenerek spora başladıkları görülmüştür. Zeynep’in spora başlamasından ailesinden bir birey, babası etken olmuş: *“Ben kendi babamdan etkilendiğim için hep spora başlamak istiyordum.”* Fatma da yine bir aile bireyine, annesine özenerek spora başlayanlardan: *“Annem eskiden voleybolcu olduğu için ona heveslenerek başlamak istemiştım.”*. Perihan da babasından etkilenecek spora yöneldiğini ve babasının spora ilgisinin kendisi için bir kolaylaştırıcı olduğunu şu sözleri ile anlatıyor: *“Babam benim rol modelimdi. Babamın spora olan ilgisi dikkatimi çok küçük yaşta çekti ve ben de çok keyif almaya başladım.”*

Özlem bir ağabeye sahip, çocukluğundan beri kendini aktif ve rekabetçi biri olarak tanımlıyor ve spora ağabeyinin aldığı madalyaları kıskandığı ve ağabeyi ile bir rekabete girdiği için başladığını şu sözlerle ifade ediyor:

“10 yaşındayken okulda sınıflar arası futbol turnuvası vardı ve abim ilk madalyasını almıştı. Ben de çok kıskanmıştım ve ona ‘görürsün senden çok madalyam olacak’ demiştim. Bunun üzerine şansına beden eğitimi öğretmenim ilçe yarışmaları için atletizm üzerine seçmeler yapıyordu. Tabii ki düşünmeden atladım ve böylelikle atletizm kariyerim başlamış oldu. Abimin spora başlamamda büyük etkisi olduğunu söyleyebilirim.”

Rol modeller ve ailede veya yakın çevrede spor yapan bireylerin varlığı, katılımcıların spora yönelmelerinde, spora ilgi duymalarında ve devam etmelerinde önemli bir yere sahip.

3.2.1.2. Mutluluk

Araştırmada katılımcıların bazıları için spora başlama ve devam etmelerinde, spor yaptıklarında algıladıkları mutluluk hissinin önemli bir kolaylaştırıcı etken olduğu ortaya çıkmıştır. Şahika bu hissi en başından beri hissedenlerden biri. Mutluluk hissi hem katılımcılar için kolaylaştırıcı hem de bazı zorlukların üstesinden gelmelerinde motive edici bir unsur olabiliyor.

Şahika: *“Spora başladığımda iyi hissediyordum ve mutlu oluyordum. Voleybolda ise bunu çok aşırı yaşıyordum.”*

Sevgi sporu hayatının merkezine koyduğunu, hatta ailesi ve spor arasında bir tercih yapması gerekse sporu tercih edeceğini belirtiyor, hatta öyle ki spora olan ilgisini “şehvet” kelimesi ile tanımlıyor: *“Motive eden aslında gerçekten spora olan aşkım yani gerçekten duyduğum şehvet diyeyim ben size, hani tercih sunulsa hani spor mu şeyi şeyde de öyle mesela ailemle vakit geçireceğim, spor mu ailemle vakit geçirmek mi dediğinizde önce sporu tercih ediyordum hani ona vakit ayırmak istiyordum yani.”*

Damla spora başladığı dönemde içine kapanık bir kişiliği olduğunu, ancak spora başladıktan sonra içindeki olumsuz enerjiyi antrenmanlarda atabildiğini hatta kimseyle konuşamamanın verdiği sıkıntıyı antrenmanlar sonrası hissettiği mutluluğun kendini motive ettiğini ve spora devam etmesinde önemli bir etken olduğunu şu sözlerle ifade ediyor: *“Bilmiyorum, ben hep içimdeki enerjiyi atamıyordum, yani dediğim gibi kimseyle konuşmuyordum bile. O enerjiyi atmak, ilk antrenmana gittiğimde bile, çıktığımda dehşet mutluydum yani böyle o enerji atmak bana iyi geliyordu, o motive ediyordu beni.”* . Hande ise yorgun olsa bile antrenmanlardan keyif aldığını, yaşadığı olumlu hissin her şeyin üstünde olduğunu şu sözlerle anlatıyor: *“Antrenmanlara çok severek gidiyordum, okul derslerim sonrasında gittiğim halde çok keyif alıyordum yorgunluğun vesaire hiçbirini hissetmeden gayet mutlu ayrıldığım antrenmanlar oluyordu.”* Özlem de sporun psikolojik olumlu faydalarını en yakından deneyimleyen biri. Antrenmanlardan aldığı keyif, stresli ve agresif ruh halinden çıkıp, onu mutlu

eden ve keyif veren bir aktiviteye dönüşüyor: *“Spora devam etmemin sebebi yaparken çok keyif alıyor olmam. Antrenman yapmadığım zamanlarda veya herhangi bir spor branşı ile ilgilenmediğim zamanlarda hep stresli ve agresif bir ruh haline bürünüyorum. Spor beni deşarj etmede büyük bir etken.”*

3.2.1.3. Öz Beceri/ Sportif Beceri Algısı

Araştırmada katılımcılardan bazılarının spora başladıktan sonra yeteneklerini keşfettikleri ya da yakın çevreden gelen geri bildirimler sonrası yetenekli olduklarını fark ederek, spor yapmaya devam ettikleri görülmüştür. Bazı katılımcılar okuldaki beden eğitimi derslerinde veya katıldıkları antrenmanlarda diğer sporcularla kendilerini kıyasladıklarında sportif becerilerinin daha iyi olduğunu fark etmişler ve bu duygu spora devam etmelerinde kolaylaştırıcı unsurlardan biri haline gelmiş. Örneğin, *“Şu an yaptığınız spor branşında nasıl karar kıldınız?”* sorusuna Ayşe spora başladığında yeteneklerinin pek de farkında olmadığını ancak kolaylaştırıcı bir unsur olan mutluluk hissini deneyimledikten sonra zaman içinde kendi için kolaylaştırıcı bir başka etken olan sportif beceriye de sahip olduğunu fark ediyor: *“İlk başta korkarak başladım. Daha sonra ise beni mutlu ettiğini anlayıp, yeteneklerimi keşfetmeye başladım.”* Fatma da kendisine fırsat ve ortam yaratıldığında sportif becerilerini sergilemiş ve alanın uzmanından olumlu geri bildirim aldıktan sonra, kendi yeteneklerinin farkına varıp, spora devam edenlerden biri. Fatma için de sportif beceri algısı, spora devam etmesinde kolaylaştırıcı bir unsur olmuş. Fatma yetenekli olduğuna anladığı o anı şu cümleleri ile ifade ediyor:

“Bir gün deneme antrenmanına gittim ve antrenör benimle antrenman yapınca “benim bu kıza öğretecek hiçbir şeyim yok neredeyse her şeyi biliyor ve çok yetenekli” dediğinde yetenekli olduğumu anladım. Daha sonrasında da her antrenmana gidişimde kalbimin hızlanması ve antrenmanda sadece boksa odaklandığımı gördüğümde benim için doğru branş olduğuna karar verdim.”

Katılımcılar kendilerine bir alan ve fırsat sunulduğunda kendi yeteneklerinin sınırlarını keşfetmekten keyif alıyorlar ve başarabildiklerini, sportif beceriye sahip olduklarını gördüklerinde motive olup, devam etme kararı alıyorlar. Suna sporda yetenekli olduğunu okul ortamında arkadaşları ile voleybol oynarken fark etmiş ve yine arkadaşlarının olumlu geri bildirimi, onun spora başlamasında kolaylaştırıcı bir etken olmuş: *“Ortaokulda arkadaşlarımızla voleybol oynarken topla olan ilişkimde reflekslerimin iyi olduğunu fark ettim ve arkadaşlarımdan duydum. Böylece ilgim başladı ve kısa bir süre sonra bir spor okuluna kaydolarak başladım. Sonrasında takım seçmelerine girip kazandığımda, bu branşın bana uygun olduğunu düşündüm.”*

Gözde beden eğitimi dersinde fark etmiş spora yeteneği olduğunu, verilen çalışmayı tamamlayabilen iki kişiden biri olması onun için ayrıca bir gurur kaynağı olmuş: *“Hocamız manşet çalışması yaptırmıştı ve beş yüz defa manşet yapmamızı istemişti. Bir arkadaşım ve ben yapabildik sadece, çok kendimle gurur duymuştum o anı hala hatırlarım çok mutlu olmuştum bunu yaptığımı ve o an anlamıştım bu branşın bana uygun olduğunu.”*

Ferda ise çok çeşitli spor branşlarını denemiş ve her seferinde alanın uzmanlarından olumlu dönütler almış. Başarma hissi Ferda’da özgüven yaratmış:

“Spora yetenekli olduğumu yaklaşık altı yedi branş deneyip hepsinde hocalarımdan güzel dönütler aldığımda fark ettim. Buz pateninin bana uygun olduğunu da her piste girdiğimde beni kafamdaki her düşünceden sıyrıp, kurtardığı hissini uyandırdığını fark ettiğimde anladım. İlk spor maceram ailemin paten almasıyla, ilk resmi branşım da okulun beden eğitimi hocası sayesinde gerçekleşmişti, beni çok desteklerdi hep yetenekli olduğumu söylerdi, özgüvenimi hep oradan aldım.

Sevgi: *“Hemen hemen her sporu denedim hani baktım tüm hocalardan da aynı yanıtı aldım, hani bir hocamın yönlendirmesi aslında, sürekli beni bir hoca aldı, branşa yönlendirdi, başka bir hoca aldı başka bir branşa yönlendirdi ve şunu*

tespit ettiler, hani tüm sporlarda yeteneğimin olduğunu tespit edince hem mesleğim olsun hayatım olsun, yani o şekilde başladı spor kariyerim.”

Özlem de spor yaparken eğlenen biri ve sportif becerilerinin farkında, bu iki özellik onun Ferda gibi çeşitli branşları denemesinde bir kolaylaştırıcı olmuş ve her denediği branşta sportif becerilerinden dolayı başarılı olduğunu hissetmiş.

“Bu zamana kadar atletizm, basketbol, buz hokeyi ve fitness gibi sporlarla ilgilendim. Üniversitede ragbi ile tanıştım. Fiziksel temasın olduğu her sporu eğlenerek yapardım... Bireysel yeteneklerime baktığımda hızım, çevikliğim ve gücüm tam olarak bu spora yönelikti. Ragbi oynamaya başladığımda başkalarının yapamadığı hareketleri ikinci antrenmanımda yapardım veya oyun görüşüm diğer sporculara kıyasla daha hızlı geliştirdi.”

3.2.1.4. Güçlenme Hissi

Bulgular Şebnem ve Damla'nın spora başladıktan sonra kendi yeteneklerini keşfettiklerini, yakın çevreden gelen geri bildirimleri sonra kendilerine güvenmeye başladıklarını ortaya koyuyor ancak onları diğerlerinden ayıran spor yaparken algıladıkları güçlenme hissi. Bu his Şebnem, Gözde ve Damla'nın kişisel hayatlarında yaşadıkları olumsuz durumlarla başa çıkmada kendilerine yardımcı olduğunu fark etmeleri ile başka bir sayfaya geçmiş ve güçlendiklerini hissettikçe spora daha fazla sarılmışlar.

Şebnem kendini hayatını spora adanmış, profesyonel sporcu olarak tanımlamaktadır ancak spora ailesinde yaşadığı olumsuz bir olay sonrasında kendini ve annesini korumak için başlamış, daha sonra spor yaptıkça algıladığı fiziksel ve mental güçlenme hissi, spora devam etmesini kolaylaştırıcı bir unsura dönüşmüş: *“Spora başlama sebebim biraz dramatik açıkçası. Sebepten ziyade bir kişi. Abim uyuşturucu kullandığından ötürü anneme para için şiddet uyguluyordu. Bende ona karşı koyabilmek için kick boksa başladım. Başlama sebebim tamamen kişisel yani.”*

Damla ise ortaokulu İmam Hatip’te okumuş. O zamanlar kendini özgüveni düşük ve asosyal biri olarak tanımlıyor. Spor yaptıkça özgüven kazandığından bahsediyor anlatımlarında, algıladığı güçlenme hissi ile birlikte kendine güven duymaya başlamış, hem sporda hem de başka alanlarda kendini gösterme arzusu artmış. Güçlendiğini hissettikçe, hayatında olumlu değişiklikler olduğunu fark etmiş:

“Benim özgüvenim çok düşüktü, çok asosyal bir çocuktum yani öğretmenler dışında hiçbir insanla konuşmuyorum bile. Spor yaptıkça kendime güvenim geldi, daha konuşkan biri oldum, daha kolay arkadaş edinmeye başladım... Bana özgüven kattığını düşünüyorum çünkü hani bir branşla ilgilendiğimde okulda da olsa, başka şeylerde de, hani kendimi göstermek istiyorum. Mesela derse katılımlarım, sonra arkadaşlarım çoğaldı, antrenman sırasında arkadaş olmak zorunda kalıyorsun çünkü temaslı bir spor, hani konuşuyorsun ediyorsun. O okula da yansıdı, sonrasında işte arkadaşla ilişkilere başladım yani, hani konuşabilmeye başladım daha doğrusu. O şekilde bana özgüven kazandırdı yani.”

Spor yapma ile birlikte gelen güçlenme hissi, Şebnem ve Damla’nın hayatlarında olumlu değişiklikleri de beraberinde getirmiş. Sürece yayılan ve her geçen gün artan güçlenme hissi, Şebnem ve Damla’da spor sayesinde hayatlarını değiştirebilecekleri hissiyatını yaratarak, spora devam etmelerinde kolaylaştırıcı bir unsura dönüşmüş.

3.2.1.5.Sporla İlgili Hedefler

Hedef koymak bireyi devam etmeye sevk eden, amacına ulaşmak için gayret etmeye teşvik eden bir unsurdur. Katılımcıların arasında sporu bir kariyer olarak gören, yaşamını bu hedef doğrultusunda şekillendiren hatta spor yaparak üniversiteye gidebileceğinin farkında olan ve bu yolda uğraş verip üniversite eğitime başlayan bireyler bulunmaktadır. Katılımcıların sporla ilgili belirledikleri hedefler, spora devam etmelerinde etkin kolaylaştırıcı etkenler arasında görülmüştür. Fatma sporla ilgili hedefini nasıl ve ne zaman belirlediğini hatırlamıyor ama bu hedefi onun spora

devam etmesini kolaylaştıran bir unsura dönüşmüş: *“Hedefim uluslararası müsabakalarda 1.lık kazanmak ve bunu en çok istememin nedeni Türk bayrağını en yukarı çıkartıp, İstiklal Marşının okunması. Bunu da nasıl belirledim bilmiyorum ama ülkemi en güzel şekilde temsil etmek istiyorum.”* Şahika’nın babası spor başladığı dönemde hiç desteklememiş hatta bırakmasını istemiş ancak Şahika kendine içinde sporun olduğu bir yol seçmiş ve spor bilimleri fakültesini kazanmış: *“Üniversiteyi kazanana kadar herhangi bir beklentileri yoktu ama kazandıktan sonra beklentileri arttı. Geleceğimi, mesleğimi sporla çizmek istiyorum.”*

Ferda sporun Türkiye’de fazla ciddiye alınmadığını hissetmiş ve spor alanında kariyer yapıp, sporcuların sesini duyurmakla ilgili bir hedef edinmiş kendine. Bu hedefini belirlemesinde ise ailesi ve akrabalarının yaptığı sporu ciddiye almamaları ve spor yaparak hayatını kazanamayacaklarına ilişkin düşünceleriymiş:

“Sporun Türkiye’de sadece “hobi ve eğlence” amaçlı değil, ciddi matematik ve tıpta kariyer yapan insanlar gibi, bizim de emeklerimizin ve cabalarımızın bir anlamı olduğunu fark ettirme isteğim üstüne, BESYO okuyup, spor bilimlerinde akademisyen olarak, doğru şekilde, sporcuların sesini çıkarmak istemeye karar vermiştim. Yüksek oranla buna sebep olan ailem ve akrabalarımdır. Onların dar görüşleri beni bu hedefe itti.

Aşağıda bazı katılımcıların sporla ilgili hedeflerine ilişkin ifadelerine yer verilmiştir:

Serpil: *“Her zaman daha iyi ve güçlü bir sporcu olmak istiyordum. Hedefim daima çok çalışmak.”*

Gülşah: *“Üniversiteye başladığımda hem ragbiye hem de flag football’a başladım ve ragbynin Olimpik spor olması ve federasyonunun olması, bu yüzden milli sporcu olabilmek beni çok etkilemişti ve bunları öğrendikten sonra hedefim milli sporcu olmaktı.”*

Burcu: “Sporla ilgili öncelikli hedefim daha iyi ragbi oynamak oldu her zaman, çünkü keyif aldığım şey sporun kendisiydi. Fakat bir kez milli takım kampına çağrıldıktan sonra bunu yapabileceğimi fark ettiğimde, hedefim milli takım kadrosuna girmek oldu.”

Gözde: “Ben bir şekilde hep (sporum) içinde olmak istedim yani oynamak ya da antrenörlük yapmak istedim. Açıkçası son bir buçuk, 2 senedir oynamak gibi bir düşüncem yoktu çünkü benim 2 yaşında bir bebeğim de var. Tekrar başlama nedenim bir antrenörün sayesinde oldu, hala oynayabileceğimi gördü ve o şekilde tekrar bir hedef haline geldi benim için. Yine çok yüksek bir hedefim yok ama şu anda oynadığım seviyede devam etmeyi istiyorum tabii ki de.”

Doğa: “Güreşi yani sporu hayatımın merkezine koymaya karar vermiştim zaten. Şu anda da buna yönelik çalışmalara başladım.”

Rengin: “Futbol oynayarak ben hem şu an bu okulda okuyabiliyorum, hani üniversite kapısını bana açtı, hem de şu şekilde, mesela çalışma şansım oldu. Bu sene yani ben futbol oynamasaydım, farklı bir branşta çalıştım yüzme antrenörlüğü yaptım ama hani hiç belki sporla ilgili daha iyi bir şey bilmeyecektim ve çalışmayacaktım o konuda, şu an bu okulda okuyor olmayacaktım.”

3.2.2.Bireyler Arası Kolaylaştırıcı Etkenler

Araştırmanın bulguları incelendiğinde katılımcıların çocukluk ve ergenlik dönemlerinde spora ilgi duyma/başlama ve devam etme sürecinde ebeveyn, arkadaş/akran, akraba, antrenör ve beden eğitimi öğretmeni gibi çevrenin olumlu etkileri olduğu ortaya çıkmıştır. Bireyler arası kolaylaştırıcı etkenler arasında aile ve yakın akrabanın teşviki/desteği, yolu açan beden eğitimi öğretmeni ve antrenörler, hem destek hem de aktif akranlar ve ailenin sporla ilişkisi olmak üzere 4 alt tema

bulunmuştur. Katılımcıların ifadelerinden elde edilen kodlarla oluşturulan bireyler arası kolaylaştırıcı etkenler temasının alt temaları Çizelge 3.3.'de görselleştirilmiştir.

Çizelge 3.3. Bireyler arası kolaylaştırıcı etkenler temasının alt temalarına ilişkin bulgular.

Katılımcılar	Aile ve Yakın Akrabanın Desteği/Teşviki	Beden Eğitimi Öğretmeni ve Antrenörler	Hem Destek Hem Aktif Akranlar	Ailenin Sporla İlişkisi
Ayşe	✓		✓	✓
Fatma	✓	✓	✓	
Zeynep	✓			
Dilek	✓	✓	✓	✓
Şahika	✓	✓	✓	
Belda		✓	✓	✓
Aşlı	✓			✓
Nurdan		✓		
Hülya	✓			
Perihan	✓			
Pınar	✓			
Serpil	✓			✓
Ferda			✓	
Şebnem			✓	
Deniz		✓		
Gülşah	✓		✓	✓
Burcu				
Özlem	✓	✓	✓	
Buket		✓		
Sevgi	✓	✓		
Gül	✓	✓		
Suna		✓		
Hande	✓			
Damla	✓	✓		✓
Nesrin	✓	✓		

3.2.2.1.Aile ve Yakın Akrabanın Teşviki/Desteği

Bulguları incelediğimizde katılımcıların spora ilgi duymalarında/yönelmelerinde ve devam etmelerinde ailenin sağlayacağı duygusal (manevi destek), bilgisel (yapılan spora ilişkin konuşmalar, öneriler, taktikler), maddi ve lojistik (antrenmanlara götürüp getirme) desteğe ek olarak yakın akrabanın teşviki ve desteğinin önemli olduğu görülmüştür. Aile maddi destek sağladığında, kızların spora devam etmeleri daha kolay olmaktadır. Ayrıca aile ve yakın akrabalarından gelen destek ve övgüler onları daha da cesaretlendirerek, devam etmelerinde önemli rol oynamıştır.

Perihan, Hülya, Pınar, Hande ve Sevgi annelerinin teşviki ile spora başlamışlar. Perihan'ın annesi atletizmle ilgilenmiş geçmişte, madalyaları varmış, Perihan'ın milli sporcu olmasını çok istiyormuş: *“Annem atletizmle ilgiliydi, madalyaları vardı. Annem spor yapmamı çok istedi, beni hep spor salonuna götürdü, o götürmeseydi spora devam edemezdim.”* Perihan'ın annesi hem manevi, hem de lojistik destek sağlamış kızına. Annenin spor konusundaki istikrarı Perihan için bir kolaylaştırıcıya dönüşmüş, annesi sayesinde spora devam etmiş.

Hülya'nın annesi ise yarım kalan hayallerini kızı vasıtası ile gerçekleştirmek istemiş. Hülya'nın annesi toplumsal cinsiyet eşitsizliğine maruz kalmış, savunma sporlarına ilgi duymuş ve yapmak istemiş ancak dedesi “kız sporu” olmadığını ileri sürerek annesine izin vermemiş. Hülya ebeveynlerinin, kendi ailelerinin spora bakış açısı yüzünden spordan uzak kaldıklarını ancak bu engeli kırarak kızlarını spora teşvik ettiklerini belirtmiştir:

“Annem de babam da aile yapısı yüzünden spordan uzak kalmışlar. Annem hep dövüş, savunma sporlarına gitmek istemiş ama dedem kız sporu olmadığını düşünerek göndermemiş. Babamı ise “çalışman gerek” diyerek göndermemişler. Ama annem ve babam hem bundan mahrum kaldıkları için, hem de sporun yararları hakkında bilgi sahibi oldukları için beni göndermek istemişler. Annemin hayali olduğu için onun aracılığıyla başladım spora. Bu spora ailem yönlendirdiği için, her türlü desteği verdiler.”

Pınar da annesi sayesinde başlamış spora: *“Annem sayesinde, cimnastik kursunda 7 yaşında başladım spora. Hiperaktif olduğum için götürmüş annem. Öğretmenim çok hiperaktif olduğum için spora götürün demiş, annem bunu ciddiye almış götürmüş.”* Hande de annesinin desteği ile spora başlamış. Hande'nin annesi kızı ile ilgili ve onun bir uğraş sahibi olmasını isteyen bir anneymiş: *“Annem yönlendirdi. Annem böyle şeylere çok meraklıdır, çok ister bir şeyler yapmamı. Okulda voleybol kursu açıldığını öğrenmiş “gitmek ister misin?” dedi, ben de gitmek isteyeceğimi söyledim ve böylelikle ilk spor deneyimi yaşamış oldum.”* Sevgi de annesinin yönlendirmesi ile spora başlamış: *“Annemin yönlendirmesiyle başladım*

spora, boyum uzasın diye, okulun basketbol takımına yazdırdı. Hemen hemen her sporu denedim.” Fatma’nın annesi ise lojistik destek konusunda elinden geleni yapmış Fatma spora başladığı dönemde: “Çoğu zaman annem getirip götürüyordu antrenmanlara yaşıam küçük olduğu için ama bazen dolmuşa biniyordum.”

Ayşe, Zeynep, Gül, Özlem, Fatma ve Nesrin ailelerinin spora başlama ve devamında kendilerine duygusal, bilgisel ve lojistik anlamda çok destek olduklarından bahsediyorlar:

Ayşe: “Maddi olarak her şeyimi karşıladılar. Manevi olarak ise başta istemeseler de sonrasında çok destek oldular. Her zaman her koşulda arkamda oldular. Ailem, maçlarıma müsaitse gelirlerdi. Maçlarımdan önce ve sonra moral, motivasyon veya taktik verirlerdi. Böyle yapabilirsin, sen başarısın vs. gibi.”

Zeynep: “Maç izlemeye gittiğimiz oldu, özellikle ben spora başladığım günden beri annem de babam da ellerinden gelen tüm desteği verdiler... Babam özellikle her maçıma gelir, heyecanımı azaltmaya çalışırdı.”

Gül: “Kendimi kötü hissetmemi sağlayacak bir davranışta bulunmadılar, gayet destekleyici bir ailem vardı, bu konuda şanslıyım.”

Özlem: “ Ailemin bana sunduğu maddi kaynaklar olmasa yapamazdım.”

Fatma: “Maçla ilgili taktik verirlerdi, konuşurlardı... Maddi açıdan her konuda destek oldular. Ne ihtiyacım varsa karşıladılar.”

Nesrin: “ Ailem her zaman yanımda oldu, beni her açıdan desteklediler.”

Serpil, Gülşah, Damla ve Dilek özellikle babalarının desteğinden bahsediyorlar. Serpil'in babası kızının spora ilgili olduğunu daha küçük yaşta fark etmiş ve spora yönlendirmek için elinden geleni yapmış:

“12 yaşındaydım, fiziğim spora genel olarak çok müsaitti. Babamın teşviki ile başladım. Babam çok küçük yaşlarımdan beri spora ilgimi ve yeteneğimi fark etmiş, beni buna göre yetiştirdi evdeyken bile antrenmanlar yaptırırdı. İlkokulda, her okuldaki ilkokul çocuklarının koşu saniyelerini alıyorlardı ve ben birinci olmuştum, o günden sonra hocalarım babamla görüşmüşlerdi ve böyle teşvik ettiler.”

Gülşah'ın babası masa tenisi antrenörü. Kızının spora ilgi duyması için elinden geleni yapmış ve aile hep Gülşah'ın yanında olmuş. Ailenin sporla ilgili olması, babasının bir antrenör olması, ailenin kadın sporcuları desteklemesi Gülşah için kolaylaştırıcı bir unsura dönüşmüş:

“Babam masa tenisi antrenörü. Sporun faydalı olduğunu babamdan öğrendim. Her gün sabah koşuya çıkardık ve bunun benim için bana faydasını anlatmasıyla öğrendim. Ailem kadınların çocuk yaşta daha fazla spora yönlendirilmeleri ve spor branşlarında daha çok kadın sporcu olması gerektiği görüşüne sahipti her zaman... Bana destek oldular ve birçok kız arkadaşımı da desteklediler... Arkamda destekçim olduklarını gördükçe daha da çok şevklendim... Yaptığım spor branşına hakim olmadıkları için taktik vermezlerdi ama manevi yönden yükseltirlerdi.”

Dilek de babasının hem kendisini hem de kız kardeşini desteklediğinden bahsediyor: *“Babamla birlikte futbol maçları izleriz pozisyonlar hakkında konuşuruz. Kız kardeşimi antrenmanlara veya maçlarına götürürüz, bizi destekler.”* Damla spora başladığında babası her anlamda destek olmaya çalışmış: *“Ben ilk başladığım dönemde babam benim bütün antrenmanlarıma geliyordu, gelip orada izliyordu, seyrediyordu hatta babam antrenörümle arkadaş olmuştum, beraber orada onunla falan da oturuyordu.”*

Pınar da ailesinin desteğini hissedenlerden: *“Destek oluyorlardı güçleri yettikçe. Moral olarak hep desteklerdi. İlk maça gideceğim zaman babamın bana sürpriz yaparak xxx marka ayakkabı aldığını anımsıyorum.”*

Şahika’yı spora yönlendirenler teyzesi ve dayısıymış. Şahika ilk kez sporla teyzesiyle birlikte kuzeninin antrenmanına gittiğinde tanışmış: *“Teyzem ve dayım beni spora yönlendiren kişilerdi. Kuzenlerim spor etkinliklerine katıldığı için benim de yapmamı istediler.”* Ailesinin sporla ilgisi olmadığı için destek olmadıklarından bahsediyor: *“Ailemin çok destek olduğunu söyleyemeyeceğim. Birlikte ne maçlara gider ne de izlerdik.”*

Aslı ilkokulda beden eğitimi derslerinde erkeklerle futbol oynadığını, ortaokula başladığında abisinin önerisi ile basketbol kurusuna gittiğinden bahsediyor: *“Ortaokulda abimin önerisi üzerine okulun basketbol kursuna giderek başladım. Basketbol oynarken annem ve kardeşlerim hep destekleyiciydiler.”* Aslı basketbolu bırakıp ragbiye başlamış, annesi bu durumdan hoşnut kalmasa da, destek vermeye devam etmiş: *Ragbide de destekleyiciler ama annem bazen kendimi dövdürdüğümü söylüyor.*

3.2.2.2. Yolu Açan Beden Eğitimi Öğretmeni ve Antrenörler

Katılımcıların yaşamlarında beden eğitimi öğretmenleri ve antrenörler çok önemli bir yere sahipler, öyle ki bazı katılımcıların sporla tanışmalarında, spora başlamalarında ve devam etmelerinde kilit rol oynamışlar. Katılımcılar da beden eğitimi öğretmenlerini ve antrenörlerini hayatlarında çok önemli bir yere yerleştirmişler ve hayatlarına bir değer ve anlam kattıklarını düşünmektedirler. Katılımcıların beden eğitimi öğretmenleri ve antrenörleri ile kurdukları olumlu ilişki, spora devam etmelerinde kolaylaştırıcı bir etken olmuş. Bulguları incelediğimizde beden eğitimi öğretmenleri spora başlamada köprü kurucu, antrenörler ise bir ağabey ve motivasyon kaynağı olarak görülmektedir.

Suna için antrenörü ailesinden biri gibi olmuş, hatta antrenörünün sporcularına bir anne gibi davrandığından bahsediyor: *Ritmik jimnastik yaptığım zamanlarda çok zaman geçirdiğimiz için, antrenörüm benim için artık ailemden bir birey gibiydi ve bana kızsı bile onu çok seviyordum. Hala da hatırladıkça içimde mutluluk ve huzur hissediyorum çünkü bize bir anne gibi davranıyordu.* Damla ergenlik dönemindeki antrenörünün zor ve sporcusunu zorlayan biri olduğundan bahsediyor ancak antrenörünün sporcusunu zorlayan karakteri Damla'nın spora devam etmesinde kolaylaştırıcı bir unsur olmuş: *Benim antrenörüme çoğu insanın katlanamayacağını düşünüyorum çünkü nasıl desem bayağı dirayetli bir insan olmanız gerekiyor çünkü hem psikolojik hem de fiziksel olarak çok yüklenen bir insandı. Yani senin kapasiteni görüyorsa senin yapabileceklerini görüyorsa, en son damlana kadar yani seni zorluyordu. O yüzden ben seviyorum öyle davranılmasını, çünkü hani bilmiyorum daha benimle ilgilendiğini hissettiriyordu.* Doğa'nın boksla başladığı spor hayatı "Dangal" filmini izledikten sonra yeni bir yola girmiş ve güreşi hayatının merkezine oturtmuş. 8. Sınıfta okurken okulunu ziyaret eden güreş antrenörü Doğa'nın hayallerini gerçekleştiren kişi olmuş: *"Malatya'daki güreş antrenörüm o sıra okulları geziyordu öğrenci toplamak için. Bizim okulumuza da gelmişti. Ben o zaman orta ortaokul 8. Sınıftım. Gelmişti ve kız öğrencilerle görüşüyordu bu branşa öğrenci kazanmaya çalışıyordu. Ve bu benim için bir şanstı, yani evren sanki beni buna itmek istiyordu şu anda da olduğu gibi.* Fatma antrenörünün dünyanın en iyi antrenörü olduğundan bahsediyor ve sporcunun antrenörünü sevmesinin ne kadar önemli olduğu şu sözleri ile ifade ediyor: *"Antrenörüm benim için dünyadaki en iyi antrenör ve spor yapmamdaki en büyük motivasyon kaynağım. Antrenörün yaşam enerjisi bence çok önemli. İyi antrenörü olmayan bir sporcu yalnızca geçici başarılar elde eder."*

Dilek, Şahika, Belda, Nurdan, Deniz, Özlem, Sevgi, Gül ve Buket spor yaşamlarına beden eğitimi öğretmenlerinin desteği ile başlamışlar. Aşağıda katılımcıların beden eğitimi öğretmenlerinin spora başlamalarında ve sonrasında ne kadar önemli olduklarını ilişkin ifadeler verilmiştir:

Dilek: *"Beden eğitimi öğretmenim sayesinde spor hayatıma başladım diyebilirim. Oyun esnasında beni keşfetti. Boyumun uzun olmasıyla voleybol*

konusunda başarılı olacağını düşündü ve diğer antrenörlerle iletişim kurarak izlenmemi sağladı.”

Şahika: “İlkokulda beden eğitimi hocamın öncülüğü ile başladım.”

Belda: “Lisedeki beden eğitimi öğretmenim sayesinde şu an yaptığım spora başlayabildim”

Nurdan: “Ben kadın futsal takımında oyuncuydum ve bunu beden eğitimi öğretmenim sayesinde başardım.”

Deniz: “Beden Eğitimi öğretmenimin yönlendirmesiyle, on bir yaşında voleybola başladım.”

Özlem: “İlk olarak ilkokuldaki beden eğitimi öğretmenim aracılığıyla başladım. Öğretmenim benim yeteneklerimi görüp atletizm kulübünde lisanslı sporcu olmama aracılık ettiği için özel bir yere sahiptir. Daha sonra ise şans eseri. Örneğin bir gün Acity AVM’de buz pistinde kayarken bir hoca iyi kaydığımı görüp buz hokeyine başlar mısın demesiyle buz hokeyi kulübüne girdim.

Sevgi: “Beden eğitimi öğretmenim teşvik etti, zaten basketbol branşı yoktu gittiğim ortaokulda, kız takımı yoktu, sonra baktı, voleybola alalım dedi. Voleybol antrenmanında koşu hızımı test etti. Hızımı gördü, aktifliğimi gördü. Okul müsabakalarına gittiğimde de bir antrenör keşfetti. Atletizm antrenörü keşfederek beni atletizme aldılar.”

Gül: “Sporla ilk kreşte beden eğitimi öğretmenim vasıtasıyla tanıştım. İlk yaptığımız spor branşı cimnastikti.”

Buket: “Spora ilk çocukken futbol oynama sevdam ile başladım ama lisanslı olarak ilk yedinci sınıfta beden eğitimi öğretmenin sayesinde başladım.”

3.2.2.3. Hem Destek Hem de Aktif Akranlar

Katılımcıların çevresinde sporla ilgilenen bireylerin olması ve akran grubundan gelen olumlu destekler, bu sporcuların spora devam etmelerini kolaylaştıran etkenler arasındadır. Katılımcılar çevrelerinde spor yapan bireyler olması, sportif paylaşımların ve birlikte geçirilen zamanın artmasına ve kızların spor ve arkadaşları arasında bir tercih yapmak zorunda kalmamalarını sağlamakta ve spor devam etmelerini kolaylaştırmaktadır. Şebnem hareketli bir çocuk olduğunu ve mücadeleyi sevdiğinden bahsediyor: *“Sporla ilk mahallede arkadaşlarımın hep evde oyun oynamasından bıkip dışarıya çıktığımda tanıştım. Abimin arkadaşlarıyla futbol oynardım akşam ezanına kadar.”* Ayşe taekwondoya 15 yaşında başlamış ve hiç bırakmamış, lise yıllarında okuldaki arkadaşlarının da spor yaptığından bahsediyor, arkadaşları taekwondonun sert bir spor olduğunu söylerlermiş, belki de sert kelimesi ile bu sporun kadınlar için uygun olmadığına işaret etmek istemişler ama hep desteklemişler: *“Lise zamanımda spor yapan arkadaşlarım vardı, futbol, karate gibi branşlarda. Sert bir spor olduğunu söylüyorlardı. Beni destekliyorlardı, mutlu olduğumu gördükçe onlar da mutlu oluyorlardı.”* Aşağıda katılımcıların kendi anlatımlarından kendilerine destek olan aktif akranlara ilişkin ifadeler yer almaktadır:

Fatma: *“Spor yapan çok fazla arkadaşım vardı... Basketbol, voleybol, yüzme, boks, tekvando, atletizm vs. Boks konusunda herkes bana özendiğini ve benim gibi olmak istediğini söylerdi. Erkek arkadaşlarımda hep pozitif yaklaşırdı.”*

Ferda: *“Benim ilk sporcu arkadaşlarım üniversitede oldu... Çok havalı ve büyüleyici buluyorlardı. Çok zor olduğunu söyleyip beni takdir ederlerdi.”*

Şebnem: *“Birkaç arkadaşım fitness yapıyordu. Kız arkadaşlarım yaptığım sporun çok zor ve cesaret isteyen bir spor olduğunu söylerlerdi. Erkek arkadaşlarım genel olarak destekleyiciydiler ve kişilik özelliklerimden dolayı bu spor dalının bana uygun olduğunu söylerlerdi.”*

Fatma: “Çok fazla arkadaşım vardı spor yapan, basketbol, voleybol, yüzme, boks, taekwondo, atletizm vs.”

Dilek: “ Spor yapıyorlardı, futbol, basketbol, voleybol vs.”

Şahika: “ Genelde voleybol ve jimnastik yapıyorlardı.”

Belda: “Genelde hep kız arkadaşlarım voleybol oynardı.”

Gülşah: “Voleybol, futbol ve basketbolla ilgilenen arkadaşlarım vardı, her zaman birbirimizi destekledik ve destekliyoruz.”

Özlem: “Genelde okulumuzda erkekler futbol oynardı, kızlar ise serbest takılırdı... Arkadaşlarım ben madalya aldıkça hoşlarına gidiyordu. Okulda çok havalı birisiydim.. Yaptığım sporu çok sert buluyorlar ama beni tanıdıkları için destekleyip gaza getiriyorlar. “Tam senlik spor, sen yapmayacaksın da kim yapacak gibi.”

Katılımcıların çevrelerinde spor yapan, sporculuk hallerinden anlayan ve destek olan akranların bulunması, katılımcıların olumlu yorumlar duymasını ve akranları ile paylaşımlarının artmasını sağlayarak, spora devam etmelerinde kolaylaştırıcı bir unsura dönüşmüştür.

3.2.2.4.Ailenin Sporla İlişkisi

Ailenin sporla olan ilişkisi, kızların spora yönelmelerinde ve sporda tutunmalarında etkili bireyler arası kolaylaştırıcı etkenler arasındadır. Aile ne kadar çok sporla ilgilenirse ve önemini bilirse, kızlarını spora yönlendirmeleri, spora devam etmeleri konusunda desteklemeleri daha fazla olmaktadır. İçine kapanık, asosyal bir çocuk olduğunu, okulda öğretmenleri dışında kimse ile konuşmadığını söyleyen

Damla, annesi ve babasının sporla pek ilgilenmediklerini ancak evde ailesi ile TV’de kendisinin çok sevdiği kafes dövüşü maçlarını izlediklerinden bahsediyor. Ailenin Damla’nın ilgi duyduğu branşa yönelik, birlikte bir paylaşımda bulunmaları bile kick boks yapan Damla için son derece önemli:

“MMA maçları izlerdik, kafes dövüşü. Benim iki tane abim var, onların işte o halı saha maçları dışında sporla hiç ilgileri yok, hatta tuttıkları takımlarının maçını bile izlemezler yani, babamla annemin de hani öyle bir ilgisi yok aslında. Babam daha çok böyle hani sanatçı bir kişilik genelde sinemaya falan gider öyle şeylerle uğraşır. Sadece ortak olarak işte televizyonda yayınlanan MMA maçlarını, kick boks maçlarını falan izliyorduk.”

Ayşe spora başlamadan önce ailede spor yapan, sporla ilgilenen bireyler yokmuş ancak Ayşe’nin spor hayatı ile birlikte spor hakkında konuşmalar ve paylaşımlar artmış: *“Ben sporcu olmadan önce çok fazla sporla ilgili konuşmalar geçmezdi fakat ben başladıktan sonra spor hakkında konuşmalar arttı.”*

Aşağıda Dilek, Belda, Aslı, Gülşah ve Serpil’in ailelerinin sporla olan olumlu ilişkilerini gösteren ifadeler yer almaktadır:

Dilek: *“Babamla birlikte futbol maçları izler, pozisyonlar hakkında konuşurduk. Kız kardeşimi antrenmanlara veya maça götürürdük.”*

Belda: *“Evimizde tek profesyonel olarak spor yapan ben olduğum için genelde benim hakkımda konuşurduk, babam bana sürekli olimpiyat videoları izletirdi, uzun mesafe, kısa mesafe koşuları, boks, buz pateni vb. kadın sporcuların özellikle daha çok izlerdik müsabakalarını.”*

Aslı: *“Ortaokulda abimin önerisi üzerine okulun basketbol kursuna giderek başladım. Abim basketbol ve masa tenisi ile ilgileniyordu hala hobi olarak ara sıra oynuyor. Abim sporu seviyor ve hayatında hala var.”*

Gülşah: “Ailemin spora ilişkin görüşleri çok olumluydu her zaman destekçim ve öncülerim oldular. Babam ve abimle birçok turnuvalara ve etkinliklere katıldık. Ailemin kadın sporcular hakkındaki düşüncesi, kadınların çocuk yaşta daha fazla spora yönlendirilmeleri ve spor branşlarında daha çok kadın sporcu olması yönündeydi her zaman ve bunu benim çocukluğumdan bu yaşıma kadar bana öğretiler bana destek oldular ve birçok kız arkadaşımı da desteklediler.”

Serpil: “Babam gençken futbolcuymuş. Küçüklüğümde de oynardı. Ailecek sporu çok severiz. Babam küçüklüğümüzden beri bizi her hafta maça götürürdü. Bize spor dallarını anlatırdı ve onun da maçlarını izlerdik.”

Katılımcıların anlatımlarından da görüldüğü üzere ailenin sporla olan olumlu ilişkisi, ailede geçmişte spor yapmış veya hâlihazırda yapmakta olan bireylerin olması veya sırf kızları ilgileniyor diye onun yaptığı spor branşına ilgi duymaları, katılımcıların spora yönelme ve devam etme süreçlerinde kolaylaştırıcı bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

3.2.3. Çevresel Kolaylaştırıcı Etkenler

Araştırmanın bulgularına göre mahallede güvenli spor/ oyun alanlarının varlığı ve aile gibi spor kulübü kızların spora yönelmelerinde ve devam etmelerinde kolaylaştırıcı etkenler arasındadır. Katılımcıların ifadelerinden elde edilen kodlarla oluşturulan bireyler arası kolaylaştırıcı etkenler temasının alt temaları Çizelge 3.4.’de görselleştirilmiştir.

Çizelge 3.4. Çevresel kolaylaştırıcı etkenler temasının alt temalarına ilişkin bulgular.

Katılımcılar	Mahallede Güvenli Spor/Oyun Alanlarının Varlığı	Aile Gibi Spor Kulübü
Ayşe		✓
Fatma	✓	✓
Zeynep	✓	✓
Dilek	✓	✓
Şahika	✓	✓
Merve		✓
Ferda		✓
Şebnem		✓
Deniz		✓
Gülşah	✓	
Özlem		✓
Gül	✓	

3.2.3.1. Mahallede Güvenli Spor/Oyun Alanlarının Varlığı

Katılımcılar açısından mahallede güvenli spor/oyun alanlarının varlığı hem fiziksel aktiviteye katılım hem de spor yapmak için gerekli ve önemli alanlar arasındadır. Katılımcıların bazıları çocukluk ve ergenlik dönemlerinde genelde mahallede arkadaşları ile güvenli bir şekilde oyun oynadıklarını ve spor yapma imkânları olduğunu belirtmişlerdir. Aşağıda mahallelerinde güvenli bir şekilde oyun oynadıkları ve spor yapabildiklerine ilişkin katılımcıların anlatılarına yer verilmiştir:

Fatma: “Arkadaşlarımın çoğu spor okullarına ve kulüplere gidiyordu, mahalle içinde de apartman önlerinde basketbol, futbol gibi sporlarla uğraşırdık...”

Zeynep: “Spor yaptığım yer evime yakındı. Yürüyerek gidip gelirdim.”

Şahika: “Biz küçükken mahallede akşam saat 10’a kadar rahatça, güvenle spor yapabiliyorduk.”

Dilek: “Küçükken arkadaşlarımla gece geç saatlere kadar beraber oynardık.”

Gülşah: *“Mahallemizde, istediğim saatte çıkıp koşu ve idmanımı yapabiliyordum.”*

Gül: *“Mahallemde istediğim saatlerde güvenli bir şekilde spor yapabiliyorum... Spor yapmak için güvenliydi.”*

Gözde: *“Spor yapıyorduk hatırladığım kadarıyla, keyifli geçiyordu ben zaten hep sokaktaydım yani her türlü oyunu oynadım, toplu, topsuz, evcilik, ip atlama, seksek, kovalamaca her türlü şeyler vardı.”*

Mahallede güvenli spor/ oyun alanlarının bulunması katılımcıların hem aileleri hem de kendileri için rahatça ve özgürce oyun oynayabilecekleri, spor yapabilecekleri alanlara dönüştüğünden, kolaylaştırıcı unsurlardan birine dönüşmüş. Mahallede bu türden alanların varlığı ayrıca katılımcıların oyun oynarken kendi becerilerin keşfetmeleri, beden okuryazarlıklarının artması, akran ve arkadaşları ile keyifli vakit geçirmeleri ve spor yapabilmeleri için önemi bir imkan sağlamaktadır.

3.2.3.2.Aile Gibi Spor Kulübü

Katılımcıların bazıları için spor kulübü ailelerinin bir parçası gibiymiş. Spor kulüpleri katılımcıların özgürce hareket ettikleri, streslerini attıkları, birlik ve beraberlik anlamına geliyor ve hayatlarında son derece önemli bir yere sahipmiş. Hande gecekonduda büyümüş, mahallede güvenli spor/oyun alanları yokmuş, kömür deposu diye bilinen bir alanda oyun oynarlarmış. İlk başladığı spor kulübüyle ilgili çok da olumlu görüşlere sahip değil ancak ikinci kulübünün kendisine büyük destek olduğundan bahsediyor.

“İkinci kulübüm gayet açık bir destektir antrenman yapma açısından tesisi gayet yeterli. Hatta Ankara'nın en eski kulüplerinden en eski salonlarından birinde yaptık, köklü bir kulüp diyebilirim. Eski kelimesi şey uyandırmasın hani yıkık

dökük harabe değil, hayır, bütün ihtiyaçlarımızı karşılayabilecek durumda bir kulüptü, bütün ihtiyaçlarımızı da gayet gerekli ve yeterli seviyede karşılıyordu.”

Aşağıda katılımcıların adına mücadele ettikleri spor kulüplerine ilişkin düşünceleri kendi anlatımları ile verilmiştir:

Ayşe: *“Kesinlikle hayatımın bir parçasıydı. Onsuz bir eksik olurdum, tamamlanamazdım diye düşünüyorum.”*

Fatma: *“Benim için özgürlük demektir. İstedğim şeyi gidip özgürce yapabildiğim bir alan. Şu anda benim için ikinci bir ev gibi”.*

Zeynep: *“Kendimi kulüp içerisinde tüm stresimi atmış gibi hissediyordum.”*

Dilek: *“Birlik ve beraberliği temsil ediyordu, çünkü benim kulübüm aynı zamanda takımım olur.”*

Şahika: *“Arkadaş ilişkileri bakımdan ailem gibiydi diyebilirim.”*

Merve: *“Benim için spor kulübü aile demek.”*

Ferda: *“Spor kulübü sizin ileriye adım atmanız için merdiveni oluşturan ve merdiven düşmesin diye aşağıdan tutandır.”*

Şebnem: *“Spor kulübü bana spor için açılan kapının anahtarını simgeliyor. İlk başta spor kulübüne başlamasaydım, şimdi burada olmazdım.”*

Deniz: *“Birlik içinde en iyisi içinde oyun çıkarmaya çalışan gücün arkasında destek.”*

Özlem: “Önceden spor kulüpleri gitmem gereken bir yerd. Ama sonradan daha çok ailemi temsil ediyordu.”

Katılımcıların anlatımlarından da görüleceği üzere, sporcusuna değer veren, çatısı altında özgürlük hissi uyandıran, malzeme ve branşa yönelik sporcusunun ihtiyaçlarını karşılayan spor kulüplerini katılımcılar aileleri gibi görüyorlar, aileleri ile eş tutuyorlar. Katılımcıların kendilerini rahat, huzurlu ve değerli hissettikleri spor kulübü ortamları, katılımcıların spora devam etmelerinde kolaylaştırıcı bir başka unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

3.3.Sosyo-Ekolojik Model Bazında Deneyimlenen Engeller

Bu bölümde katılımcıların çocukluk ve ergenlik döneminde spora yönelme süreçlerinde deneyimledikleri bireysel, bireyler arası ve çevresel engelleyici etkenlere ilişkin bulgular verilmiştir. Sosyo-ekolojik Model Bazında elde edilen temalar ve alt temalar aşağıda Çizelge 3.5.’de verilmiştir.

Çizelge 3.5. Sosyo-ekolojik model bazında deneyimlenen engeller.

Sosyo-Ekolojik Model Bazında Engelleyici Etkenler	Temalar	Alt-Temalar
	Bireysel Engelleyici Etkenler	Maddi imkansızlıklar
	Bireyler Arası Engelleyici Etkenler	Sporla İlgilenmeyen/Negatif Etkiye Sahip Aileler
		Çevrenin Ön Yargısı/Etiketleme
	Çevresel Engelleyici Etkenler	Tesis Yetersizliği Okullarda Spor Salonu/ Ekipman Eksikliği Spor Kulüplerinin Nitelik Olarak Yetersizliği

3.3.1. Bireysel Engelleyici Etkenler

Yaş, cinsiyet, dış görünüş kaygısı gibi bireysel engelleyici etkenlere ek olarak ailenin ekonomik durumunun kötü olması veya gelecek korkusu da kızların deneyimlediği bireysel engellere örnek teşkil etmektedir. Katılımcıların ifadelerinden elde edilen kodlarla oluşturulan bireysel engelleyici etkenler temasının alt temaları Çizelge 3.6.'te görselleştirilmiştir.

Çizelge 3.6. Bireysel engelleyici etkenler temasının alt temalarına ilişkin bulgular.

Katılımcılar	Maddi İmkansızlıklar
Şebnem	✓
Damla	✓

Damla turnuvaya katılacağı bir dönemde spor kulübünün gerekli desteği sağlamaması sebebiyle ailesinden destek istemiş, bu turnuva kendisi için çok önemliymiş, hem kendini gösterebileceği hem de geleceğini planlayabileceği bir dönemdeymiş. Ancak babasının Damla'nın turnuvaya gidebilmesi için ayırdığı para, ailesinden birinin ihtiyacı için kullanılmış. Bu durum Damla için bir hayal kırıklığı yaratmış ve bir süre spora küsmüş: *"Maddi açıdan bıraktım sporu. Benim abim hapisteydi o dönem. İşte o da bazı sıkıntılar yaşamış koğuşunda. O da başka bir şehre geçmek istediği için belli bir para vermesi gerekiyor. O zaman da o para benim maça çıkacağım parayla aynı miktardaydı. Babam benim maç paramı ayarlamıştı. Abimin öyle olayı çıkınca, benim maç param ona gitti, ona gitti ve abim şehrini değiştirmeden o parayı harcadı. Ben ondan sonra küstüm yani bir ay falan devam ettim sonra bilmiyorum içimdeki heves kırıldı. Bir daha gitmedim sonra."* Şebnem ise turnuvaya gidecekleri bir dönemde ailesinin maddi bir sıkıntı yaşadığını, kulübün masrafları karşılamadığını, ailesinin de turnuva için gerekli ücreti karşılayamadığı için spora ara vermesi gereken bir dönem olduğunu ifade ediyor: *Maddi durumumuz iyi değildi o sıra, bireysel branşlarda maalesef kendimizin karşılaması gereken ücretleri karşılayamadığımız için bir süre spora devam edememiştik.*

3.3.2. Bireyler Arası Engelleyici Etkenler

Araştırmada bireyler arası engelleyici etkenler arasında sporla ilgilenmeyen /negatif etkiye sahip aile ve çevrenin ön yargısı/ etiketleme olarak 2 alt tema bulunmuştur. Katılımcılardan bazılarının ailelerinde cinsiyetçi bakış açının hakim olduğunu, yaptığı sporu kızına yakıştıramayan veya cinsiyetçi söylemlerde bulunan aileler olduğunu görülmektedir. Ayrıca ailelerin, özellikle annenin kıyafet veya spor yapma konusunda kızlar için engel teşkil ettikleri görülmüştür. Katılımcıların ifadelerinden elde edilen kodlarla oluşturulan bireyler arası engelleyici etkenler temasının alt temaları Çizelge 3.7.'da görselleştirilmiştir.

Çizelge 3.7. Bireyler arası engelleyici etkenler temasının alt temalarına ilişkin bulgular.

Katılımcılar	Sporla İlgilenmeyen/Negatif Etkiye Sahip Aile	Çevrenin Ön Yargısı/ Etiketleme
Ayşe	✓	
Fatma	✓	
Dilek	✓	
Şahika	✓	
Hülya		✓
Serpil		✓
Merve		✓
Ferda	✓	✓
Burcu	✓	✓
Özlem	✓	
Buket	✓	✓
Rengin	✓	
Doğa	✓	
Hande		✓
Damla	✓	✓

3.3.2.1. Sporla İlgilenmeyen /Negatif Etkiye Sahip Aile

Ailenin sporla ilgilenmemesi, spor yapmaktan hoşlanmaması, evde veya dışarıda sportif aktivitelerde bulunmamaları kızların spora katılmalarını da olumsuz yönde etkilemektedir. Bazı ebeveynler kızlarına spor bırakmaları konusunda baskı yapmışlardır. Katılımcıların bazıları ifadelerinde özellikle annelerinin sahip olduğu cinsiyetçi düşünceler yüzünden spor yaptıkları bazı dönemlerde sorunlar yaşadıklarından bahsetmişlerdir. Örneğin, Doğa'nın annesi spor yapmasını istememiş,

annesinin kızların spor yapması ile ilgili önyargısı olduğundan bahsediyor, bu sebeple kendisini hiç desteklememiş ve spora başladığı günden bu güne kadar hep aralarında sorun yaşanmış:

“Annem hiçbir zaman istemedi çünkü annemin biraz daha, dediğim gibi dogma düşünceleri var yani şu şekilde, kızların spor yapmasına karşı müthiş bir önyargısı var, bu özellikle doğruda var zaten. Ve bu benim annemin de yaşadığı ve büyüdüğü çevreyi de göz önüne alırsak, annemde de aynısı vardı. Ailesinden çok sert tepkiler alan bir kadın olduğu için aynı sert tepkiyi kızına da veriyordu, öyle bir ebeveyne sahibim o yüzden hiç hoşlanmadı ve zaten hiç desteklemedi de.”

Rengin de Doğa gibi annesinin olumsuz etkisi yüzünden birkaç sene spordan uzaklaşmak zorunda kaldığını, antrenmanlar ve yaptığı spor yüzünden evde kavgaların yaşandığını ve annesinin babasını olumsuz yönde etkilediğinden bahsediyor: *“Annem istemiyordu hatta bayağı bir katıydı işte, ben birkaç sene o yüzden uzaklaşmak zorunda kaldım.”*

Damla'nın ailesinde de spor yapan bireyler yok ama Damla'nın babası Damla'ya destek olmaya çalışırken annesi giydiği kıyafetlere ve yaptığı spor branşına karşı çıkmış. Ara ara annesi ile sorunlar yaşadığını ve annesinin babasını olumsuz yönde etkilemeye çalıştığından bahsediyor: *“Mesela ben ilk başladığımda şort giymiştim ama annemden onay almamıştım. Bunu mu giyip yapacaksın demişti, engel olmamıştı ama bunu mu giyiyorsun gerçekten diye şey yapıyordu.”* Ferda ise spora başladığı dönemde ailesi ile çok büyük zorluklar yaşadığından bahsediyor: *“Ailem... Antrenmana gitmeme izin vermezlerdi, zorla eve sokarlar hatta sırf antrenmana kaçıp gitmeyeyim diye harçlık vermezlerdi, antrenmanda çok kez açlıktan bayıldığımı bilirim. Bir dönem ailem yüzünden spora ara vermek zorunda kalmıştım. Evde tüm gün kavgalar oluyordu bu sebepten.*

Ayşe'nin ailesi sporu bırakmasını istemiş, *“benim iyiliği istiyorlardı”* diyor ama *“yine de baskı yaptılar”* diye de ekliyor: *“Morluklar, kas ağrıları veya küçük sakatlıklar yaşadığımda baktılar kötüye gidiyor, baskı yapmaya başladılar, bırakmamı*

istediler.” Fatma bir boksör, spora başladığı dönemlerde babasıyla TV’de boks maçları izlerlermiş, boksör olmak istediğini söylediğinde babasının cinsiyetçi bir dil kullanarak karşı çıktığından bahsediyor: *“En çok babamla boks maçı izlerdik babam spora karşı olmamasına rağmen boksör olmak istediğimde negatif tepki vererek “kızgın erkek gibi olursun, burnun kırılır, yüzün çirkinleşir” gibi tepkiler verdi...kavgacı olabileceğimi söylemişti.”* Dilek de spor ile ailesi arasında kalan katılımcılardan biri. Ailesi spora olumsuz bakıyormuş, spor ile hayatını kazanamayacağını, bir an önce yaptığı sporu bırakıp düzgün bir meslek sahibi olması için çalışması gerektiği konusunda baskı yaptıklarını hatırlıyor: *“Ailem beni en zorlayan şeyler arasındaydı. Geleceğime dair kaygıları dolayısıyla sürekli endişelendikleri için baskı hissederdim. Ailem maddi olarak çok destek olmuyordu. Manevi destek olarak ise nötrlerdi.”*

Şahika spor kelimesinin hiç geçmediği bir ailede büyümüş. Babasının destek olmadığını, hatta bırakmasını istediğini annesinin, babasından gizli Şahika’ya az da olsa maddi ve manevi destek olmaya çalıştığını anlatıyor:

“Evimizde sporla ilgili konuşmalar ben küçükken geçmezdi. O yüzden ailemin çok destek olduğunu söyleyemeyeceğim. Birlikte ne maçlara giderdik ne de izlerdik. Babam bu süreçte hiç destek olmadı, hatta bırakmamı bile istedi ama annem az da olsa beni hem manevi hem de maddi olarak destekledi.”

Burcu da Dilek’in ailesi ile yaşadığı sorunlara benzer sorunlar yaşamış, spor yaparak bir geleceği olmayacağını söylemişler, hobi olarak yapmasına izin vermişler ama Burcu sporda bir kariyer yapmak istediğinde babası sporu bırakmasını istemiş: *“Babam kendisi sporla ilgilenir fakat benim bir spora çok bağlanmamı istemezdi. Voleybol oynarken çok kendimi kaptırdığımda bırakmamı istemişti.”* Buket o zamanlar futbola gönlünü vermiş ancak ailesi bu spor branşının kadınlar için uygun olmadığını düşünen bir aile, bu sebeple evde sorunlar yaşadığından bahsediyor: *“Daha çok erkeklerin yaptığı bir spor dalı ile uğraştığım için kızarlardı bana, bırakmamı bana uygun bir branş seçmemi söylerlerdi.”*

Özlem'in ailesi maddi olarak hep destek olmuşlar, gelecek kaygısı yaşadıkları için bırakmasını istedikleri dönemler de olmuş. Özlem spora ağabeyinin kazandığı madalyaları kıskanarak başladığından bahsetmişti, ara ara annesinin negatif etkisi olduğunu ifade ediyor ancak babasının ağabeyi ile spordan bahsetmeyi tercih etmesi dikkat çekici bir durum, çünkü baba Özlemi geceleri buz pateni antrenmanına getiriyor ancak sporla ilgili konuşmaları oğlu ile yapmayı tercih ediyor. Buradan babanın buz pateni branşını bir spor olarak görmediği veya cinsiyetçi bir anlayışla sporun erkeklere özgü olduğu bakış açısına sahip olduğu çıkarımı yapılabilir. Özlem o günlerde hissettiklerini şöyle anlatıyor:

“Evde çok fazla sporla ilgili konuşmalar geçmezdi. Annem sporu çok sevmezdi babam ise abimle bu konuları konuşmayı tercih ederdi... şu an yaptığım spor annem için tam bir fiyasko. Çünkü onun deyişiyle “eve her gün dayak yiyip geliyorum”... Her antrenman öncesi annem “yine mi antrenman?, bu saatte antrenmana mı gideceksin?, ne zaman bırakacaksın?” gibi fiks cümleler söylerdi.”

3.3.2.2.Çevrenin Önyargısı /Etiketleme

Araştırma bulguları incelendiğinde katılımcıların bazılarının sosyal çevrelerindeki bireylerin, katılımcıların yaptıkları spor branşına ilişkin özellikle cinsiyetçi kelimeler kullanarak, sırf erkek oldukları için kadınlardan daha iyi olduklarını düşüncesine kapılıp, hem katılımcıya hem de yaptıkları spor branşına yönelik ön yargılı davrandıkları ve söylemler geliştirdikleri ortaya çıkmıştır. Katılımcıların çevrenin önyargısı ve etiketlemelerine ilişkin ifadelerine aşağıda yer verilmiştir:

Hülya: *“Arkadaşlarım yaptığım sporun erkek sporu olduğunu söylerlerdi. Bir yerimde morluk gördüklerinde bana göre olmadığını ısrarla söylerlerdi.”*

Serpil: *“Çevremde spora başlayan ilk kişi bendim. Erkek sporu yaptığımı söylüyorlardı.*

Merve: *“Erkek gibisin diye vurguladıkları oluyordu...Erkekler genellikle korkardı onları dövmemden.”*

Ferda: *“Erkek arkadaşlarımdan asla bir fikirleri olmamasına rağmen benden daha iyi olduğunu iddia edenler oldu.”*

Damla: *“Benim gittiğim lisede sınıfımda en az 10-15 kişi savunma sporu ile ilgileniyordu yani genelde erkekler güreş, MMA, Muay Tai o tarz şeylerle ilgili kick boksla da ilgileniyorlardı ama ben genelde hep şey alıyordum, ben kick boks yapıyorum dediğimde, işte hani bir kapaşalım, hani sen ben kadar yapamıyorsundur, hani böyle bir aşağılama durumuna giriyorlardı. Ama ben hiç böyle şey düşünmedim yani onların dediğinin bir önemi yok çünkü ben ne yaptığımı biliyordum. Hani, okula götürüp hani beraber maç yapmışlığımız da var, kendimi kanıtlamışlığım da var... Yani saçma bir tepki alıyordum açıkçası. “Sen yapamıyorsundur, ben daha iyi yapıyorumdur,” çünkü etrafımda yapan insanlar vardı. Hiç bilmeyenler de işte o sert bir spor, hatta bir amcadan şey de duyduğumu hatırlıyorum “işte kavgacısındır sen” falan. yani saçma tepkiler alıyordum genelde.”*

Hande: *“kendi deneyimlerimden de yola çıkacak olursam eğer, en başta toplumsal cinsiyet eşitsizliği var insanların bakış açıları kadın spor yapamaz kadının bu alanda ne işi var erkekler daha iyi gibi bir kıyaslama var. Ben de sürekli cinsiyetçi eleştirilere maruz kalıyordum”*

Buket: *“ Arkadaşlarım yaptığım sporun erkek sporu olduğunu düşünüyorlardı.”*

3.3.3. Çevresel Engelleyici Etkenler

Araştırmada çevresel engelleyici etkenler arasında spor tesislerinin yetersizliği, okullarda spor salonu/ ekipman eksikliği ve niteliksiz spor kulüpleri alt temaları bulunmaktadır. Katılımcıların ifadelerinden elde edilen kodlarla oluşturulan çevresel engelleyici etkenler temasının alt temaları Çizelge 3.8.'de görselleştirilmiştir.

Çizelge 3.8. Çevresel engelleyici etkenler temasının alt temalarına ilişkin bulgular.

Katılımcılar	Tesis Yetersizliği	Okullarda Spor Salonu/ Ekipman Eksikliği	Niteliksiz Spor Kulüpleri
Ayşe		✓	
Fatma	✓	✓	
Zeynep	✓	✓	
Dilek	✓	✓	
Belda			✓
Merve		✓	
Ferda		✓	
Burcu			✓
Özlem			✓
Doğa			
Hande	✓		✓
Damla	✓		

3.3.3.1. Tesis yetersizliği

Araştırmanın bulguları katılımcıların çocukluk ve ergenlik döneminde spora yönelik toplumsallaşma süreçlerinde yaşadıkları mahallelerde dışarıda oynamaları ve/veya bir spor tesisinde güvenli bir ortamda spor yapabilmeleri için yeterli tesis/ alan olmadığını göstermektedir. Çevrede ailelerin güvenle kızlarını gönderebilecekleri, kız çocuklarının oyun oynayarak, spor yaparak kendi sportif becerilerinin farkına varabilecekleri ortamların/tesislerin bulunmayışı, kızların spora yönelik toplumsallaşma süreçlerini engelleyen bir unsur olarak çıkmakta karşımıza. Hande bugün boksla ilgileniyor kendini elit sporcu olarak tanımlıyor. Gece konduda büyümüş, oyun oynayacak alanları yokmuş, bugünkü pozisyonuna gelebilmek için çok çabaladığını, o dönem imkanlar farklı olsa belki başka kızlar da hayatlarını spor yoluyla değiştirebilirlerdi diyor ve ekliyor:

“Biz gecekonduda oturuyorduk o zaman ...Genelde hani yolda çıkıp evin önünde işte oyunlar oynardık vesaire öyle spor yapılacak bir alan yoktu... Oturduğumuz evin arka tarafında kömür deposu denilen bir alan vardı, çok geniş bir alanda orada sadece hani bazı saatlerde yürüyüş yapan kadınlar oluyordu yani bisiklet falan sürerdik”

Zeynep ve Gül mahallelerinde kötü hava şartlarında spor yapabilecekleri alanlar olmadığını, mevcut alanların da uzak mesafede olduğunu ve bu alanlara gidemediklerini şu sözlerle ifade ediyorlar:

Zeynep: “Mahallemde kötü hava şartlarında spor yapabileceğim kapalı alanlar yoktu ama toplu taşımayla gidebileceğim yerler vardı. Annemin ya da babamın beni götürmesi gerekiyordu ve çalıştıkları içi bu mümkün olmuyordu.”

Gül: “ Hava şartları uygun olmadığında kapalı bir saha imkânım yoktu maalesef o yüzden hava kötü olduğu zaman bu tarz bir etkinlikte bulamıyordum.”

Fatma ve Dilek de çocukluk ve ergenlik dönemlerinde mahallelerinde yeterince tesis olmadığına işaret ediyorlar:

Dilek: “Yakında yoktu ama uzakta tesisler vardı. Oralara da gidemiyorduk”

Fatma: “Yakın civarlarda spor yapabileceğimiz alanlar yoktu, küçük yaşta olunca ev çevresinden uzaklaşamıyorduk. Genelde sokaklar ve bina önlerinde oynuyorduk.”

Damla'nın mahallesinde bir spor kulübü açılmış, kick boks eğitimi veriyormuş.

Damla babasına bu durumdan bahsetmiş ve kaydolmak istediğini söylemiş. Ancak sosyo-ekonomik açıdan düşük bir mahallede yaşadığı için, çevrede fazla tesis

olmadığını ve spor yapmak istediği için de mahallede açılan tek spor kulübüne gitmek zorunda kaldığını, belediyelerin mahallelerde daha fazla spor tesisleri açmaları gerektiğini söylüyor ve ekliyor: *Evimizin bir iki sokak ötesinde bir spor kulübü açılmıştı, kick boks. Mecburiyetten başladım. Mahallede sadece o spor kulübü vardı yani tekvando olsa tekvandoya başlayacaktım.*

3.3.3.2. Okullarda Spor Salonu/Ekipman Eksikliği

Araştırmanın bulgularına göre okullarda spor salonu, soyunma odası ve ekipman eksikliği spora yönelik toplumsallaşma sürecinde çevresel engelleyici etkenler arasındadır. Katılımcıların büyük bir bölümü ilkokul, ortaokul ve lise yıllarında okullarında spor salonu olmadığını, beden eğitimi dersine hazırlanırken zorluk çektiklerini, saha ve malzeme paylaşımı konusunda erkek öğrencilerle sıkıntı yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bu durum katılımcıların sportif faaliyetlerden ve beden eğitimi derslerinden alacakları faydanın önünde bir engel teşkil etmektedir. Katılımcıların gittiği okullardaki spor salonu, soyunma odası ve ekipman eksikliği ve spor ekipmanların bazen de cinsiyete göre paylaştırıldığına ilişkin anlatıları şu şekildedir:

Merve: *“Ortaokulda yoktu, asfalt zemin üzerinde voleybol futbol ve basketbol oynuyorduk.”*

Ferda: *“Hiç bir okulumda salon yoktu, bahçede islerdik dersi.”*

Ayşe: *“Spor salonu ortaokul ve ilkokulda yoktu ama lisede vardı.”*

Fatma: *“Spor salonu ve soyunması yoktu, sahalar vardı. Liseye kadar hep sınıfı soyunma odası olarak kullanırdım. Malzeme dağıtımı vesaire olmazdı topumuzu hep kendimiz götürürdük.”*

Zeynep: “Bazı malzemeler vardı ama hepimiz için değil, o yüzden sırayla oynardık. Kızlar futbol oynamak istediğinde saha sıkıntı olabiliyordu veya erkek arkadaşlar oynatmak istemiyorlardı.”

Ayşe: “Aynı malzeme birden fazla kişi tarafından isteniyorsa sıraya göre veriliyordu.”

Dilek: “Evde veya tuvaletlerde eşofmanlarımızı giyer öyle derslere girerdik.”

3.3.3.3. Spor Kulüplerinin Nitelik Olarak Yetersizliği

Araştırmanın bulgularına göre bazı katılımcılar devam ettikleri spor kulüplerinin nitelik ve malzeme ve destek konusunda yetersiz olduğuna ilişkin görüş beyan etmişlerdir. Hande bugün elit düzey bir boksör ve ilk devam ettiği spor kulübü konusunda şunları söylüyor:

Salonumuzda 2 tane torbamız, kendimiz imkânlarımızla aldığımız sağlık toplumuz ve birkaç adet dambıl vardı ancak yerler çok kaygandı ve antrenman yapmamız inanılmaz zordu... İhtiyacım olanı bir kenara bıraktım yapması gereken şeyleri dahi yapmadı bizim için, sporcularına gereken tesisi, geliri, ödeneği hiçbir zaman vermedi. Kendi cebimizden para verip, maçlarda da kalacağımız konaklayacağımız yeri bulduğumuzu biliyorum. Verdiği formalar çok basitti, bir sporcuya yakışacak ya da rahat edebileceği konforlu sağlayabileceği formalar değildi. Şampiyon olduk geldik, derece yaptık vesaire, ayağımıza giyeceğimiz ayakkabıyı, boksta ödül olarak gönderdikleri ya da işte armağan olarak gönderdikleri kesler bir sporcunun giyebileceği kalitede değildi. Aksine hani sakatlamaya sebep olabilecek bir kalitedeydi, giyemedim.”

Belda: “Spor kulübüm disiplinsizdi ve takımı hiç yönetemezlerdi. Sonrasında takım yavaş yavaş dağıldı.”

Burcu: “Ragbi kulübü kadınlarda hep yeni oyuncuların eklenmesi ve eskilerin bırakması sebebiyle ligde başarısız bir kulüptü.”

Sevgi: “Yani kulüp, belki hedefleri erkek takımıdır, o yüzden oraya yoğunlaşmış olabilir... mesela bize antrenman yaptırılmazdı, maça o şekilde çıkardık. O şekilde, hatta Konya’dan geliyorum ben, Konya’da oldu bu olay, Konya üçüncüsü olduk ama erkekler ilk maçlarında elendi. Mesela bizde daha çok önem verilseydi belki daha da iyi yerlere gelebilirdik.

3.4. Sosyo Ekolojik Model Bazında Deneyimlenen Engellerle Başa Çıkma Yöntemleri

Katılımcılara bireysel, bireyler arası ve çevresel engellerle karşılaştıklarında, bu engellerle nasıl başa çıktıkları sorulmuştur. Veriler analiz edildiğinde bireysel düzeyde engellerle başa çıkma yöntemlerine ilişkin bulguya rastlanamamıştır. Bireyler arası engellerle başa çıkma yöntemlerine ilişkin rol modelle özdeşleşme, içsel regülasyon, azim ve kararlılık, spor tutkusu ve kendini kanıtlama alt temalarına ulaşılmıştır. Araştırma bulguları arasında çevresel boyutta bir engel ve bu engelle başa çıkma yöntemine rastlanamamıştır. Katılımcıların ifadelerinden elde edilen kodlarla oluşturulan engellerle başa çıkma yöntemlerine ilişkin alt temalar Çizelge 3.9.’de görselleştirilmiştir.

Çizelge 3.9. Sosyo-ekolojik model bazında engellerle başa çıkma yöntemlerine ilişkin bulgular.

Sosyo-Ekolojik Model Bazında Deneyimlenen Engellerle Başa Çıkma Yöntemleri	Temalar	Alt Temalar
	Bireysel	X
	Bireyler Arası	Dışsal Motivasyon
		Rol Modelle Özdeşleşme
		İçsel Regülasyon
		Azim ve Kararlılık
		Spor Tutkusu
		Kendini Kanıtlama
	Çevresel	X

3.4.1. Bireyler Arası Boyutta Engellerle Başa Çıkma Yöntemleri

Araştırmada elde edilen bulgulardan bireyler arası boyutta engellerle başa çıkma yöntemleri arasında rol modelle özdeşleşme, içsel regülasyon, azim ve kararlılık, spor tutkusu, kendini kanıtlama ve dışsal motivasyon alt temalarına ulaşılmıştır. Katılımcıların ifadelerinden elde edilen kodlarla oluşturulan bireyler arası boyutta engellerle başa çıkma yöntemleri temasının alt temaları Çizelge 3.10.'da görselleştirilmiştir.

Çizelge 3.10. Bireyler arası boyutta engellerle başa çıkma temasının alt temalarına ilişkin bulgular.

Katılımcılar	Rol Modelle Özdeşleşme	İçsel Regülasyon	Azim ve Kararlılık	Spor Tutkusu	Kendini Kanıtlama	Dışsal Motivasyon
Ayşe	✓				✓	✓
Belda				✓		
Ferda			✓			
Gülşah						✓
Burcu						✓
Özlem						✓
Şahika			✓			
Sevgi					✓	
Hande			✓			
Damla		✓				
Suna		✓				

Ayşe, kendine İrem Yaman'ı rol model aldığından bahsediyor ve engeller karşısında da rol modelinin yaşadığı engellerden kendine pay çıkartarak, rol modelle özdeşleşerek yoluna devam ettiğini ifade ediyor.

Ayşe: “Her zaman onun yaşadıklarını düşünerek, vazgeçmeyerek yoluma devam etmek istiyorum.”

Katılımcılar bireyler arası boyutta karşılaştıkları engeller yüzünden çeşitli sebeplerle sporu bırakmak istedikleri zamanlar olduğunu ancak kendilerine inanmaları, spor sevgileri ve pes etmeyen kişilikleri sayesinde devam ettiklerini belirttiler. Çevreden gelen olumsuz yorumlar, sporu bırakmaları yolunda yapılan telkinleri önemsemeyip, kendilerine olan inançları ve çabaları ile engellerin üstesinden

geldiklerini ifade ettiler. Katılımcıların bireyler arası boyutta engellerle başa çıkma yöntemleri kendi anlatımları ile aşağıda verilmiştir:

Doğa: *“Ben mesela spor bilimlerine hazırlanırken bile sınava 2 ay kalmıştı ve annem hala bana başka bir bölüme geçti diyordu. Ben puanı düşük olan biriyim TYT puanı, YKS puanı ve bunu çalışarak dershaneye giderek hocalarımdan destek görerek belli bir yere kadar yükselttim ve bunu kısa bir zamanda yaptım. Bunu gören hocalarımda beni başka bir bölüme geçmek için ikna etmeye falan çalıştılar yani potansiyelin var daha iyi bir bölüme girebilirsiniz ama ben tutkularının peşinden gitmek istedim ve aynı zamanda hem annem değil hem de hocalarımla da çatıştığım zamanlar oldu bu şekilde. Hem okuldaki hem dershanedeki hocalarımla... onların önyargılarını kendi azmimle ve hırsımla yıktığımı düşünüyorum.”*

Şahika: *“Herkes tabi yorulduğunda bırakmak ister ama ben bırakmadım. Pes eden biri değilim kişiliğime ters... Ailemle mücadele ettim, vazgeçmedim. Önceden babam spor yapmamı çok istemezdi ama şu an üniversiteye geçmemle birlikte farklı beklentilere girdi. Kariyer odaklı düşünmeye başladılar.”*

Belda: *“Çok fazla oldu bırakmak istediğim ama spora olan tutkum bu düşüncayı engelledi.”*

Ayşe: *“İlk başta karşı çıkmışlardı.. Vücutuma zarar gelmesinden sık sık sakatlık yaşayacağımdan, tekvandoya başlamama sıcak bakmıyorlardı. Ama sonra bu sporla nefes aldığımı ve mutlu olduğumu görünce desteklediler. Sakatlanma korkularını ise kendimi kanıtlayarak gösterdim ve bu sporu yapabileceğimi onlara kanıtladım... Bırakmak yerine kendime dinlenme araları verdim. Özellikle YKS döneminde birazcık spora ara verdim. Çevrem derslerime odaklanmam konusunda baskı yapıyordu o dönemde ”*

Sevgi: “Erkekler ilk başta şeylerde böyle ön yargılardan kızlar futbol oynamaz der gibi, o yüzden pek almazlardı ondan sonra biz kızlarla kendimizi gösterdik oyunumuzla, sonra gördüler, takıma alıp, hani destek verdiler onlarda, basketbolda zaten aynı şekilde arkadaşlarla oynayışımızı görünce oynarlardı yani bizimle hadi siz de gelin oynayalım diye.”

Damla: “Annem sonrasında anlamaya başladı. Düşünüş tarzından dolayı böyle şeylere karşı çıkıyordu, daha böyle usturuplu giyinmemi istiyordu. Bense vazgeçmedim. Daha sonra annem bunun beni rahatsız ettiğini fark edip, bıraktı üstelemeyi, böyle şeyler söylemeyi, karışmayı.”

Hande: “kendim deneyimledim ve gördüm evet gayet çalışılırsa kadın erkek fark etmeksizin başarı elde edilebilir. Başarı elde etmek için erkek olmaya gerek yok kadın dediğimizde başarısız olacak diye bir düzen yok. Öncelikle aile yapısı aile düşünce yapısı değiştirilmeli, kadın spor yapamaz kadın başarılı olamaz mantığı kesinlikle yürütülmemeli.”

Suna: “Devam etmemde sevdiğim rol oynarken sevmediklerimin bu konuda beni etkilemelerine izin vermedim, onlar yüzünden spordan uzaklaşmamın kendime haksızlık olacağını düşündüm.”

Ferda: “Bir dönem ailem yüzünden spora ara vermek zorunda kalmıştım. Evde tüm gün kavgalar oluyordu bu sebepten, tam o anda sporun cidden benim için çok büyük bir anlamı olduğunu fark ettim. Bu yüzden ne olursa olsun her şeyi karşıma aldım ve devam ettim.”

Burcu: “Babam spora kendimi çok kaptırmamı istemiyordu en başından beri. Sonra ragbi gibi sert ve alışılmadık bir sporu yapmamı çok zor kabullendiği için yorumlarını da çok sorgulamıyordum.”

Katılımcılar aileden, yakın çevreden ve akranlardan gelen eleştiri ve baskılara karşı kendilerince her zaman bir yol bulduklarını ifade etmişlerdir. Bu yol bazen antrenörden gelen bir destek bazen de önce eleştiren sonra da destek olan akranlardan gelmiştir. Katılımcıların ifadeleri aşağıda verilmiştir:

Ayşe: *“Ne yazık ki bizim toplumumuzda sporu bir engel olarak gören bir kesim var. “Spora ayıracağın vakitleri derslerine ayır” sözlerini YKS dönemimde çok duydum. Bu yüzden dershaneye gittiğim o dönemde spora ara vermek zorunda kaldım. Devam etmemi ise en başta kendim sağladım daha sonra ailem ve antrenörlerim motivasyonum konusunda yardımcı oldular.”*

Özlem: *“Sporu bırakmak istedim. Eski antrenörümün cezaevine girmesiyle spora olan inancımı kaybettim. 2 yılın ardından eski voleybol antrenörümün emrivaki ile beni şu anki hocamın yanına göndermesiyle gerçek bir antrenör nasıl olur onu gördüm ve o hem bana çok inandı hem de kendime inanmamı sağladı.”*

Burcu: *“ Vazgeçmek istediğim oldu. Çoğu zaman devam etmemi sağlayan şey takımımın bana güveni ve desteği olmuştur.”*

Gülşah flag footballla ilgileniyor ve erkek arkadaşlarının ilk başlarda yaptığı sporu garipsediğini ancak bir süre sonra kendisine saygı duyup desteklemeye başladıklarından bahsetmiştir. Gülşah çevresinden gelen olumsuz tepkilere, yaptığı işe saygı duyarak ve devam ederek yanıt vermiş ve bu davranışı ile çevresindekilerin de bakış açısını değiştirmeyi başarmıştır.

Gülşah: *“Yaptığım sporu garipseyen birçok erkek arkadaşım oldu ama idmanlarımı ve maçlarımı izlediklerinde saygı duyup, beni desteklemeye başladılar. Çok sert bir spor olduğunu düşünüyorlardı ama bir süre sonra onlar da bu branşlara katıldılar.”*

4. TARTIŞMA

Bu araştırmada lisanslı faal kadın sporcuların çocukluk ve ergenlik döneminde spora yönelik toplumsallaşma süreçlerinde deneyimledikleri bireysel, bireyler arası ve çevresel kolaylaştırıcı ve engelleyici etkenler ve bu engellerle başa çıkma yöntemleri araştırılmıştır. Elde edilen bulgular katılımcıların çocukluk ve ergenlik döneminde spora yönelik toplumsallaşma süreçlerinin, toplumsal cinsiyet normlarının dikte ettiği kültürel ve çevresel bağlamdan bağımsız ele alınamayacağını, bireyler arası ve çevresel etkenler boyutunda da toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının katılımcılar üzerinde olumsuz bir etkisi olduğunu göstermiştir. Bireysel boyutta ise katılımcıların karakter özelliklerinin spora yönelme ve spor branşı seçiminde önemli olduğu görülmüştür. Bu bölümde araştırmada elde edilen bulgular her bir araştırma alt soru başlığı ile birlikte verilecektir.

Sosyo-ekolojik model bazında kolaylaştırıcılar analiz edildiğinde bireysel kolaylaştırıcı etkenler ana teması altında 5 alt tema bulunmuştur. Katılımcıların spora yönelik toplumsallaşma süreçlerinde deneyimledikleri kolaylaştırıcı etkenler sırasıyla (1) rol model alma/özenme, hayranlık, (2) mutluluk, (3) öz beceri/sportif beceri, (4) güçlenme hissi ve (5) sporla ilgili hedeflerdir. Katılımcılar arasında kendilerine bir sporcu veya ailesinden veya yakın çevresinden bir kişiyi rol model olarak spora başlayanlar bulunmaktadır ve bu bulgu alan yazındaki mevcut çalışmalarla paralellik göstermektedir (Elliot ve ark., 2020; Meier, 2015 ve Vescio ve ark. 2005). Katılımcılardan bazıları hareket etmeyi sevdikleri, sporda kendilerini buldukları için spora başladıklarını ve devam ettiklerini belirtmişlerdir. Ronkainen ve ark. (2019) yaşları 17-18 arasında 10 kadın 8 erkek sporcu ile yaptıkları çalışmada, katılımcıların elit sporcuları ve aile bireylerini rol model aldıkları görülmüştür. Alan yazında yapılan çalışmalar kızların kendi sportif yeteneklerinin farkına varmalarının, spora başlama ve devam etme noktasında belirleyici olduğunu ortaya koymaktadır (Casey ve ark., 2009; Corr ve ark. 2019, Elliot ve ark., 2020 ve Öztürk ve Koca, 2017). Kadınların ve kız çocuklarının spora katılımlarına ilişkin yapılan çalışmalar aktif bir şekilde spor yapan kadın ve kız çocuklarının zaman içinde sportif beceri, bağımsız

hareket edebilme yeteneği, kendine güven ve kendi bedenleri ve hayatları üzerinde kontrol hissi kazanarak güçlendiklerini ortaya koymaktadır (Elliot ve ark., 2020; Lim ve Dixon, 2018 ve Öztürk ve Koca, 2017). Araştırmamda ortaya çıkan bir başka bulgu ise katılımcıların bazılarının kendilerine sporla ilgili hedefler belirlemeleri spora devam etmelerinde önemli bir rol oynadığıdır. Bulgularım alan yazında yapılan çalışmalarla benzerlik göstermektedir.

Bireyler arası kolaylaştırıcı etkenler ana temasında 4 alt tema bulunmuştur. Bunlar sırasıyla (1) aile ve yakın akrabaların teşviki/desteği, (2) yol açan beden eğitimi öğretmeni ve antrenörler, (3) hem destek hem de aktif akranlar ve (4) ailenin sporla ilişkisidir. Bulgularım aile ve yakın akrabaların teşvik ve desteğinin kız çocuklarının spora yönelme süreçlerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu ortaya koymuştur. Öztürk ve Koca (2017) çalışmalarında aile bireylerinin kızların spora yönelmelerinde önemli bir unsur olduğunu bulmuşlardır. Ateş (2016) çalışmasında katılımcıların algıladıkları toplumsal desteğin içsel ve dışsal motivasyonlarını olumlu yönde etkilediğini bulmuştur. Koçak (2014) elit voleybolcularla yaptığı çalışmada elit voleybolcuların bu branşına yönelmelerinde beden eğitimi öğretmenlerinin önemli bir role sahip olduğunu bulmuştur. Şimşek ve Gökdemir (2006) atletizm branşına yönelen sporcu öğrencilerin yönelme nedenlerini inceledikleri çalışmada öğrencileri atletizme yönlendirenler arasında ilk sırada beden eğitimi öğretmenlerinin geldiğini bulmuşlardır. Araştırmamda bazı katılımcılar beden eğitimi öğretmenlerinin ve aile ve yakın çevrelerinin kendilerini spora teşvik ettiklerini ifade etmişlerdir. Alan yazına baktığımızda Yıldırım ve ark. (2019) yılında 185 kişiyle yaptıkları araştırma beden eğitimi öğretmenin ve ailenin desteği ön plana çıkmıştır ve araştırmamın bulgularını desteklemektedir. Akranların desteğinin kızların spora yönelmelerinde ve tutunmalarında önemli bir yeri olduğunu gösteren çalışmalar bulunmaktadır (Casey ve ark., 2009; Eime ve ark., 2010 ve Jago ve ark. 2009). Elliot ve ark. (2020) çalışmalarında okul ve kulüp ortamında akranların ve antrenörlerin kızların spora yönelik motivasyon, ilgi ve davranış geliştirmelerinde önemli olduğunu bulmuşlardır. Miller ve Levy (1996) ebeveynlerin özellikle de annenin sporda rol model olduğu ailelerin kızlarının spora yöneldiklerini belirtmişlerdir. Öztürk ve Koca (2017) ailede geçmişte spor yapmış veya hala spor yapan bireylerin olmasının, kızların toplumsal

desteği hissetmelerinde ve devam etmelerinde önemli olduğunu belirtmişlerdir. Yüksel'in (2019) 1000 kişi ile yaptığı çalışmada sporla ilgilenen ailelerin çocuklarını spora yönlendirme eğilimlerinin daha fazla olduğunu ortaya çıkmıştır. Bu çalışmada spora yönelmede annenin rolünün yanı sıra baba ve yakın akrabaların da rolünün olduğu görülmüştür.

Çevresel kolaylaştırıcı etkenler ana temasında 3 alt tema bulunmuştur. Bunlar sırasıyla (1) okullarda bulunan spor alanları ve ekipmanlar, (2) mahallede güvenli spor alanlarının varlığı ve (3) aile gibi spor kulübüdür. Okullarda bulunan spor alanları ve ekipmanlar kızların spora ilgi duymaları ve kendi sportif becerilerini keşfetmeleri ve spor yapmaya başlamaları için en uygun alanlardır. Öztürk ve Koca (2017) okulların sunduğu spor olanaklarının ve okulda spor takımlarının olmasının kızların spora yönelik ilgilerinin oluşmasında ve spora devam etmelerinde önemli bir etken olduğunu bulmuşlardır. Kız ocukların yaşadığı mahallede spor yapabileceği güvenli alanlar bulunması, hem kızların rahat ve güvenli bir şekilde spor yapmaları hem de ailelerinin kız çocuklarını güvenlik endişesi duymadan gönderebilecekleri ortamların oluşmasına yardımcı olur (Corr ve ark., 2019; Martins ve ark., 2015 ve ztrk ve Koca, 2017). Bu güvenli ortamlar kızların spora yönelmede ve devam etmelerinde önemli bir rol oynamaktadır. Casey ve ark., (2017) 7. sınıf ve 11. sınıfta okuyan 440 kız ğrenci ile yaptıkları çalışmada, spor kulüplerinin ortamının, antrenman saatlerinin ve antrenörlerin deneyim ve becerilerinin kızlar üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğunu belirtmişlerdir. Araştırmamda katılımcılardan bazıları spora yönelik toplumsallaşma sürecinde spor kulüplerini aile gibi gördüklerini, spor kulübünün kendilerini desteklediklerini ve kulüp ortamında yeni arkadaşlıklar kurduklarını belirtmişlerdir.

Sosyo-ekolojik model bazında engelleyici etkenler analiz edildiğinde bireysel engelleyiciler ana teması altında maddi yetersizliklerin spora yönelmede olumsuz bir etken olduğu görülmüştür.

Bireyler arası engelleyici etkenler ana temasında 2 alt tema bulunmuştur. Bunlar sırasıyla (1) Sporla ilgilenmeyen/ negatif etkiye sahip aile ve (2) vrenin n yargısı/

etiketleme şeklindedir. Araştırmamda ortaya çıkan bulgular kadın sporculardan bazılarının yaptıkları spor branşının cinsiyetlerine uygun olmadığına dair çevreden baskı gördüklerini ve bazen ailelerinin ve arkadaşlarının olumsuz yorumlarına maruz kaldıklarını ortaya koymuştur. Ailelerin benimsediği toplumsal cinsiyet kalıp yargıları yüzünden bazı spor branşlarının kızlarına uygun olmadığını, bazı katılımcıların annelerinin, bazılarının ise babalarının spora katılımlarını olumsuz yönde etkiledikleri görülmektedir. Narin ve ark. (2022) 7 kadın sporcu ile yaptıkları nitel çalışmada spora yönelme sürecinde ailelerinin engellemelerine yönelik benzer bulgulara ulaşmışlardır. Öztürk ve Koca (2017) çalışmalarında ailenin spor yapmak isteyen kızlar üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olabileceğini ve sporun cinsiyetlendirilmesi sebebiyle ailenin kızlarını kendileri için uygun buldukları branşa yönlendirmek istediklerini bulmuşlardır. Koca (2006) ailelerin erkek çocukların spora yönelmelerini teşvik ettiklerini ancak kız çocuklarının ailenin erkeğe özgü olarak gördüğü rekabete dayalı kuvvet gerektiren sporlara yönelmelerini istemediğini ileri sürmüştür. Cooky ve ark., (2016) aile ve yakın çevrenin spora yönelik olumsuz tavırlarının genç kızların spora yönelmeleri önünde bir engel olabildiğini ortaya koymuşlardır. Elliot ve ark. (2020) çalışmalarında okul ortamlarında kızların “erkek sporu” olarak görülen spor branşları ile ilgilendiklerinde, aşağılayıcı, alaycı veya hegemonik yorumlara maruz kaldıklarını bulmuşlardır. Araştırmamda ortaya çıkan bulgular katılımcıların spora yönelik toplumsallaşma süreçlerinde hegemonik veya alaycı yorumlara maruz kaldıklarını ortaya koymuştur. Ayrıca bulgularım Elliot ve ark., (2020) Narin ve ark., (2022), Öztürk ve Koca (2017) ve Cooky ve ark., (2016) tarafından yapılan çalışmalar ile paralellik göstermektedir.

Çevresel engelleyici etkenler ana temasında 3 alt tema bulunmuştur. Bunlar sırasıyla (1) tesis yetersizliği , (2) okullarda spor salonu/ekipman eksikliği ve (3) spor kulüplerinin nitelik olarak yetersizliğidir. Alan yazındaki çalışmalar mahallede tesislerin azlığı, mevcut spor kulüplerinin nitelik olarak yetersizliği ve okullardaki spor salonu ve ekipman eksikliği kızların spora yönelmelerinde ve devam etmelerinde önemli faktörler olarak arasında gösterilmiştir (Casey ve ark., 2009; Eime ve ark., 2010 ve Humbert ve ark., 2008).

Araştırma verilerinde bireysel ve çevresel düzeyde engellerle başa çıkma yöntemlerine ilişkin her bir bulguya rastlanmamıştır. Bireyler arası düzeyde karşılaştıkları engellerle başa çıkma yöntemleri ise katılımcılara göre farklılık göstermektedir. Ancak en belirgin olarak katılımcıların kendilerine inanmaları, gelen eleştirileri içselleştirmemeleri, çevreden gelen motivasyon, rol modelleri örnek alma, takım desteği, kararlılık göstermeleri, ve spora olan tutkuları spora devam etmelerinde önemli bir rol oynamıştır. Araştırmada bazı katılımcıların yaptıkları spor branşının aileleri ve çevreleri tarafından erkeğe özgü görüldüğü için engellemelere maruz kaldıkları ortaya çıkmıştır. Krane ve ark., (2014) kızların cinsiyetleri yüzünden engellendikleri durumlarda güçlü arkadaşlıkların ve toplumsal desteğin “güvenli alanlar” oluşturması durumunda, cinsiyetçi kalıplara dayalı engellerle nasıl başa çıkabileceklerini deneyimleyip, bu engellerle başa çıkma yöntemlerini bulabileceklerini ileri sürmektedirler. Narin ve ark. (2022) kadın sporcuların aile bireyleri ya da çevreleri tarafından engellendikçe veya baskıya maruz kaldıkça veya yaptıkları spor branşı kendilerine yakıştırılmadığında, sporcuların başarı elde ettikçe, bu söylemlerin artık duyulmadığını ifade etmişlerdir. Bu çalışmada da kadın sporcular ailelerinin, akran grubunun ve hatta çevrenin baskıcı ve engelleyici tavırlarına ve cinsiyetçi söylemlerine maruz kalmışlar ancak spora olan tutkuları, pes etmeyen kararlı kişilikleri veya önemsedikleri kişilerden aldıkları motivasyonla sporu bırakmamış, engellerin üzerine gitmişler ve başarı elde ettikçe olumsuz görüş ve söylemlerin azaldığını, hatta bittiğini ifade etmişlerdir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada lisanslı faal kadın sporcuların çocukluk ve ergenlik döneminde spora yönelik toplumsallaşma süreçlerinde deneyimledikleri bireysel, bireyler arası ve çevresel kolaylaştırıcı ve engelleyici etkenler ve bu engellerle başa çıkma yöntemleri feminist paradigmadan, toplumsal cinsiyet lensiyle araştırılmıştır. Kadınların ve kız çocuklarının spora katılmaları ve güçlenmeleri, hükümetlerin ve spor organizasyonların ajandalarının üst sıralarında yer aldığından (Eime ve ark., 2016, BM Kadın Birimi Türkiye Ofisi, 2021), kadınları ve kız çocuklarını spora özendirmek/yönlendirmek ve sporun içinde tutmak için gerekli araştırmaların yapılması ve çözümler üretilmesi gerekmektedir.

Araştırma sonucunda ortaya çıkan bulgular, kadınların spora yönelik toplumsallaşma süreçlerine ilişkin deneyimlerini anlayabilmek için, çok kapsamlı ve geniş pencereden bakma gerekliliğini ortaya koymuştur. Bu araştırmadan elde edilen bulgular bireysel, bireylerarası ve çevresel düzeyde algılanan kolaylaştırıcılar ve engellerin ve engellerle başa çıkma yöntemlerinin aslında her katılımcı için aynı olmadığını, katılımcıların farklı düzeylerde kolaylaştırıcılar ve engellerle karşılaştıkları ve bu engellerle başa çıkma yöntemlerinin farklı olduğu söylenebilir. Araştırmada toplumsal cinsiyet kalıp yargılarından dolayı yaptığı sporla ilgili negatif eleştirilere maruz kalan, yaptığı spor branşının kendisine uygun olmadığı söylenen kadın sporcular vardır ancak bu kadın sporcular kararlı duruşları ve pes etmeyen karakter yapılarıyla yapmak istedikleri spor branşında ısrar ederek, kendilerine yöneltilen eleştiri veya baskılarla mücadele etme yolunu seçmişlerdir. Büyük resimden baktığımızda araştırma kamu kurumlarına özellikle kızlar yönünde pozitif ayrımcılık yaratacak, güvenli sportif olanaklar sunmaları yönünde bir sonuç ortaya koymuştur.

Katılımcılardan bazıları spora yönelme süreçlerinde kendilerine bir rol model seçerek, bu baba/anne veya bir erkek ya da kadın sporcu olabilir, bu kişinin spor hayatını, kişiliğini ve sportif başarılarını takip edip, onlar gibi olmak istedikleri

belirlenmiştir. Sporu hayatının merkezine alan kızlar sporla ilgili hedefler belirlemişler ve bu hedeflere ulaşabilmek için spora devam ettikleri görülmüştür. Öz beceri/sportif beceri algısı yüksek olan kızların en az 2 spor branşı denedikleri, sonrasında kendi karakterlerine ve sportif becerilerine uygun spor branşlarında karar kıldıkları anlaşılmıştır. Spor fiziksel güçlenmenin yanında mental güçlenmeyi de beraberinde getirdiğinden, katılımcılardan bazıları hayatlarında karşılaştıkları olumsuzluklar karşısında güçlenebilmek için spora yöneldiklerini belirtmişlerdir. Spor yaparken duydukları heyecan ve mutluluk kızların spora yönelmeleri ve devam etmelerinde belirleyici bir etkene dönüşmüştür. Katılımcıların büyük bir bölümü sporla aile üyelerinden birinin teşviki ile tanışmışlardır. Bir kısmı ise içsel motivasyonlarını takip etmişler ve enerjilerini atabilmek için spora yönelmişlerdir. Katılımcılardan bazıları spora başladıkları ilk andan itibaren çeşitli spor branşlarını denemişler ve kendi karakterlerine ve becerilerine uygun olduğunu düşündükleri spor branşında karar kılmışlardır. Anlatımlarından katılımcıların kendi hayatlarının kontrolünün ellerinde olmasını isteyen bireyler oldukları söylenebilir. Spor yapmalarına engel teşkil eden durumlarda mücadele yolunu seçmişler ve kendi yapmak istedikleri spor branşında dirayet göstermişlerdir.

Spor yapmaya hevesli veya sportif becerisi yüksek kızların aile ve sosyal çevrenin desteğini aldıklarında spora daha fazla tutundukları görülmüştür. Ailenin kızlarına verdiği duygusal destek, maddi destek ve ulaşım desteği, kızların spora devam etmelerinde önemli bir kolaylaştırıcı olarak karşımıza çıkmaktadır. Spor yapmak isteyen ve sportif becerisi olan kızları fark ederek, onları istedikleri branşlara yönlendiren beden eğitimi öğretmenleri de bu kızların spora yönelmelerinde son derece önemli bir unsurdur. Ayrıca antrenörler bu kızların hayatında çok önemli bir yere sahipler, kararlı ve sporcusuna inanan antrenörlerle çalıştıklarında kendilerini başarılı gördükleri ve antrenörlerine ve yaptıkları spora daha fazla bağlandıkları görülmüştür. Bir başka kolaylaştırıcı ise hem destek hem de aktif olan akranlardır. Okulda ve çevresinde spor yapan bireylerin bulunması, kızların sporun içine daha fazla girmelerine, arkadaşlarıyla birlikte hem spor yapıp hem de eğlenceli vakit geçirmelerini sağlamaktadır. Böylece sporcu kızların diğer spor yapan arkadaşları ile geçirdikleri zaman ve paylaşımları artmaktadır. Ailenin sporla olan ilişkisi, sporla

ilgilenmesi ve spor yapması, kızların spor alanına girişini kolaylaştırmaktadır. İlgili ebeveyn(ler) kızlarını kendileri yönlendirirken, spor yapmayan ebeveyn(ler) kızları ile birlikte TV’de maç izleyip, yaptığı sporla örnek olup, spordan bahsederek kızlarının spora yönelme süreçlerini kolaylaştırmaktadırlar. Katılımcıların spora ilişkin hedefler, engellerle karşılaşsalar bile spora devam etme azmini her daim canlı tutmuştur ve spor yoluyla geleceklerini çizebilmek için bir fırsat vermiştir.

Mahallede bulunan güvenli spor alanlarının varlığı kızların sokakta veya spor alanlarında güvenle oynamaları için önemli kolaylaştırıcılardan biri olduğu ortaya çıkmıştır. Sokakta veya spor alanlarında oyunlar oynarken veya spor yaparak sportif becerilerinin farkına varan kızların, hem mutlu olup hem de güvenli bir şekilde spor yaptıkları ayrıca ulaşım sorunu olmadan kendi mahallelerinde spor yapabildikleri görülmüştür. Katılımcılar arasında mahallede bulunan veya başka bir semtte gittikleri spor kulübünü ailesi olarak tanımlayanlar vardır. Spor kulüplerinde deşarj olduklarını, kulübe giderken heyecanlandıklarını, kulübün kendileri için aile anlamına geldiğini belirtmişlerdir.

Ailede sporla ilgilenmeyen bireylerin varlığı / ailenin negatif etkisi katılımcıların spora yönelik toplumsallaşma süreçlerinde olumsuz bir etki yaratmasına rağmen, kızların kararlı tutumları, spor tutkuları ve devam etme istekleri ailelerin kurduğu baskıyı azaltarak, kızlara alan açmıştır. Bazı ailelerde sporla ilgilenmeyen bireyler kızların spor yapmaya başlamasından sonra, spora yönelmişler ve birlikte paylaşımları artmıştır. Bazı aileler negatif yorumları ile kız sporcuların moralini bozup, spordan soğutmaya çalışırken, kız sporcular kararlılık göstererek devam etme kararı almışlardır.

Çevrede spor tesislerinin olmayışı, mahallede güvenli alanların olmayışı ve spor kulüplerinin niteliksiz yapısı kızların spora yönelmelerinde bir engel teşkil etmektedir. Kızlar güvenli alanlarda, rahat ulaşabilecekleri yürüme mesafesinde, tesis ve ekipman olarak donanımlı alanlarda spor yapmayı talep ediyorlar, böylece ailelerinden ulaşım için destek beklemek zorunda kalmadan spor yapabilir.

Spor toplumsal değişim/dönüşüm ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması sağlıklı bir araç olarak kullanılabilir. Özellikle çocukluk ve ergenlik döneminin spora başlamada önemli bir evre olduğu dikkate alındığında, (1) bu dönemde kız çocuklarının spora yönelik ilgilerini çekebilecek/artırabilecek spor programları tasarlanabilir/ düzenlenebilir, (2) kız çocuklarının spor ve fiziksel aktiviteye katılımları önündeki bireysel, bireyler arası ve çevresel kolaylaştırıcı etkenler belirlenip, engelleyici etkenlerin azaltılmasına/ ortadan kaldırılmasına yönelik adımlar atılabilir, (3) bilgilendirici kamu spotları, eğitim materyalleri ve seminerler yoluyla ebeveynler/aileler sporun ve fiziksel aktiviteye katılımın bireyler üzerindeki olumlu etkilerine dair bilgilendirilebilir, (4) beden eğitimi öğretmenleri hizmet içi eğitimler yoluyla toplumsal cinsiyet eşitsizliği konusunda bilgilendirilebilirler ve ayrıca beden eğitimi derslerinde fiziksel aktiviteyi destekleyecek uygulamalar yapabilir, yetenekli kız çocuklarını tespit ederek onları spora yönlendirebilirler, (5) okullarda ve mahallelerde kızların spor yapabilecekleri erişilebilir, nitelik ve nicelik açısından yeterli ücretsiz ve güvenli spor tesisleri açılabilir, spor programları düzenlenebilir, antrenman saatleri düzenlenebilir (6) toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamaya yönelik tüm spor branşlarında ve meslek gruplarında kadınları merkeze alan kamu spotları, eğitim materyalleri hazırlanabilir, seminerler düzenlenebilir, (7) yazılı ve görsel basında kadın sporculara daha fazla yer verilebilir, cinsiyete duyarlı dil kullanımına yönelik kamu spotları, çalıştaylar düzenlenebilir, mevcut rehberler kullanılabilir (8) okullarda beden eğitimi derslerinin içeriği kız çocuklarını fiziksel aktivite ve spora özendirecek/yönlendirecek şekilde düzenlenebilir; malzeme, spor salonu ve soyunma odaları gibi eksikler giderilebilir, (9) Milli Eğitim Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı, spor yöneticileri, beden eğitimi öğretmenleri, sporcular daha fazla kadını ve kız çocuğunu spora teşvik edecek uygulamaları hayata geçirerek zihinsel değişim/dönüşümün bir parçası olabilirler. Bu öneriler sadece belirli bir grubun çabası ile bugünden yarına gerçekleşebilecek öneriler değiller, bu sebeple toplumun her kesiminin ve siyasi otoritelerin birlikte çalışıp, toplumda zihinsel dönüşümü gerçekleştirmeye yönelik adımların atılması ile hayata geçirilebilir.

Kız çocuklarının spora yönelme süreçlerinde ailelerin desteği önemli olduğundan, bu konuda ailelere yönelik yazılı ve görsel medyada kadın sporculara daha fazla yer verilerek, kadın sporcu bilincinin ailelerde/toplumda oluşmasına

yardımcı olunabilir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği döngüsünün kırılması için ailelerin çocuklarını spora yöneltirken kız ve erkek çocukları arasında ayrım yapmamaları ve spor branşlarını erkek veya kadına uygun diye cinsiyetlendirmemeleri amacıyla yazılı ve görsel basında bu konu ile ilgili kamu spotları yayınlanabilir, kadın sporculara daha fazla yer ayrılabilir ve kadınların istediklerinde her şeyi yapabilecek güce sahip olduklarına ilişkin vurgu yapılabilir. Milli Eğitim Bakanlığı çeşitli eğitim seminerleri ile okullarda beden eğitimi öğretmenlerini sportif becerileri olan, spor yapmak isteyen kızları tespit etmeleri ve spora yönlendirmeleri konusunda hizmet içi eğitimler yoluyla bilgilendirme yapabilir. Ayrıca okullarda beden eğitimi öğretmenleri tarafından ailelere spora katılımın kız çocukları açısından faydalarının anlatıldığı bilgilendirici seminerler düzenlenebilir. Gençlik ve Spor Bakanlığı ve belediyeler, mahallelerde kızların güvenli bir şekilde gideceği ve kullanabileceği güvenli spor tesisleri, parklar ve spor alanları açma konusunda inisiyatif almalıdırlar.

ÖZET

Kız Çocuklarının Spora Yönelik Toplumsallaşma Süreçleri

Nitel araştırma yaklaşımı ile hazırlanan ve durum çalışması olarak desenlenen bu tezin amacı, lisanslı faal kadın sporcuların çocukluk ve ergenlik döneminde spora yönelik toplumsallaşma süreçlerine etki eden kolaylaştırıcı ve engel teşkil eden bireysel, bireylerarası ve çevresel etkenleri araştırmak ve karşılaştıkları engellerle başa çıkma yöntemlerini kadınların penceresinden retrospektif bir bakış açısı feminist paradigmadan, toplumsal cinsiyet lensinden ortaya koymaktır. Bu bağlamda araştırmaya, Ankara ilinde ikamet eden, yaşları 18-29 arasında değişen, en az 2 yıllık sporcu lisansına sahip, bireysel ya da takım spor yapan 29 lisanslı lisanslı faal kadın sporcu katılmıştır. Bireysel, bireylerarası ve çevresel kolaylaştırıcıları ve engelleri araştırmak amacıyla Sosyo-Ekolojik Model (SEM) kullanılmıştır. Araştırma grubu “Amaçlı Örneklem Yöntemlerinden Ölçüt Örneklem ile belirlenmiştir. Veri toplama aracı olarak “Kişisel Bilgi Formu” ve “Yarı Yapılandırılmış Açık Uçlu Görüşme Formu” kullanılmıştır. Veriler yüz yüze yapılan görüşmeler, internet tabanlı Zoom Uygulaması ve e-posta yoluyla gönderilen açık uçlu sorular vasıtası ile elde edilmiştir. Veriler içerik analizi ile analiz edilmiş ve SEM’in bireysel, bireylerarası ve çevresel alt boyutlarına uygun olarak değerlendirilmiştir. Araştırma bulgularına göre kızların spora yönelik toplumsallaşma süreçlerinde bireysel, bireylerarası ve çevresel kolaylaştırıcı ve engelleyici etkenler ve bu engelleyicilerle başa çıkma yöntemleri çok boyutludur. Bireysel boyutta kolaylaştırıcı etkenler rol model alma/özenme, mutluluk, öz beceri/sportif beceri algısı, güçlenme hissi ve sporla ilgili hedeflerdir. Bireyler arası kolaylaştırıcı etkenler aile ve yakın akrabaların teşviki/desteği, yol açan beden eğitimi öğretmeni ve antrenörler, hem destek hem de aktif akranlar ve ailenin sporla ilişkisi olarak bulunmuştur. Çevresel kolaylaştırıcı etkenler arasında ise mahallede güvenli spor alanlarının varlığı ve aile gibi spor kulübü bulgularına ulaşılmıştır. Bireysel engelleyici etkenler boyutunda maddi imkansızlıklar, bireyler arası engelleyici etkenler boyutunda sporla ilgilenmeyen/negatif etkiye sahip aileler ve çevrenin ön yargısı/etiketleme bulgularına ulaşılmıştır. Çevresel engelleyici etkenler boyutunda ise tesis yetersizliği, okullarda spor salonu/ekipman eksikliği ve spor kulüplerinin nitelik olarak yetersizliği bulguları ortaya çıkmıştır. Engeller başa çıkma boyutunda bireysel ve çevresel boyutta bulguya rastlanamamıştır. Bireyler arası engellerle başa çıkma yöntemleri boyutunda dışsal motivasyon, rol modelle özdeşleşme, içsel regülasyon, azim ve kararlılık, spor tutkusu ve kendini kanıtlama bulgularına erişilmiştir. Kızlar spora yönelirken kendi kişisel özellikleri ve karakterleri, yakın çevreleri, beden eğitimi öğretmenleri, antrenörleri, spor kulüpleri, yaşadıkları mahalle ve ailenin kültürel değerlerinin ve sporla ilişkisinin önemli olduğu, engellerle başa çıkma boyutunda ise kızların kendilerine olan inançlarının, kararlılıklarının ve pes etmeyen karakter yapılarının ön plana çıktığı görülmüştür.

Anahtar Sözcükler: Spora yönelik toplumsallaşma, kadın, sporcu, kolaylaştırıcılar, engeller, kız çocukları.

SUMMARY

Girls' Socialization Processes into Sport

The purpose of this qualitative case study was to investigate the intrapersonal, interpersonal and environmental factors that affect the registered active female athletes' socialization processes into sports during childhood and adolescence, and to retrospectively analyse the coping strategies from the perspective of women through gender lens underpinned by feminist paradigm. In this context, 29 registered active female athletes residing in the province of Ankara, aged between 18-29, registered athletes for at least 2 years, playing individual or team sports, participated in the research. The Socio-Ecological Model (SEM) was used to investigate the intrapersonal, interpersonal and environmental facilitators and barriers perceived by women in their socialization processes into sports during childhood and adolescence. The research group was determined by "Criteria Sampling, one of the Purposive Sampling Methods. "Personal Information Form" and "Semi-Structured Open-Ended Interview Form" were used as data collection tools. The data were obtained through face-to-face interviews, the internet-based Zoom Application and open-ended questions sent via e-mail. Content analysis was used to analyze the data and were evaluated in accordance with the individual, interpersonal and environmental sub-dimensions of SEM. According to the research findings, intrapersonal, interpersonal and environmental facilitators and barriers in the socialization processes of girls into sports and coping methods were multidimensional. At the intrapersonal level, facilitating factors are role modeling/emulation, happiness, perception of self-skills/sportive skills, feeling of empowerment, and sports-related goals. Facilitating factors at the interpersonal level were found to be encouragement/support of family and close relatives, leading physical education teachers and coaches, both support and active peers, and family's relationship with sports. Among the environmental facilitating factors, the presence of safe sports areas in the neighbourhood and sports club as a family findings were found. Financial hardships in the dimension of intrapersonal level was found as a barrier, also themes of families that are not interested in sports/having negative influences and prejudice/labelling of the social environment in the interpersonal level have been found as barriers. On the other hand, in terms of environmental barriers, there were findings of lack of facilities, lack of gymnasium/equipment in schools and insufficient quality of sports clubs. For coping with obstacles, no findings were found in the intrapersonal and environmental level. In coping with interpersonal obstacles level, the findings of extrinsic motivation, identification with role model, internal regulation, perseverance and determination, passion for sports and self-affirmation were reached. During the socialization into sport process, girls' personal traits and characteristics, their close environment, physical education teachers, trainers, the quality and quantity of sports clubs, playgrounds in the neighbourhood and the cultural values of the families and their relationship with sports were found to be important.

Key Words: Socialization into sport, female, athlete, facilitators, barriers, girls.

KAYNAKLAR

- ABADI E, GİLL DL (2019). The role of socializing agents on dropout and continuing participation of adolescent girls in masculine-typed sports. *International Journal of Kinesiology in Higher Education*, **4**(3): 77-90. <https://doi.org/10.1080/24711616.2019.1656118>.
- AMİNİ H, HABİBİ S, İSLAMOĞLU A, ISANEJAD E, UZ C, DANIYARI H (2021). COVID-19 pandemic-induced physical inactivity: the necessity of updating the Global Action Plan on Physical Activity 2018-2030. *Environmental Health and Preventive Medicine*, **26**(1): 32. <https://doi.org/10.1186/s12199-021-00955-z>.
- AKCAN F, BULGU N (2012) Spora yönelik sosyalizasyon süreci: Lise öğrencileri üzerine bir uygulama. *Spor Bilimleri Dergisi*, **23**(4): 195-206. Erişim adresi: 12.11.2022.
- ALPAY S, ORTA L (2022). Spor medyasında kadının cinsiyetçilik bağlamında incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, **9**(2): 1-14. Erişim Adresi: [https://dergipark.org.tr/tr/pub/inubeso/issue/71327/1132295]. Erişim Tarihi: 11.12.2022.
- ALP A F, ÇAKMAK G, SARPER KAHVECİ M (2020). Ne bilir kadın oyun oynamayı? Kadın Oyuncuların E-Spor Deneyimleri. *Türkiye Klinikleri Journal of Sports Sciences*, **12**(3): 322-9. DOI: 10.5336/sportsci.2020-73698.
- ALTUN M, KOÇAK S (2015). Türkiye'nin sportif başarı açısından değerlendirilmesi: Bakü Avrupa Oyunları örneği. *Spor Bilimleri Dergisi*, **26**(3): 114-128. <https://doi.org/10.17644/sbd.237583>.
- ANADOLU AJANSI (2022). Erişim Adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/spor/son-20-yilda-kadin-sporcu-sayisi-30-kat-artti/2527407>. Erişim Tarihi: 06/06/2022.
- ARSLAN E, ÖZKAN Z, KIZILET A (2021). Bireysel ve takım sporunu yapanların bu spora başlamalarına etki eden unsurlar ve beklentileri. *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, **6**(3): 222-231. <https://doi.org/10.31680/gaunjss.801675>.
- AŞÇI FH, KOCA C, BULGU N (2008). Türkiye'de kadınların fiziksel aktiviteye katılımlarının toplumsal sınıf ve toplumsal cinsiyet ekseninde analizi: Fiziksel aktiviteye katılım kadının toplumsal konumunu güçlendirici bir etkiye sahip olabilir mi. *TÜBİTAK, Araştırma Projesi*, (106K345).
- ANDERSEN MH, OTTESEN L, THING LF (2019). The social and psychological health outcomes of team sport participation in adults: An integrative review of research. *Scandinavian Journal of Public Health*, **47**(8): 832-850. DOI:[10.1177/1403494818791405](https://doi.org/10.1177/1403494818791405)

- ATEŞ-TULUNAY Ö (2016). Ortaokul öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek ile motivasyon yönelimleri arasındaki ilişkinin yapısal eşitlik modeli ile incelenmesi. *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(2): 357-386. Erişim Adresi: [http://kalemacademy.com/anasayfa/?UserKey=85P2K2WVLZRVXW4H]. Erişim Tarihi: 06/11/2022.
- AYCAN A, YILDIZ K (2016). 11-14 yaş grubu öğrencilerin spora katılım motivasyonlarının cinsiyetleri açısından incelenmesi. *International Journal of Social Science Research*, 5 (2): 1-9. Erişim Adresi: [https://dergipark.org.tr/en/pub/ijssresearch/issue/32884/365323]. Erişim Tarihi: 8/12/2022.
- BAILEY R, WELLARD I, DISMORE H (2005). Girls' participation in physical activities and sports: Benefits, patterns, influences and ways forward. World Health Organization (WHO) paper commissioned by ICSSPE, Berlin. Erişim Adresi: [https://www.icsspe.org/sites/default/files/Girls.pdf]. Erişim Tarihi: 01/11/2022.
- BALTACI C, UYSAL MT (2012). Türkiye'de bir siyasal sosyalleşme aracı olarak ders materyali: ilköğretim sosyal bilgiler dersi üzerine bir inceleme. *Süleyman Demirel University Journal of Faculty of Economics & Administrative Sciences*, 17(3): 177-194.
- BALTACI A (2018). Nitel araştırmalarda örnekleme yöntemleri ve örnek hacmi sorunsalı üzerine kavramsal bir inceleme. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (1): 231-274. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/bitlissos/issue/38061/399955>
- BANDURA A (1977). Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review*, 84(2): 191-215. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.84.2.191>.
- BARDAKÇI Ş, OĞLAK S (2022). Toplumsal cinsiyet eşitsizliği endeksi ve Türkiye. *Toplumsal Politika Dergisi*, 3(1): 71-90. Erişim Adresi: [https://dergipark.org.tr/en/pub/tpd/issue/70403/1091659]. Erişim Tarihi: 02/11/2022.
- BEETS MW, CARDINAL BJ, ALDERMAN BL (2010). Parental social support and the physical activity-related behaviors of youth: a review. *Health Education & Behavior*, 37(5): 621-644. <https://doi.org/10.1177/109019811036388>.
- BEUTLER I (2008). Sport serving development and peace: Achieving the goals of the United Nations through sport. *Sport in Society*, 11(4), 359-369. <https://doi.org/10.1080/17430430802019227>.
- BIDDLE SJ, WHITEHEAD SH, O'DONOVAN TM, NEVILL ME (2005). Correlates of participation in physical activity for adolescent girls: a systematic review of recent literature. *Journal of Physical Activity and Health*, 2(4): 423-434. DOI: <https://doi.org/10.1123/jpah.2.4.423>.
- BİNGÖL O (2014). Toplumsal cinsiyet olgusu ve Türkiye'de kadınlık. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 16(1): 108-114. <https://doi.org/10.18493/kmusekad.36760>.

- BM KADIN BİRİMİ TÜRKİYE OFİSİ. (2021). Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Spor Kurumu Rehberi, Edt. Gretchen Luchsinger, Ece Simin Civelek. Ankara. Erişim Adresi: [\[https://eca.unwomen.org/sites/default/files/Field%20Office%20ECA/Attachments/Publications/2021/7/UNWOMEN_Guidelines%20TUR-min.pdf\]](https://eca.unwomen.org/sites/default/files/Field%20Office%20ECA/Attachments/Publications/2021/7/UNWOMEN_Guidelines%20TUR-min.pdf). Erişim Tarihi: 19/11/2022.
- BULGUROĞLU Hİ, BULGUROĞLU M, ÖZASLAN A (2021). Covid-19 pandemi sürecinde üniversite öğrencilerinin fiziksel aktivite, yaşam kalitesi ve depresyon seviyelerinin incelenmesi. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, **12**(2): 306-311. <https://doi.org/10.31067/acusaglik.852175>.
- BULL FC, AL-ANSARI SS, BIDDLE S, BORODULIN K, BUMAN MP, CARDON G, WILLUMSEN JF (2020). World Health Organization 2020 guidelines on physical activity and sedentary behaviour. *British Journal of Sports Medicine*, **54**(24): 1451-1462. DOI: 10.1136/bjsports-2020-102955.
- BOULTON E R, HORNE M, TODD C (2018). Multiple influences on participating in physical activity in older age: Developing a social ecological approach. *Health Expectations*, **21**(1): 239-248. <https://doi.org/10.1111/hex.12608>.
- BRADY M (2005). Creating safe spaces and building social assets for young women in the developing world: a new role for sports. *Women's Studies Quarterly*, **33**(1/2):35-49. <http://www.jstor.org/stable/40005500>.
- BRUSTAD R J (1992). Integrating socialization influences into the study of children's motivation in sport. *Journal of Sport And Exercise Psychology*, **14**(1): 59-77. DOI: 10.1123/jsep.14.1.59.
- CANBAZ B, KOCA ARITAN C (2020). Ankara'daki suriyeli mülteci kadınların fiziksel aktivite deneyimlerinin sosyo-ekolojik model ve toplumsal cinsiyet perspektifiyle analizi. *Spor Bilimleri Dergisi*, **31**(3): 121-139. <https://doi.org/10.17644/sbd.722755>.
- CASEY MM, EIME R M, PAYNE W R, HARVEY J T (2009). Using a socioecological approach to examine participation in sport and physical activity among rural adolescent girls. *Qualitative Health Research*, **19**(7): 881-893. DOI: 10.1177/1049732309338198.
- CASEY MM, EIME RM, HARVEY JT, SAWYER NA, CRAIKE MJ, SYMONS CM, PAYNE WR (2017). The influence of a Healthy Welcoming Environment on participation in club sport by adolescent girls: a longitudinal study. *BMC Sports Science, Medicine And Rehabilitation*, **9**(1): 1-9. <https://doi.org/10.1186/s13102-017-0076-y>.
- COAKLEY J (1993). Sport and socialization. *Exercise and Sport Sciences Reviews*, **21**(1): 169-200. DOI: 10.1249/00003677-199301000-00006.
- COAKLEY J, WHITE A (1992). Making decisions: Gender and sport participation among British adolescents. *Sociology of Sport Journal*, **9**(1): 20-35. DOI: 10.1123/ssj.9.1.20.

- COAKLEY J (2015). Sports In Society Issues and Controversies. 11th Ed. McGraw Hill Education. New York.
- COOKY C, BEGOVIC M, SABO D, OGLESBY CA, SNYDER M (2016). Gender and Sport Participation in Montenegro. *International Review for the Sociology of Sport* 51(8): 917–939. <https://doi.org/10.1177/1012690214559109>.
- COMMONWEALTH OF AUSTRALIA (2006). About time! women in sport and recreation in australia. Canberra, ACT: Commonwealth of Australia. Erişim Adresi: [https://www.aph.gov.au/Parliamentary_Business/Committees/Senate/Environment_and_Communications/Completed_inquiries/2004-07/womeninsport/report/index]. Erişim Tarihi: 02/10/2022.
- CORR M, MCSHARRY J, MURTAGH EM (2019). Adolescent girls' perceptions of physical activity: A systematic review of qualitative studies. *American Journal of Health Promotion*, 33(5): 806-819. DOI: [10.1177/0890117118818747](https://doi.org/10.1177/0890117118818747).
- CRANE J, TEMPLE V (2015). A systematic review of dropout from organized sport among children and youth. *European Physical Education Review*, 21(1): 114-131. DOI: 10.1177/1356336X14555294.
- CRESWELL JW. (2013). Nitel Araştırma Yöntemleri, Ed.: Bütün, M., Demir,SB., 3. Baskı. Siyasal Kitapevi, İstanbul.
- CRESWELL JW, POTH CN (2018). Qualitative Inquiry and Research Design: Choosing Among Five Approaches. Sage publications.
- ÇELİK OB, YENİLMEZ Mİ (2019). Oyunu Değiştirmek: Neden Daha Fazla Kadın Spora Katılım Sağlayamıyor? *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7:9-17. <https://doi.org/10.18506/anemon.573176>.
- DAşDANBEK ACUN M, YILDIRIM S (2022). COVID-19 sürecinde sağlık çalışanlarının serbest zaman davranışları ve fiziksel aktivite düzeyindeki değişimde çevrim içi egzersiz uygulamalarının rolü: Nitel araştırmalar. *Türkiye Klinikleri Journal of Sports Sciences*, 14(3): 318-327. DOI: 10.5336/sportsci.2022-91379.
- DEMİRGÖZ BM (2016). Toplumsal cinsiyet eşitsizliğine genel bakış. *Kadın Sağlığı Hemşireliği Dergisi*, 1(1): 15-28. Erişim Adresi: [https://dergipark.org.tr/tr/pub/kashed/issue/22284/239026]. Erişim Tarihi:27/10/2022.
- DEVAMANI CS, OOMMEN AM, MINI GK, ABRAHAM VJ, GEORGE K (2019). Levels of physical inactivity in rural and urban Tamil Nadu, India: a cross-sectional study. *Journal of Clinical and Preventive Cardiology*, 8(1): 13. DOI: 10.4103/JCPC.JCPC_32_18.
- DEVÍS-DEVÍS J, BELTRÁN-CARRILLO VJ, PEIRÓ-VELERT C (2015). Exploring socio-ecological factors influencing active and inactive Spanish students in years 12 and

13. *Sport, Education and Society*, **20**(3): 361-380.
<https://doi.org/10.1080/13573322.2012.754753>.

DIAZ R, MILLER EK, KRAUS E, FREDERICSON M (2019). Impact of adaptive sports participation on quality of life. *Sports Medicine And Arthroscopy Review*, **27**(2): 73-82. DOI: 10.1097/JSA.0000000000000242.

DING D, LAWSON KD, KOLBE-ALEXANDER TL, FINKELSTEIN EA, KATZMARZYK PT, VAN MECHELEN W, PRATT M (2016). The economic burden of physical inactivity: a global analysis of major non-communicable diseases. *The Lancet*, **388**(10051): 1311-1324. DOI: 10.1016/S0140-6736(16)30383-X.

DISHMAN RK, MOTL RW, SAUNDERS R, FELTON G, WARD DS, DOWDA M, PATE RP (2005). Enjoyment mediates effects of a school-based physical-activity intervention. *Med Sci Sports Exerc*, **37**(3): 478-487. DOI: [10.1249/01.mss.0000155391.62733.a7](https://doi.org/10.1249/01.mss.0000155391.62733.a7).

DOLLMAN J, LEWIS NR (2010). The impact of socioeconomic position on sport participation among south Australian youth. *J Sci Med Sport*. **13**:318–22. DOI: [10.1016/j.jsams.2009.04.007](https://doi.org/10.1016/j.jsams.2009.04.007)

DOYAN S, ALPAT İ, ERSOY G (2021). COVID-19 pandemisi nedeniyle yaşanan karantina sürecinde beslenme ve diyetetik öğrencilerinin beslenme ve fiziksel aktivite davranışları ile ilgili tanımlayıcı bir çalışma. *Zeugma Sağlık Araştırmaları Dergisi*, **3**(2-3): 94-103. Erişim Adresi: [https://sbf.hku.edu.tr/wp-content/uploads/2022/03/COVID-19-pandemisi-nedeniyle-yasanan-karantina-surecinde-beslenme-ve-diyetetik-ogrencilerinin-beslenme-ve-fiziksel-aktivite-davranislari-ile-ilgili-tanimlayici-bir-calisma.pdf]. Erişim Tarihi: 16/11/2022.

DUFFEY K, BARBOSA A, WHITING S, MENDES R, AGUIRRE Y I, TCYMBAL A., ABU-OMAR K, GELIUS P, BREDA J (2021). Barriers and facilitators of physical activity participation in adolescent girls: a systematic review of systematic reviews. *Frontiers in Public Health*, **9**:743935. doi: 10.3389/fpubh.2021.743935.

DUNCAN M, WOODFIELD L, AL-NAKEEB Y, NEVILL A (2002). The impact of socio-economic status on the physical activity levels of british secondary school children. *European Journal of Physical Education*, **7**(1): 30–44. <https://doi.org/10.1080/1740898020070104>.

DÜNYA EKONOMİK FORUMU (2021). Global Gender Gap Report 2021. Erişim Adresi: <https://www.weforum.org/reports/global-gender-gap-report-2021> Erişim Tarihi: 10.12.2022.

DÜNYA SAĞLIK ÖRGÜTÜ (2010). Global recommendations on physical activity for health. Geneva. Erişim Adresi: [https://www.who.int/publications/i/item/9789241599979]. Erişim Tarihi: 02/10/2022.

- DÜNYA SAĞLIK ÖRGÜTÜ (2022). Erişim Adresi: https://www.who.int/health-topics/physical-activity#tab=tab_1. Erişim Tarihi: 10/11/2022
- EIME RM, PAYNE W, CASEY MM, HARVEY JT (2010). Transition in participation in sport and unstructured physical activity for rural living adolescent girls. *Health Education Research*, 25(2): 282-293. DOI: [10.1093/her/cyn060](https://doi.org/10.1093/her/cyn060).
- EIME RM, CASEY MM, HARVEY JT, SAWYER NA, SYMONS CM, PAYNE WR (2015). Socioecological factors potentially associated with participation in physical activity and sport: A longitudinal study of adolescent girls. *Journal of Science and Medicine in Sport*, 18(6): 684-690. DOI: [10.1016/j.jsams.2014.09.012](https://doi.org/10.1016/j.jsams.2014.09.012).
- EIME RM, HARVEY JT, CHARITY MJ, CASEY MM, WESTERBEEK H, PAYNE WR (2016). Age Profiles of Sport Participants. *BMC Sports Science, Medicine and Rehabilitation*, 8(1): 6. <https://doi.org/10.1186/s13102-016-0031-3>.
- EIME R, HARVEY J, CHARITY M (2018). Girls' transition from participation in a modified sport program to club sport competition-a study of longitudinal patterns and correlates. *BMC Public Health*, 18(1): 1-7. <https://doi.org/10.1186/s12889-018-5609-0>
- ELLIOTT S, BEVAN N, LITCHFIELD C (2020). Parents, girls' and australian football: a constructivist grounded theory for attracting and retaining participation. *Qualitative Research In Sport, Exercise And Health*, 12(3): 392-413. DOI: 10.1080/2159676X.2019.1602560.
- EMİR E, KÜÇÜKKILIÇ S, GÜRBÜZ B, ÖNCÜ E. (2022). Türk Kadınlarının Serbest Zaman Aktivitelerine Katılımı: Engeller ve Kolaylaştırıcılar. *Türkiye Klinikleri Journal of Sports Sciences*, 14(1). doi: 10.5336/sports.2021-84473.
- FOSTER C, HILLSDON M, THOROGOOD M (2004). Environmental perceptions and walking in English adults. *Journal of Epidemiology & Community Health*, 58(11): 924-928. doi: [10.1136/jech.2003.014068](https://doi.org/10.1136/jech.2003.014068).
- FRASER-THOMAS J, CÔTÉ J, DEAKIN J (2008). Understanding dropout and prolonged engagement in adolescent competitive sport. *Psychology of Sport and Exercise*, 9(5): 645-662. <https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2007.08.003>.
- GAILLARD JC, CLAVÉ E, VIBERT O, DENAIN JC, EFENDİ Y, GRANCHER D, SETIAWAN R (2008). Ethnic groups' response to the 26 December 2004 earthquake and tsunami in Aceh, Indonesia. *Natural Hazards*, 47(1): 17-38. <https://doi.org/10.1007/s11069-007-9193-3>.
- GLOBAL RECOMMENDATIONS ON PHYSICAL ACTIVITY FOR HEALTH (2010) World Health Organization. Geneva. Erişim Adresi: [\[https://www.who.int/publications-detail-redirect/9789241599979\]](https://www.who.int/publications-detail-redirect/9789241599979). Erişim Tarihi:10/10/2022.

- GÖRGÜLÜ T. (2019). Kadınların serbest zaman etkinliklerini değerlendirme biçimleri üzerine nitel bir çalışma. Yüksek lisans tezi. Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- GREENDORFER SL (1977). Role of socializing agents in female sport involvement. *Research Quarterly. American Alliance for Health, Physical Education and Recreation*, **48**(2): 304-310. <https://doi.org/10.1080/10671315.1977.10615426>.
- GREENDORFER SL, LEWKO JH (1978). Role of family members in sport socialization of children. *Research Quarterly. American Alliance For Health, Physical Education And Recreation*, **49**(2): 146-152. <https://doi.org/10.1080/10671315.1978.10615519>.
- GÜLER B (2022). Kadınların fiziksel aktiviteleri önündeki engeller: Sistematik Derleme Çalışması. *Spor Eğitim Dergisi*, **6**(1): 20-32. <https://doi.org/10.55238/seder.1057239>.
- HALL G, LADDU D R, PHILLIPS S A, LAVIE C J, ARENA R (2021). A tale of two pandemics: How will COVID-19 and global trends in physical inactivity and sedentary behavior affect one another? *Progress in Cardiovascular Diseases*, **64**:108–110. <https://doi.org/10.1016/j.pcad.2020.04.005>
- HANLON C, JENKIN C, CRAIKE M (2019). Associations between environmental attributes of facilities and female participation in sport: a systematic review. *Managing Sport and Leisure*, **24**(5): 294-306. <https://doi.org/10.1080/23750472.2019.1641138>.
- HAYHURST LMC, THORPE H, CHAWANSKY M (2021). Introducing Sport, Gender and Development: A Critical Intersection, Sport, Gender and Development. Emerald Publishing Limited, Bingley, pp. 1-32. <https://doi.org/10.1108/978-1-83867-863-020211001>.
- HINES RI (2007). Natural disasters and gender inequalities: The 2004 tsunami and the case of India. *Race, Gender & Class*, **14**(1-2): 60-68. <https://www.jstor.org/stable/41675195> .
- HU D, ZHOU S, CROWLEY-MCHATTAN ZJ, LIU Z (2021). Factors that influence participation in physical activity in school-aged children and adolescents: a systematic review from the social ecological model perspective. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, **18**(6): 3147. DOI: 10.3390/ijerph18063147.
- HULL R, ZAIDELL L, MILEVA K, DE OLIVEIRA RF (2021). This Girl Can, can't she? Perspectives from physical activity providers and participants on what factors influence participation. *Psychology of Sport and Exercise*, **57**: 102043. <https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2021.102043>.
- HUMBERT L, CHAD K, BRUNER M W, SPINK K S, MUHAJARINE N, ANDERSON K D, GIROLAMI T M, ODNOKON P, GRYBA C R (2008). Using a naturalistic ecological approach to examine the factors influencing youth physical activity across grades 7 to 12. *Health and Education Behaviour*, **35**(2): 158-173. DOI: [10.1177/1090198106287451](https://doi.org/10.1177/1090198106287451).

- HUMPEL N, OWEN N, LESLIE E (2002). Environmental factors associated with adults' participation in physical activity: a review. *American Journal of Preventive Medicine*, 22(3): 188-199. DOI: [10.1016/s0749-3797\(01\)00426-3](https://doi.org/10.1016/s0749-3797(01)00426-3).
- JANGHORBAN R, ROUDSARI RL, TAGHIPOUR A (2014). Skype interviewing: The new generation of online synchronous interview in qualitative research. *International Journal of Qualitative Studies on Health and Well-Being*, 9(1): 24152. doi: [10.3402/qhw.v9.24152](https://doi.org/10.3402/qhw.v9.24152).
- JAGO R, BROCKMAN R, FOX KR, CARTWRIGHT K, PAGE AS, THOMPSON JL (2009). Friendship groups and physical activity: qualitative findings on how physical activity is initiated and maintained among 10–11 year old children. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, 6(1): 1-9. <https://doi.org/10.1186/1479-5868-6-4>.
- JURİTZEN TI, SOBERG HL, RØE C, SAEBU M, ENGEN G, BLIKSVAER T, ENGBRETSNE E (2017). The one or the many: quantified subjectivity and aggregated uniqueness in qualitative rehabilitation research. *Qualitative Health Research*, 27(1): 51-59. DOI: [10.1177/1049732316668297](https://doi.org/10.1177/1049732316668297)
- KAVASOĞLU İ, YAŞAR M (2016). Toplumsal cinsiyet normlarının dışındaki sporcular. *Spor Bilimleri Dergisi*, 27(3): 118-132. <https://doi.org/10.17644/sbd.296213>.
- KENYON GS (1970). The use of path analysis in sport sociology with special reference to involvement socialization. *International Review of Sport Sociology*, 5(1): 191-203. <https://doi.org/10.1177/101269027000500111>.
- KENYON GS, MCPHERSON BD (1973). Becoming involved in physical activity and sport: A process of socialization. In: *Physical activity: Human Growth and Development*, Ed. Rarick GL., Academic Press. 303- 332. DOI: [10.1016/B978-0-12-581550-5.50017-9](https://doi.org/10.1016/B978-0-12-581550-5.50017-9).
- KİTİŞ Y, GÜMÜŞ Y (2015). 20 yaş ve üzeri kadınların fiziksel aktivite düzeyleri, fiziksel aktiviteye ilişkin inançları ve davranış aşamalarının belirlenmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 4(3): 399-411. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/gumussagbil/issue/23834/253918>. Erişim Tarihi: 01/10/2022.
- KITSANTAS A, ZIMMERMANN BJ, CLEARY T (2000). The role of observation and emulation in the development of athletic self-regulation. *Journal of Educational Psychology*, 92(4): 811–817. <https://doi.org/10.1037/0022-0663.92.4.811>.
- KOCA C, BULGU N (2005). Spor ve toplumsal cinsiyet: Genel bir bakış. *Toplum ve Bilim*, 103:163-184. Erişim Adresi: <https://iletisim.com.tr/dergiler/toplum-ve-bilim/3/sayi-103-2005/9973> . Erişim Tarihi: 09/09/2022.
- KOCA ARITAN C, DEMİRHAN G (2005). Beden eğitimi ve spor alanında toplumsal cinsiyetin yeniden üretimi. *Spor Bilimleri Dergisi*, 16(4): 200-228. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sbd/issue/16407/171482>. Erişim Tarihi: 07/09/2022.

- KOCA C (2006). Beden eğitimi ve spor alanında toplumsal cinsiyet ilişkileri. *Spor Bilimleri Dergisi*, **17**(2): 81-99. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sbd/issue/16401/171459>. Erişim Tarihi: 12/09/2022.
- KOCA C, HENDERSON KA, ASCI FH, BULGU N (2009). Constraints to leisure-time physical activity and negotiation strategies in Turkish women. *Journal of Leisure Research*, **41**(2): 225-251. Doi: [10.1080/00222216.2009.11950167](https://doi.org/10.1080/00222216.2009.11950167).
- KOCA ARITAN C, ÖZTÜRK P (2014) Üç kuşak kadının (kızlar, anneler ve anneanneler) spor ve fiziksel aktivite deneyimlerinin sosyo-ekolojik model çerçevesinde feminist kültürel çalışmalar yaklaşımı ile incelenmesi. KOÇKAM projesi. İstanbul.
- KOCA R, FAZLIOĞULLARI Z (2021). Covid 19 pandemi sürecinin gençlerin fiziksel aktivite sürelerine olan etkisinin araştırılması. *Genel Tıp Dergisi*, **31**(2): 153-158. <https://doi.org/10.15321/GenelTipDer.2021.304>.
- KOCA C, ÖZTÜRK P, ASLAN B (2012). Kadınların spor ve fiziksel aktiviteye katılımı. Kadınlar için Spor ve Fiziksel Aktivite Derneği. Ankara.
- KOCA C, ÖZTÜRK P (2015). Gendered perceptions about female managers in Turkish sport organizations. *European Sport Management Quarterly*, **15**(3): 381-406. <https://doi.org/10.1080/16184742.2015.1040046>
- KOÇAK ÇV (2014) Causes of propensity for elite volleyball players to take up volleyball and their expectations. *Route Educational and Social Science Journal*, **1**(3):96-111. <http://dx.doi.org/10.17121/ressjournal.88> .
- KOHL 3RD HW, CRAIG CL, LAMBERT EV, INOUE S, ALKANDARI JR, LEETONGIN G (2012). The pandemic of physical inactivity: global action for public health. *The Lancet*, **380**(9838): 294-305. DOI: [10.1016/S0140-6736\(12\)60898-8](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(12)60898-8)
- KRANE V, ROSS SR, BARAK KS, LUCAS-CARR CB, ROBINSON CL (2014). Being a girl athlete. *Qualitative Research in Sport, Exercise and Health*, **6**(1): 77-97.
- KUCZYNSKI L, PARKIN CM, PITMAN R (2014). Socialization as Dynamic Process. In: *Handbook of Socialization: Theory and Research*, Ed: Grusec, JE., Hastings, PD., Guilford Publications.
- KURT YILMAZ B, SÜRGEVİL O (2020). Cinsiyete dayalı tokenizm: kadın egemen ve erkek egemen meslekler üzerinde nitel bir araştırma. *İstanbul Management Journal*, **88**:85-125. <https://doi.org/10.26650/imj.2020.88.0004>.
- LANDMAN M (2006). Getting quality in qualitative research: A short introduction to feminist methodology and methods. *Proceedings of the Nutrition Society*, **65**(4): 429-433. DOI: <https://doi.org/10.1079/PNS2006518>.
- LAZAROWICZ A, O'HARA RL, BRODER JC, GRUNBERG DM, GASEVİC D (2021). Gender differences in barriers to participation in after- school physical activities and

- related factors in Australian schoolchildren: A cross- sectional study. *Health Promotion Journal of Australia*, **32**: 139-146. DOI: [10.1002/hpja.441](https://doi.org/10.1002/hpja.441)
- LIM SY, DIXON MA (2017). A conceptual framework of sport participation and women's empowerment. *Managing Sport and Leisure*, **22**(5): 400-413. <https://doi.org/10.1080/23750472.2018.1499437>.
- LINABARY JR, HAMEL SA (2017). Feminist online interviewing: Engaging issues of power, resistance and reflexivity in practice. *Feminist Review*, **115**(1): 97-113.
- MALM C, JAKOBSSON J, ISAKSSON A (2019). Physical activity and sports—real health benefits: a review with insight into the public health of Sweden. *Sports*, **7**(5): 127. DOI: [10.3390/sports7050127](https://doi.org/10.3390/sports7050127)
- MARTINS J, MARQUES A, SARMENTO H, CARREIRO DA COSTA F. (2015). Adolescents' perspectives on the barriers and facilitators of physical activity: a systematic review of qualitative studies. *Health Education Research*, **30**(5): 742-755. DOI: [10.1093/her/cyv042](https://doi.org/10.1093/her/cyv042).
- MCLEROY KR, BIBEAU D, STECKLER A, GLANZ K (1998) An ecological perspective on health promotion programs. *Health Educ Q.*, **15**(4):351-77. DOI: [10.1177/109019818801500401](https://doi.org/10.1177/109019818801500401).
- MEIER (2015). The value of female sporting role models, *Sport in Society*, **18**(8): 968-982. <https://doi.org/10.1080/17430437.2014.997581>.
- MEHO LI (2006). E- mail interviewing in qualitative research: A methodological discussion. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, **57**(10): 1284-1295. <https://doi.org/10.1002/asi.20416>.
- MERRIAM SB (1998). *Qualitative Research And Case Study Applications in Education*. San Francisco, CA: Jossey-Bass
- MERRIAM SB, TISDELL EJ (2015). *Qualitative Research: A Guide To Design And Implementation*. John Wiley & Sons.
- MILLER JL, LEVY GD (1996). Gender role conflict, gender-typed characteristics, self-concepts, and sport socialization in female athletes and nonathletes. *Sex Roles*, **35**(1): 111-122. <https://doi.org/10.1007/BF01548178>.
- MORADI J, BAHRAMI A, DANA A (2020). Motivation for participation in sports based on athletes in team and individual sports. *Physical Culture and Sport Studies and Research*, **85**(1): 14-21. <https://doi.org/10.2478/pcssr-2020-0002>.
- MITCHELL F, INCHLEY J, FLEMING J, CURRIE C (2015). A socio-ecological approach to understanding adolescent girls' engagement and experiences in the PE environment: A case study design. *Graduate Journal of Sport, Exercise and Physical Education*

Research, **3**: 44-62. Erişim Adresi: <http://hdl.handle.net/10023/7789>. Erişim Tarihi: 23/08/2022.

NARIN M, KESKIN M S, KABAMAKLI E, YILDIZ S, KOLAYIş H (2022). Ataerkil sistemin kadın sporcular üzerine etkisi. *Journal of Exercise and Sport Sciences Research*, **2**(1): 17-26. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/joinesr/issue/71565/1151733>.

NIELSEN G, GRÖNFELDT V, TOFTEGAARD-STÖCKEL J, ANDERSEN LB (2012). Predisposed to participate? The influence of family socio-economic background on children's sports participation and daily amount of physical activity. *Sport in Society*, **15**(1): 1-27. <https://doi.org/10.1080/03031853.2011.625271>.

O'REILLY N, BRUNETTE M, BRADİSH C (2018). Lifelong female engagement in sport: A framework for advancing girls' and women's participation. *Journal of Applied Sport Management*, **10**(3): 15-30. <https://doi.org/10.18666/JASM-2017-V10-I2-8742>.

ÖZÇATAL EÖ (2011). Ataerkillik, toplumsal cinsiyet ve kadının çalışma yaşamına katılımı. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, **1**(1): 21-39. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/382051>.

ÖZKAR S (2018) Kadın futbol hakemlerinin deneyimlerinin toplumsal cinsiyet perspektifinden incelenmesi. Yüksek lisans tezi. Gedik Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Erişim Adresi: <http://hdl.handle.net/11501/57>. Erişim Tarihi: 19/10/2022.

ÖZTÜRK P, KOCA C (2017). Sporcu ergen kızların spora katılımının sosyo-ekolojik model ve toplumsal cinsiyet yaklaşımı bağlamında analizi. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, **15**(3): 139-148. https://doi.org/10.1501/Sporm_0000000318.

ÖZTÜRK P, KOCA C (2019). Generational analysis of leisure time physical activity participation of women in Turkey. *Leisure Studies*, **38**(2): 232-244. <https://doi.org/10.1080/02614367.2019.1569112>.

PASCOE M, BAILEY AP, CRAIKE M, CARTER T, PATTEN R, STEPTO N, PARKER A (2020). Physical activity and exercise in youth mental health promotion: A scoping review. *BMJ Open Sport & Exercise Medicine*, **6**(1): e000677. DOI: [10.1136/bmjsem-2019-000677](https://doi.org/10.1136/bmjsem-2019-000677)

PEERS C, ISSARTEL J, BEHAN S, O'CONNOR N, BELTON S (2020). Movement competence: Association with physical self-efficacy and physical activity. *Human Movement Science*, **70**. DOI: 10.1016/j.humov.2020.102582

PEKEL E (2019). Toplumsal cinsiyet rolleri ve kadının çalışma hayatındaki konumu. *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, **5**(1): 30-39. Erişim Adresi: https://www.ibaness.org/bnejss/2019_05_01/03_Pekel.pdf. Erişim Tarihi: 21/09/2022.

POST E G, GREEN NE, SCHAEFER DA, TRIGSTED SM, BROOKS MA, MCGUINE TA, BELL DR (2018). Socioeconomic status of parents with children participating on youth

- club sport teams. *Physical Therapy in Sport*, **32**:126-132. DOI: [10.1016/j.ptsp.2018.05.014](https://doi.org/10.1016/j.ptsp.2018.05.014)
- POT N, VERBEEK J, VAN DER ZWAN J, VAN HILVOORDE I (2016). Socialisation into organised sports of young adolescents with a lower socio-economic status. *Sport, Education and Society*, **21**(3):319-338. <https://doi.org/10.1080/13573322.2014.914901>.
- PRATT M, VARELA AR, SALVO D, KOHL III HW, DING D (2020). Attacking the pandemic of physical inactivity: What is holding us back? *British Journal of Sports Medicine*, **54**(13): 760-762. DOI: [10.1136/bjsports-2019-101392](https://doi.org/10.1136/bjsports-2019-101392).
- RAUDSEPP L, VIIRA R (2000). Influence of parents' and siblings' physical activity on activity levels of adolescents. *European Journal of Physical Education*, **5**(2):169-178. <https://doi.org/10.1080/1740898000050205>.
- REAY T (2014). Publishing qualitative research. *Family Business Review*, **27**(2): 95-102. DOI: 10.1177/0894486514529209.
- REID K, FLOWERS P, LARKIN M (2005). Exploring lived experience. *The psychologist*. **18**(1): 20-23
- REIMERS AK, SCHMIDT SC, DEMETRIOU Y, MARZI I, WOLL A (2019). Parental and peer support and modelling in relation to domain-specific physical activity participation in boys and girls from Germany. *PLoS One*, **14**(10): e0223928. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0223928>.
- REINHARZ S, DAVIDMAN L (1992). *Feminist Methods in Social Research*. Oxford University Press. New York.
- RICARDO LIC, WENDT A, DOS SANTOS COSTA C, MIELKE GI, BRAZO-SAYAVERA J, KHAN A, CROCHEMORE-SILVA I (2022). Gender inequalities in physical activity among adolescents from 64 Global South countries. *Journal of Sport and Health Science*, **11**(4) 509-520. DOI: [10.1016/j.jshs.2022.01.007](https://doi.org/10.1016/j.jshs.2022.01.007).
- RICHARDS F, KODJAMANOVA P, CHEN X, LI N, ATANASOV P, BENNETTS L, PATTERSON BJ, YEKTASHENAS B, MESA-FRIAS M, TRONCZYNSKI K, BUYUKKARAMIKLI N, EL KHOURY AC (2022). Economic burden of COVID-19: A systematic review. *ClinicoEconomics and Outcomes Research*, **14**: 293–307. DOI: [10.2147/CEOR.S338225](https://doi.org/10.2147/CEOR.S338225).
- RITCHIE J, LEWI J, NICHOLLS CM, ORMSTON R (2013). *Qualitative Research Practice: A Guide For Social Science Students And Researchers*. Sage Publications.
- RIGHT TO PLAY (2008). *Harnessing the Power of Sport for Development and Peace: Recommendations To Governments*. Toronto.

- RONKAİNEN NJ, RYBA TV, SELÄNNE H (2019). “She is where I’d want to be in my career”: Youth athletes’ role models and their implications for career and identity construction. *Psychology of Sport and Exercise*, **45**: 101562. <https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2019.101562>.
- ROSS KJ (2018). Playing Beyond the Roadblocks: Identifying Influences that Serve as Barriers and Facilitators to Athletic Participation by Hispanic Female High School Students. Doktora Tezi. Northcentral University.
- SAĞIR Z (2021). Kadın yöneticilerin kişisel anlatıları üzerinden spor yönetiminin tahlili: Türkiye örneği. Yüksek lisans tezi. İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- SAĞLIK BAKANLIĞI HALK SAĞLIĞI GENEL MÜDÜRLÜĞÜ (2019). Türkiye Beslenme ve Sağlık Araştırması Raporu. Tiraj Basım ve Yayın Sanayi Ticaret Ltd. Şti. Ankara
- SAĞLIK BAKANLIĞI (2013) Türkiye Kronik Hastalıklar ve Risk Faktörlerinin Sıklığı Çalışması, Anıl Matbaa Ankara. Erişim adresi: https://hsgm.saglik.gov.tr/depo/birimler/saglikli-beslenme-hareketli-hayat-db/Yayinlar/kitaplar/TBSA_RAPOR_KITAP_20.08.pdf Erişim Tarihi: 07/10/2022.
- SAUNDERS M, LEWIS P, THORNHILL A (2012). Research Methods for Business Students. Pearson Education Ltd., Harlow.
- SAUNDERS M, LEWIS P, THORNHILL A (2019). Understanding research philosophies and approaches. In: Research Method for Business Students. 8th Ed. Pearson Education Limited, England.
- SALLIS JF, OWEN N, FISHER E (2015). Ecological models of health behavior. In: *Health Behavior: Theory, Research, and Practice*, 5th Ed. Ed. Glanz K., Rimer B.K., Wisvanath K., Jossey-Bass. 43-64.
- SFM C, VAN CAUWENBERG J, MAENHOUT L, CARDON G, LAMBERT E V, VAN DYCK D (2020). Inequality in physical activity, global trends by income inequality and gender in adults. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, **17**(1): 1-8. <https://doi.org/10.1186/s12966-020-01039-x>.
- SHERIDAN D, COFFEE P, LAVALLEE D (2014). A systematic review of social support in youth sport. *International Review of Sport and Exercise Psychology*, **7**(1): 198-228. <https://doi.org/10.1080/1750984X.2014.931999>.
- SINGH V, VINNICOMBE S, JAMES K (2006). Constructing a professional identity: How young female managers use role models. *Women in Management Review*, **21**(1): 67-81. DOI: 10.1108/09649420610643420.
- SLUTZKY CB, SIMPKINS SD (2009). The link between children's sport participation and self-esteem: Exploring the mediating role of sport self-concept. *Psychology of Sport and Exercise*, **10**(3): 381-389. <https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2008.09.006>.

- SNEDDEN TR, SCERPELLA J, KLIETHERMES SA, NORMAN RS, BLYHOLDER L, SANFILIPPO J, MCGUINE TA, HEIDERSCHEIT B (2019). Sport and physical activity level impacts health-related quality of life among collegiate students. *American Journal of Health Promotion*, **33**(5): 675-682. DOI: [10.1177/0890117118817715](https://doi.org/10.1177/0890117118817715)
- SPREITZER E, SNYDER E E (1976). Socialization into sport: An exploratory path analysis. *Research Quarterly. American Alliance for Health, Physical Education and Recreation*, **47**(2): 238-245. <https://doi.org/10.1080/10671315.1976.10615367>.
- STEVENSON C, (2005). Becoming an international athlete making decisions about identity. In *inside sports*. Ed. Coakley J, Donnelly P., Taylor & Francis. London.
- STRANDBU Å, STEFANSEN K, SMETTE I, SANDVİK MR (2019). Young people's experiences of parental involvement in youth sport. *Sport, Education and Society*, **24**(1): 66-77. <https://doi.org/10.1080/13573322.2017.1323200>.
- STREUBERT SH, CARPENTER D (2007). *Qualitative Research in Nursing: Advancing the Humanistic Imperative*. 4th Ed. Lippincott Williams and Wilkins, Philadelphia.
- ŞAHAN Ö, AKBULUT Ş (2020). Dünya’da ve Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğinin Kadınlarda Sağlığa ve Spora Yansıması. *Akdeniz Spor Bilimleri Dergisi*, **3**(1): 229-235. <https://doi.org/10.38021/asbid.754161>.
- ŞİMŞEK D, GÖKDEMİR K (2006). Ortaöğretimde atletizm yapan sporcu öğrencilerin atletizm branşına yönelme nedenleri ve beklentileri. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, **4**(3): 83-90. https://doi.org/10.1501/Sporm_00000000066.
- T.C. CUMHURBAŞKANLIĞI İLETİŞİM MERKEZİ (CİMER) (2022). Başvuru no: 2205699093.
- T.C. RESMİ GAZETE (2019). Erişim Adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/12/20191214-3.htm> Erişim Tarihi: 05/11/2022.
- TELFORD RM, TELFORD RD, OLIVE LS, COCHRANE T, DAVEY R (2016) Why are girls less physically active than boys? Findings from the look longitudinal study. *PLoS ONE*, **11**(3): e0150041. DOI: [10.1371/journal.pone.0150041](https://doi.org/10.1371/journal.pone.0150041).
- THEBERGE N (1984). On the need for a more adequate theory of sport participation. *Sociology of Sport Journal*, **1**(1): 26-35. <https://doi.org/10.1123/ssj.1.1.26>.
- TOGO OT (2019). Türkiye’deki korfbol sporcularının spora başlamalarına etki eden unsurlar ve spordan gelecek beklentileri. *Spor Eğitim Dergisi*, **3**(2): 113-120. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/seder/issue/44750/584610>.
- TURAL E (2020). COVID-19 pandemi dönemi ev karantinasında fiziksel aktivite düzeyinin yaşam kalitesine etkisi. *Van Sağlık Bilimleri Dergisi*, **13**(COVID-19 Özel Sayı): 10-18.

TURHANOĞLU FAK, SUĞUR N, ŞAVRAN TG, ÇETİN OB (2018). Sosyolojide Araştırma Yöntem ve Teknikleri. Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.

TÜRKİYE BESLENME VE SAĞLIK ARAŞTIRMASI RAPORU (2014) Erişim Adresi: https://hsgm.saglik.gov.tr/depo/birimler/saglikli-beslenme-hareketli-hayat-db/Yayinlar/kitaplar/TBSA_RAPOR_KITAP_20.08.pdf Erişim Tarihi:11/10/2022.

TÜRKİYE CİMNASTİK FEDERASYONU (2022) Erişim Adresi: <https://www.tcf.gov.tr/kurumsal/mevzuatlar/> Erişim Tarihi: 11/10/2022.

TÜİK (2021). Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Kadin-2021-45635> Erişim tarihi: 15/11/2022

ULUSLARARASI ÇALIŞMA ÖRGÜTÜ (2006). Women in sports: How level is the playing field? *World of Work: The Magazine of the ILO*, **56**: 27-30. Erişim Adresi: [https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/documents/publication/dwcms_080599.pdf]. Erişim Tarihi: 10/10/2022.

UNITED NATIONS (2007). Women 2000 and Beyond: Women, Gender Equality and Sport. United Nations, Division for Advancement of Women, Department of Economic and Social Affairs. New York.

UNITED NATIONS (2020). Erişim adresi: <https://www.unwomen.org/en/news/stories/2020/3/press-release-ioc-takes-leadership-role-in-sports-for-generation-equality-initiative> Erişim Tarihi: 11/11/2022

VARELA AR, SALLIS R, ROWLANDS AV, SALLIS JF (2021). Physical inactivity and COVID-19: When pandemics collide. *Journal of Physical Activity and Health*, **18**(10): 1159-1160. DOI: [10.1123/jpah.2021-0454](https://doi.org/10.1123/jpah.2021-0454).

VATANDAŞ D (2011). Toplumsal cinsiyet ve cinsiyet rollerinin algılanışı. *Istanbul Journal of Sociological Studies*, **0**(35): 29-56. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iusoskon/issue/9517/118909> .

VESCIO JA, CROSSWITE J, WILDE K (2003). The relevance of sporting role models in the lives of adolescent girls. *ACHPER Australia Healthy Lifestyles Journal*, **50**(3-4): 31-36. Erişim Adresi: [https://www.cabdirect.org/cabdirect/search/?q=do%3a%22ACHPER+Healthy+Lifestyles+Journal%22&page=3&rct=false]. Erişim Tarihi: 03/11/2022.

VESCIO J, WILDE K, CROSSWHITE JJ (2005). Profiling sport role models to enhance initiatives for adolescent girls in physical education and sport. *European Physical Education Review*, **11**(2): 153-170. <https://doi.org/10.1177/1356336X05052894>.

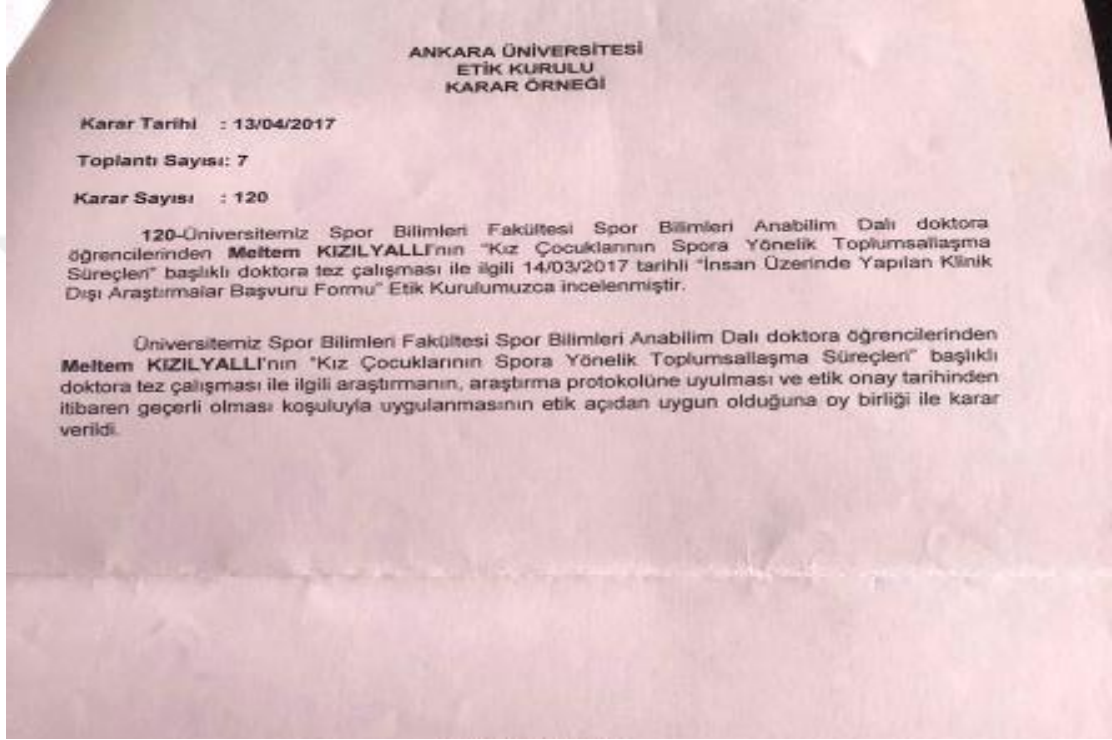
WEISS M R, BARBER H (1995). Socialization influences of collegiate female athletes: A tale of two decades. *Sex Roles*, **33**(1): 129-140. <https://doi.org/10.1007/BF01547940>.

- WEISS MR, MCCULLAGH P, SMITH AL, BERLANT AR (1998). Observational learning and the fearful child: Influence of peer models on swimming skill performance and psychological responses. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, **69**(4): 380-388. <https://doi.org/10.1080/02701367.1998.10607712>.
- WEISS M R, WIESE-BJORNSTAL DM (2009). Promoting positive youth development through physical activity. *President's Council On Physical Fitness and Sports Research Digest*, **10**:1-8. Erişim Adresi: [https://www.youthpolicy.org/library/wp-content/uploads/library/2009_Positive_Development_Through_Physical_Activity_Eng.pdf]. Erişim Tarihi: 03/10/2022.
- WETTON AR, RADLEY R, JONES AR, PEARCE MS (2013). What are the barriers which discourage 15-16 year-old girls from participating in team sports and how can we overcome them? *BioMed Research International*, Article ID 738705. <https://doi.org/10.1155/2013/738705>.
- WHEELER S (2012). The significance of family culture for sports participation. *International Review for The Sociology of Sport*, **47**(2): 235-252. <https://doi.org/10.1177/1012690211403196>.
- WHITE P, MCTEER W (2012). Socioeconomic status and sport participation at different developmental stages during childhood and youth: Multivariate analyses using Canadian national survey data. *Sociology of Sport Journal*, **29**(2): 186-209. <https://doi.org/10.1123/ssj.29.2.186>.
- WILLIS O (2000). Sport and development: the significance of Mathare Youth Sports Association. *Canadian Journal of Development Studies/Revue canadienne d'études du développement*, **21**(3): 825-849. <https://doi.org/10.1080/02255189.2000.9669914>
- WOMEN UN (2022). Progress on the sustainable development goals: The gender snapshot 2022. Erişim Adresi: [https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2022/09/progress-on-the-sustainable-development-goals-the-gender-snapshot-2022]. Erişim Tarihi: 02/10/2022.
- WORLD HEALTH ORGANIZATION (2009) Global Health Risks: Mortality and Burden of Disease Attributable to Selected Major Risks. Geneva, Switzerland. <https://apps.who.int/iris/handle/10665/44203>.
- YALÇIN İ, TURGUT M, GACAR A, ÇALIK F (2020). Beden eğitimi ve spor yüksekokulu'nda öğrenim gören kadın sporcuların spora katılım motivasyonlarının bazı değişkenlere göre araştırılması. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, **6** (1): 420-427.
- YAŞARTÜRK F, UZUN M, İMAMOĞLU O, YAMANER F (2016). Examination of the obstacles for the participation of the recreative activities of sedentary women. *International Journal of Sport Culture and Science*, **4**(Özel Sayı 3): 789-803.

- YAZAN B. (2015). Three approaches to case study methods in education: Yin, Merriam, and Stake. *The Qualitative Report*, **20**(2): 134-152. DOI: 10.46743/2160-3715/2015.2102.
- YEŞİLYURT ÖZTÜRK C (2022). Sponsorluk çalışmalarında cinsiyetçi yaklaşımlar: Kadın spor takımları örneği. Yüksek lisans tezi. Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- YILDIRIM A, ABAKAY Z, ABAKAY U (2019). Hokey sporuna yönelmeye etki eden unsurların ve beklentilerin incelenmesi. *Research in Sport Science*. **9**(2): 35-39. DOI: 10.5152/rss.2019.0006.
- YILDIRIM Y, SUNAY H (2009). Türkiye’de performans tenisi yapan sporcuların tenise başlama nedenleri ve beklentileri. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, **7**(3): 103-109. https://doi.org/10.1501/Sporm_0000000158.
- YILDIRIM A, ŞİMŞEK H (2021). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Seçkin. Ankara.
- YILMAZ A, ULAŞ M (2016). Kadınların rekreatif alanlarda fiziksel aktivite yapma amaçları ve karşılaştıkları sorunlar. *Spor Bilimleri Dergisi*, **27**(3): 101-117. <https://doi.org/10.17644/sbd.296205>.
- YÜCE A, SUNAY H (2013). Türk sporuna ilişkin nicel gelişimin dönemsel olarak incelenmesi ve bazı ülkelerle karşılaştırılması. **11**(2): 95-103. https://doi.org/10.1501/Sporm_0000000243.
- YIN RK (2016). *Qualitative Research from Start to Finish*. New York: The Guilford Press.
- YÜKSEL M (2019). Ailenin spora katılımı ile çocuklarının elit spora yönelmesi arasındaki ilişki. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, **9**(2): 319-326. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/odusobiad/issue/47476/575511>.

EKLER

EK-1 Ankara Üniversitesi Etik Kurul Karar Örneği

ASLININ AYNIDIR
13/04/2017
Prof. Dr. Muharrem ÖZEN
Etik Kurulu Başkanı

EK-2 Aydınlatılmış Onam Formu

Kız Çocuklarının Spora Yönelik Toplumsallaşma Süreçleri

Sayın Gönüllü,

Bu araştırma Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı'na bağlı olarak yürütülen bir doktora tezi çalışması olup, çalışmanın adı "Kız Çocuklarının Spora Yönelik Toplumsallaşma Süreçleri" dir ve doktora öğrencisi Meltem KIZILYALLI tarafından yürütülmektedir.

Bu araştırmada amaç, örgütlü olarak takım sporu/bireysel spor yapan 18 yaş ve üzeri kadın sporcuların spora yönelik toplumsallaşma sürecinde etkili olduğu düşünülen bireysel, bireylerarası ve çevresel sosyo-ekolojik etkileri araştırmaya yöneliktir.

Araştırma boyunca sizden kimliğinizi ortaya çıkararak herhangi bir bilgi talep edilmeyecektir. Araştırma sırasında elde edilecek veriler gizli tutulacak, yalnızca araştırmacıların değerlendirmesine tabi tutulacak ve toplanan veriler anonim olarak bilimsel yayımlarda kullanılacaktır.

Veri toplama aracındaki sorular kişisel olarak huzursuzluk yaratmayacak şekilde tasarlanmıştır. Ancak, bir sebeple sorularla ilgili bir rahatsızlık duyarsanız, çalışmadan dilediğiniz zaman çıkabilirsiniz, görüşmeyi yarıda bırakabilirsiniz.

Araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz için teşekkür ederiz. Araştırma ile ilgili herhangi bir sorunuz olursa Ankara Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi öğretim üyesi tez danışmanı Prof.Dr. F.Neşe ŞAHİN (xxxxx@xxxxxxx) ve araştırmacı Meltem KIZILYALLI ile iletişime geçebilirsiniz.

Meltem KIZILYALLI

Bu araştırmaya kendi rızamla gönüllü olarak katılmayı kabul ediyorum ve istediğim zaman araştırmadan çekilebileceğimin farkındayım. Vereceğim bilgilerin bilimsel yayımlarda kullanılmasını da kabul ediyorum.

Tarih

İmza

Ad-Soyadı

EK-3 Demografik Bilgi Formu

Sayın Katılımcı,

Bu sorular Kızların Spora Yönelik Toplumsal Süreçlerini incelemeyi hedefleyen bir doktora tez çalışmasına aittir. Çalışmada adınız-soyadınız kesinlikle kullanılmayacaktır.

Meltem Kızılyallı

Kız Çocuklarının Spora Yönelik Toplumsallaşma Süreçleri

Kişisel Bilgiler:

- 1- Yaşınız
- 2- Kaç yıldır lisanslı sporcusunuz? yıl
- 3- Şu an yaptığınız spor branşı nedir?
- 4- İlk yaptınız/ deneğiniz spor branşı?
- 5- Anne Eğitim Düzeyi
() Okuma yazma bilmiyor () İlkokul mezunu (x) Ortaokul mezunu ()
Lise mezunu () Üniversite mezunu
- 6- Baba Eğitim Düzeyi
() Okuma yazma bilmiyor () İlkokul mezunu (x) Ortaokul mezunu ()
Lise mezunu () Üniversite mezunu
- 7- Annenizin mesleği _____
- 8- Babanızın mesleği _____
- 9- Kaç kardeşiniz? _____
- 10- Ailede sizden başka spor yapan(lar) var mı ve hangi sporu yapıyor(lar)? _____
- 11- Ailenizin ekonomik durumunu () düşük () orta () yüksek
- 12- Haftada ne sıklıkla antrenmanlara katılıyorsunuz? _____
- 13- Kaç yıldır düzenli antrenman yapıyorsunuz? _____
- 14- Elit-Elit altı- profesyonel- amatör? Kendinizi nasıl tanımlarsınız?

EK-4 Görüşme Sorularından Örnekler

a) 1-Bireysel Etkenler (Spora Başladığınız Dönem ve sonrasında)

- Sporla ilk nerede, ne zaman ve kimin vasıtası ile tanıştınız?
- Kaç yaşındaydınız? Fiziksel özellikleriniz nasıldı?
- İlk yaptığınız spor branşı neydi? Bu branşta devam ettiniz mi? Etmediyseniz hangi branşa yöneldiniz? Neden?
- Seni spor yapmaya teşvik eden sebeplerden bahseder misin?
- Şu an yaptığın spor branşında nasıl karar kıldın?
- Antrenmanlara nasıl gidip geliyordun? Spor yaptığın yer evine yakın/uzak mıydı? Zorluk yaşıyor muydun?
- Spora başladığında seni en çok mutlu eden şey(ler) nelerdi?
- Spora başladığında seni en çok zorlayan şeyler nelerdi?
- Spora başlamadan önce spor gazetelerini okur muydun? Maç izler miydin? Maçlara gider miydin? Spora ilgin ne düzeydeydi?
- Yaptığın spor branşının kurallarını nerede ve nasıl öğrendin?
- Spora başladığın dönemde, spor hayatına neler kattı?
- Yorulduğun/vazgeçmek istediğin oldu mu? Devam etmeni sağlayan ne oldu?
- Sporla ilgili hedeflerini nasıl belirledin?
- Spora başladığında ve sonrasında engellerle karşılaştın mı? Ne gibi engellerle karşılaştın? Karşılaştığın engeller varsa, nasıl başa çıktın?
- Spor kıyafet ve malzemeleri ile ilgili neler hatırlıyorsun? (Temin vb.)

2. Bireylerarası Etkenler (Spora başladığınız dönem ve sonrasında)

a) Aile

- Spora başladığınız dönemde ailenizde spor yapan bireyler var mıydı? Hangi sporları yapıyorlardı? Neden yapıyorlardı?/ Neden yapmıyorlardı?
- Ailenin spora yönelik bakış açısı nasıldı? Kadınların spor yapması ile ilgili neler düşünüyorlardı?
- Evinizde sporla ilgili konuşmalar geçer miydi? Sportif faaliyetlere katılır mıydınız? Evde/spor tesislerinde birlikte maç izler miydiniz? Ailenizin sporla ilişkisi nasıldı?
- Yaptığınız spor branşı ile ilgili ne düşünüyorlardı?
- Spor yaşıntınız ile ilgili beklentileri nelerdi?
- Aileniz spor yaşamınızda size nasıl destek oldular? Nasıl destek oldular?
- Sporu bırakmanızı istedikleri dönemler oldu mu? Olduysa, bu durumla nasıl başa çıktınız?
- Antrenman öncesi ve sonrasında ailenizle neler konuşurdunuz?
- Aileniz maçlarınıza gelir miydi? Aranıza ne gibi konuşmalar geçerdi?
- Ailenizle boş zamanları nasıl geçirirdiniz?

b) Akran Grubu/Arkadaşlar

Spora başladığınız dönem arkadaşlarınızdan/ sınıf arkadaşlarınızdan spor yapan var mıydı? Varsa hangi sporları yapıyorlardı?

- Kız arkadaşların yaptığı sporla ilgili sana nasıl yorumlarda bulunuyorlardı?
- Erkek arkadaşların yaptığı sporla ilgili sana nasıl yorumlarda bulunuyorlardı?
- Arkadaşlarınız ve yaptığınız spor arasında kaldınız mı?

c) Beden Eğitimi Öğretmeni

Spora Başladığınız Dönem (İlkokul, Ortaokul ve Lise Dönemi)

- Spora başlamanızda/sporla tanışmanızda beden eğitimi öğretmen(lerinizin) iniz rolü nedir? Sizi spora yönlendirecek nasıl bir girişimde bulundular?
- Beden eğitimi öğretmeninizin beden eğitimi derslerinde kız ve erkek öğrencilere karşı tutumu nasıldı?

d) Antrenör

- Spora devam etmenizden antrenörünüz nasıl bir rol oynadı?
- Antrenör sizin için ne ifade ediyor?

3-Çevresel Etkenler (Spora Başladığınız Dönem ve Sonrasında)

a) Okul (İlkokul, Ortaokul ve Lise Dönemi)

- Okulunuzda spor salonu/soyunma odaları ve bahçede sahalar var mıydı?
- Beden eğitimi dersleri için nerede hazırlanırdınız?

-Beden eğitimi derslerinde öğrenciler için yeterli malzeme (top, file vb.) var mıydı? Bunlar öğrenciler arasında nasıl paylaşılıyordu? Siz hangi malzemeleri tercih ederdiniz? Hangi oyunları oynardınız?

b) Mahalle (Spora Başladığınız Dönem ve Sonrasında)

- Mahallenizde spor yapabileceğiniz parklar, alanlar ve tesisler var mıydı? Mahallenizde spor yapanlar var mıydı? Varsa genelde kimler spor yapardı?
- Mahallenizde istediğiniz saatte güvenli bir şekilde spor yapılabilir miydi?
- Hava şartları uygun olmadığında spor yapabileceğiniz ücretli-ücretsiz kapalı alanlar var mıydı? Hava şartları uygun olmadığına nerede spor yapıyordunuz/oyun oynuyordunuz?
- Sen bu alanları nasıl kullanıyordun?
- Rahatsız edici davranışlarla karşılaşır mıydın?

c) Spor Kulüpleri

Spora Başladığınız Dönem ve Sonrasında

- Spor kulübüne nasıl başladınız? Spor kulübünün senin için önemi neydi?

ÖZGEÇMİŞ

I- Kişisel Bilgiler

Adı	Meltem
Soyadı	KIZILYALLI

II-Öğrenim Durumu

Doktora	Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı
Yüksek Lisans	Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Spor Yönetimi Bilimleri Programı (2014)
Lisans	Ankara Üniversitesi D.T.C.F. Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, İngiliz Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı (1995)
Yabancı Dili	İngilizce

III- Unvanları

Unvanı	: Öğretim Görevlisi
--------	---------------------

IV- Mesleki Deneyimi

Ankara Üniversitesi Yabancı Diller Yüksekokulu	2002- (Devam ediyor)
Ankara Üniversitesi Yabancı Diller Bölümü	1997-2002
Ankara Üniversitesi TÖMER	1996-1997

VI-Bilimsel İlgili Alanları

Makale ve Bildiriler: Ulusal /Uluslararası

TABACCHİ G, SANCHEZ G F, SAHİN F N, KIZILYALLI M, GENCHİ R, BASİLE M, KİRKAR M, SİLVA C, LOUREİRO N, TEİXEİRA E, DEMETRİOU Y, STURM D J, PAJAUJENE S, ZUOZİENE I J, GOMEZ-LOPEZ M, RADA A, PAUSİC J, LAKİCEVİC N, PETRİGNA L FEKA K, RİBEİRO A, ALESİ M, BIANCO A. (2019). Field-based tests for the assessment of physical fitness in children and adolescents practicing sport: A systematic review within the ESA program. *Sustainability*. 11(24), 7187

ALESİ M, SİLVA C, BORREGO C, MONTEİRO D, GENCHİ R, POLİZZİ V, KİRKAR M, DEMETRİOU Y, BRAME J, ŞAHİN F N, KIZILYALLI M, GÓMEZ-LÓPEZ M, SÁNCHEZ G L, PAJAUJENE S, INDRIUNIENE V, RAĐA A, BIANCO A (2017). Cognitive and motivational monitoring during enriched sport activities in a sample of children living in europe. The esa program. *J. Funct. Morphol. Kinesiol*. 2(4), 46.

KIZILYALLI M, ÖZBEK O (2014). Opinions of Ankara University students on women participation in sporting activities. *International Gender and Sport Symposium: APESGW Regional Symposium*. 4-5 September, Ankara, Turkey

KIZILYALLI M, GÜRSEL F (2016). Spor Bilimleri Fakültesinde Okuyan Görme Engeli Olan Öğrencilerin Yaşanmış Deneyimleri Üzerine Nitel Bir Araştırma. 14. *Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi*,1-4 Kasım, Antalya, Türkiye.

ÖZBEK O, KIZILYALLI M (2016). Lisans Öğrencilerinin Liderlik Öz Algısı Ölçeği Geliştirme Çalışması. 14. *Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi*,1-4 Kasım, Antalya, Türkiye.

ŞAHİN F N, KARABIYIK H, ARAS D, KIZILYALLI M, YEŞİL F, (2016). Effects of massage on selective physical parameters on Collegiate athlete. *8th Conference for Youth Sport*, 9-10 December 2016, Ljubljana, Slovenia.

ÖZDEDEOĞLU B, KIZILYALLI M (2022). Sporun Yetişkinlerin Yaşam Becerilerine Etkisinin İncelenmesi. *3rd International Recreation and Sport Management Congress*.

KIZILYALLI M, ŞAHİN F N (2018). The Effect Of 14 Week Enriched Sport Activities (ESA) Program On Physical Development Of Female Volleyball Players Aged 8-14. *16th International Sport Sciences Congress*.

VII- Bilimsel Etkinlikleri

Proje

Erasmus+ Sport Programı kapsamında Ocak 2017-Aralık 2019 tarihleri arasında yürütülen “Enriched Sport Activities (ESA)” isimli projede araştırmacı.

